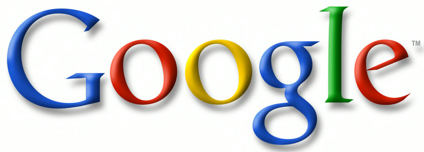

58/62

12.50

LORENZOVA

NOVÁ

ČESKÁ KNIHOVNA.

DÍLO I.

Z PAMĚTÍ
KORUNOVÁNÍ ČESKÝCH KRÁLŮV.

PÍŠE

KAREL ADÁMEK.

V TŘEBÍČI A PRAZE.

NAKLADATEL JINDŘICH LORENZ, KNIHKUPEC.

1890.

Z PAMĚTÍ
KORUNOVÁNÍ
ČESKÝCH KRÁLŮV.

PÍŠE

KARAL ADÁMEK.

V TŘEBÍČI A PRAZE.
NAKLADATEL **JINDŘICH LORENZ**, KNIHKUPEC.
1890.

Knihtiskárna J. F. Kubeše v Třebíči.

»Národ český touží po tom, aby uzavřen byl užší ještě svazek mezi královstvím českým a jeho králem, *a svatý tento svazek jest korunovace.*«

»Tato korunovace jest nejsvětější úvazek povinnosti panovnické a povinnosti poddaných, a proto váže úžeji, nežli chladné právo, a chrání mocněji, než ostří meče.« —

Kardinál kníže arcibiskup pražský Schwarzenberk na sněmu království Českého dne 11. dubna 1861.

Jakkoliv veliké jsou proměny, jež během času bralo veřejné právo naší vlasti: *nejokázalejší známka státní svéprávnosti koruny České* dochovala se přece až do našeho věku neporušena; a tou jest *korunování na království České.*

Ode dávna měla korunovace v Čechách, jakož i v jiných říších, důležitý význam *státoprávný,* a to několikerý:*)

1. Znamenala, že panovník dosedá na trůn nikoli z pouhého práva dědického, *nýbrž zároveň se svolením národa.* Bylať korunovace závěrečným skutkem přijímání čili inaugurování nového krále; před vykonaným korunováním dědic trůnu *neměl* nižádné vládní moci v této říši, kteráž vzhledem k tomuto současnému vedle bytí živlu dědického i volitelného může se nazývati monarchií smíšenou. V době pobělohorské zaniklo starobylé přijímání

*) Dr. J. Kalousek: České státní právo. Str. 586 atd.: Význam korunování a přísahy krále Českého.

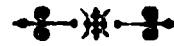
krále a s ním tento význam korunovace České, jakož vůbec dotčený způsob smíšené monarchie v novém věku vymizel v celé Evropě. Však nicméně v obřadech korunovačních zachovaly se vždy patrné stopy staršího právního stavu.

2. *Korunováním zobrazuje se i utvrzuje se celitosť čili integrita koruny České.* I ve starších dobách, kdy králové Čeští byli na Moravě a ve Slezsku zvlášť přijímáni za pány země, *dostavovaly se pravidelně deputace stavů všech vedlejších zemí ku korunování do Prahy na znamení přináležitosti ku koruně České;* při posledních pak třech korunovacích, počínaje od Leopolda II., činili stavové Čeští, Moravští i Slezští jednu společnou přísahu poslušenství novému králi. Celitosť státu utvrzuje se výslovným zněním přísahy korunovační, kterouž král zavazuje se, ničeho neodcizovati od království tohoto; závazek ten vztahuje se netoliko k Čechám samým, nýbrž obzvláště k zemím ku království Českému přivtěleným.

3. *Korunování na krále jest dále slavnou manifestací státní svrchovanosti čili souverainity koruny České.* Titul královský byl ve středověku známkou panovníka svrchovaného, nikomu nepodlehlého; kdekoli vyskytuje se korunování na krále, všude vztahuje se ono k zemi svrchované; a pozbylo-li některé království své svrchovanosti slitím s jinými zeměmi, tam současně zaniklo také zvláštní korunování. Tak že platí věta: *Není korunování na krále leč se vztahem ke státu svrchovanému;* a korunování České, zachované i po prohlášení císařství Rakouského, svědčí, že království České s přivtělenými zeměmi jest státem svrchovaným.

4. *Král přijímaje od země slib věrnosti a korunu, znak svrchovanosti, zavazuje se na vzájem*

přísahou, že bude zachovávati privilegia čili základní zákony země. Takž korunováním i po zániku volení a starobylého přijímání krále uzavírá se slavná *obapolná smlouva mezi panovníkem a národem,* a veliký tento význam toho posvátného jednání byl ještě při posledních příležitostech vzpomínán a uznáván. Korunovace Česká přese všecky převraty a podvraty práva veřejného podržela beze všeho skrácení svůj trojí význam, naznačený zde v posledních třech kusích.

I.

Korunování králů Českých dělo se po všecky časy s nádherou a okázalostí velikou.*) Obřady korunování teprvé Karel IV. „*Řádem korunování krále českého*",**) kterýž byl po výtce dle obřadů korunování francouzských králů sdělal, zevrubně ustanovil a řád ten, prodlením věků nevalně pozměněný, v hlavních věcech dosud platí.

Dle tohoto řádu byl po prvé sám Karel IV. korunován.†)

---

*) Geschichte des Krönungs-Ceremoniells der Könige und Königinen in Böhmen. 1791. — Dr. Leg. Glückseelig, Různé spisy o obřadech korunovačních. — Pelzl, Karel IV. I. 177 atd.

**) Řád tento uveřejněn jest ve Spisech Karla IV., vyd. Dr. Jos. Emler. (Památky staré literatury české, IV. čís.)

†) Jak veliké důležitosti Karel IV. korunování tomuto přikládal, mimo jiné také z *Majestas Carolina* vyrozumíváme, v kterémž základním zákoně státním, jenž pohříchu v království Českém plné platnosti zákonné nikdy nenabyl, mimo jiné ustanovuje:

XV.

Za právo nad hlas přikazujíce, aby králové, kteříž v ty časy budú, přísahali tak dobře na počátku uvazovánie v to království, jakožto i potom a opět potom buď obnovena při korunovánie jich přísaha, (jakož napřed v ustanovenie, aby zaručována královská práva nebyla, psáno stojí,) že nikdy na věky svobody neb vymienky neb oddělenie, ani kteréhožkoli odlúčenie od královstvie již jmenovaného práv a mezí svých

Karel IV. také ku vyvýšení zevního lesku korunování novou drahocennou korunu, žezlo a prsten ze zlata a drahých kamenů ještě za živobytí svého otce krále Jana pořídití dal. Chtěje pak klenoty tyto před marnotratností otcovou po-

---

žádnému nepójčí ani dadí, tajně neb zjevně, nad hlas neb pokútně, žádným obyčejem ani příčinie, buďto k osobě nebo panství kterému, ni tomu, ktož prosí neb o to rozmlúvá, úpřiemně neb neúpřiemně, nedadie slyšenie ani povolenie, pod pokutú křivé přísahy královského duostojenstvie, kteréžto duostojenstvie samého boha má mstitele, od jehožto súdu žádnému neslušie se odchýliti.

XVI.

Přísahu také učinie králové obyčejem a spósobem svrchupsaným, aby nikdy na věky žádným obyčejem ani kterú věcí dělenie neb odlučovánie kterého neb jiného umenšovánie neb súženie nečinili sami od sebe, ani od jiných činiti dopustili, by je trpěti měli, z mezí neb zemí bydlitelných, orných neb neorných, v království již řečeném aneb k království, ku poručenství, k kniežatóm, k šlechticóm neb urozeným, buďto také méstóm nebo jiným kterýmkoli osobám nebo městóm příslušejícím nižádným obyčejem; a obecně aby všech duostojenství, ctí, zvláštních milostí královstvie Českého neposkvrněných a v jednotu uvedených bránili, je zachovali s hrady i s všemi právy v svatém našem ustanovení položených.

Pakli by od toho krále neb od jiného kterýmkoli obyčejem neb spůsobem proti tomuto co učiněno shledáno bylo, aneb kterú mocí slavnú zbořeno: tehda túto mocí královskú bude za nic jmieno pod pokutú té přísahy jimi během svrchupsaným učiněné.

Majestas v XXXVIII. mimo jiné stanoví:

Aby všickni budúcie Čeští králi, kteříž toho času v království budú králi přejasní, v šesti měsících pořád ode dne uvázánie čtúc, byli povinni, povolajíce kniežát, pánuov, vládyk i všie obce královstvie Českého, všicku hodnú slavnost zachovávajíc, jakož obyčej do sie chvíle byl, korunu královskú skrze ruce posvátné Pražského arcibiskupa neb preláta jiného, (když by kostel Pražský snad arcibiskupa neměl, aneb že by arcibiskup toho učiniti nechtěl aneb k tomu dostatečen nebyl,) šťastným štěstím přeslavně kázal korunován býti; a v témž času přejasná kněžna, manželka jeho, králová, kdykoli a kolikráte udaloby se králi ženu pojímati, též aby byla korunována.

jistiti,*) novou korunu sv. Václavu věnoval, na jehož hlavě v kapli sv. Václavské měla vždy býti, a králové měli ji odtud bráti toliko o korunování nebo o jiné slavnosti, při které by bylo koruny zapotřebí, avšak ještě téhož dne měli ji na hlavu sv. Václava vrátiti.

---

*) Král Jan starou korunu a říšské klenoty zašantročil, nemělť při korunování své druhé manželky, 18. května 1337, ani koruny, ani královského ornátu.

**) *Koruna svato-Václavská* založena jest na kruhu 4 *cm* 8 *mm* širokém, 19—20 *cm* v průměru, jenž jest složen ze čtyř stejných obloučků, jež jsou tak spojeny, že mohou býti dle potřeby zúžovány i rozvolňovány. Na každém obloučku jest středověká lilie (fleur de lis), na místě nejvyšším a nejširším, 12 *cm* měřící. Vnitřek koruny jest vyplněn čopkem z červeného, kvítkovaného drap d'oru (z XVIII. stol.), jejž přepínají dva uprostřed se protínající, 2 *cm* 7 *mm* široké oblouky, nad nimiž se vznáší křížek mistrně pracovaný. Na hranách křížku vyryt jest nápis: Hic est spina de corona Domini (tutoť jest trn z koruny Páně). Koruna náleží vůbec k nejznamenitějším toho druhu klenotům středověkým, ozdobena jest 20 perlami, 47 rubíny, 19 safýry a 25 smaragdy. Koruna uložena jest v koženém pouzdře s nápisem: Anno Domini MCCCXLVII Dominus Carolus Romanorum Rex et Bohemiae Rex me fecit ad honorem Dei et beati Wenceslai martyris gloriosi (Léta Páně 1347 pořídil mne pan Karel, král Římský i král Český ke cti Boží i sv. Václava, mučedlníka slavného).

Říšské jablko a žezlo v nynější podobě pochází z doby Rudolfovy. Říšské jablko bylo ku konci XVI. věku obnoveno, jest z ryzého zlata, velmi uměle a jemně modelované, 4 palce v průměru, s křížkem 8³/₄ palce vysoké, ozdobeno jest 4 rubíny, 4 smaragdy a 24 perlami. Nápis v kruhu u patky kříže: Domine in virtute Tua laetabitur rex, et supra salutare Tuum exult. — V horní polovině koule jsou skulptury: pomazání Davida prorokem Samuelem, — David zabíjí Goliáše, — prorok Samuel obětuje v Betlémě. Dolní polovina ozdobena jest třemi skulpturami, znázorňujícími stvoření světa. Křížek jest velmi uměle smaltován, a 6 drahokamy a 7 velikými perlami ozdoben, na rubu jest nápis: Deus celum regnat et reges terre. —

Zlaté *žezlo* (2' 1³/₄'' dlouhé) jest uměle smaltované a drahými kameny stkvostně ozdobené.

Všecka tato ustanovení Karlova papež Kliment VI. bulou v Avignoně 6. května 1346 vydanou potvrdil a těm, kdož by je porušili, klatbou církevní pohrozil.*) Odtud koruna česká svato-Václavskou jest nazývána.

Korunovační prsten jest zlatý s velikým a jour zasazeným rubínem.

Meč svato-Václavský dle podání prý pochází z doby sv. Václava, po mnohá století byl státním mečem v království Českém, jest 1 ¹/₄ lokte dlouhý, zcela jednoduchý, v rukověti zasazen jest veliký křišťál.

Královský ornát korunovační složen jest ze spodního roucha z rudého atlasu se zlatým vyšíváním, na ramenou jest křížem spjatá štola, rudým a zlatým třepením olemovaná; z pásně, zhotovené z rudé, zlatem protkávané látky hedbávné a z purpurového pláště z červené, zlatem protkávané látky se širokým límcem hermelínovým. Při korunování obléká král punčochy perlové barvy a střevíce z karmoisinového atlasu se zlatými krajkami. Čepička, jíž pokrývá král hlavu pod korunu, jest z červeného atlasu. O korunování mívá král na krku řád zlatého rouna.

Korunní klenoty české na slovo vzatý archaeolog Dr. Fr. Bock r. 1857. zevrubně ohledal a v Mittheilungen der k. k. Central-Commission II. roč. důkladně popsal.

*) Dotčená bula papežská ze dne 5. května 1344 dle Balbina takto zněla:

Přáním výtečných osob, zvláště oněch, jež se vztahují na ctění Svatých, přejeme nakloněně býti přístupni. Takéť nám projevena přání našeho milého syna, šlechetného muže Karla, markrabí Moravy, že on k vůli úctě a vážnosti k sv. Václavu, někdy vojvodovi Českému, znovu dal udělat jakousi dosti drahocenou korunu (diadema) a ji oslavené hlavě řečeného Svatého, jehož tělo v Pražském chrámě odpočívá, daroval a vsadit dal, v úmyslu, aby nesměla s té hlavy býti brána než jen tehdáž, když některý z králů země České, který časem bude, by měl nově býti korunován neb by jiná od téhož krále slavnosť, jež by užití královské koruny požadovala, v městě nebo předměstích pražských se slavně odbývati měla: v tom případu aby bylo dovoleno řečenému králi korunu samu vzíti: však tak, že je vázán ji ten samý den korunovace nebo takové slavnosti na tutéž blahoslavenou hlavu uložiti. Ale poněvadž ten samý markrabí, jakož ta samá žádosť připojovala, se obává, že by někteří pro velké draho-

Týž papež také právo ku korunování králův českých s metropolitův mohučských na arcibiskupy pražské přenesl (5. května 1344). Při této výsadě Karel IV. arcibiskupy pražské 1. září 1347 utvrdil. S ním pak společně manželka jeho Blanka 2 d. m. září 1347 arcibiskupem Arnoštem z Pardubic na království české korunována byla.

Klenoty koruny české bývaly chovány na Karlštýně v kapli sv. Kříže a odtud toliko jednou v roce ku vystavění k veřejnému uctění v kapli Božího těla na Karlově náměstí a kromě toho ku korunování do Prahy byly přiváženy. Z království Českého byly do ciziny, do Uher, poprvé odveženy Sigmundem, kterýž byl 28. července 1420 na krále českého korunován. Když pak po bitvě u Lipan Sigmunda také mírná strana husitská za krále uznala, bylo též smluveno navrácení klenotů korunních do Čech, čemuž král skutečně r. 1436. vyhověl.

Na to byli korunováni korunou svatováclavskou 22. června 1438 Albrecht V. (císař toho jména II.), 28. října 1453 Ladislav Pohrobek, 7. května 1458 Jiří Poděbradský, 20. srpna 1471 Vla-

---

cennosti té koruny ji k jinému zneužíti mohli, nás poníženě prosil, abychom v tom vhodný prostředek zaříditi ráčili, tož my k ponížené v této věci prosbě onoho markrabího nakloněni, vážnosti přítomného listu nejpřísněji zapovídáme, by žádný, jak klerik tak laik, ať jest jakékoliv vznešenosti, hodnosti neb stavu, se neopovážil a nepomyslel, nadřečenou korunu pod jakoukoliv podmínkou odciziti, zavléci neb zastaviti.

Jinak všichni a jednotliví, jenž naproti tomu co podniknouti by se odvážili, mimo jiné tresty proti takovým zákonem ustanovené, by v úsudek vyobcování z církve, od kteréhož nijakž, nežli když korunu na nadřečenou hlavu opět vsaditi, a aniž tehdá někým jiným než římským papežem, vyjma v okamžiku smrti, osvobozeni býti mohou, samým již činem upadli, chceme.

dislav II., 11. března 1509 tříletý jeho synek Ludvík, 24. února 1527 bylo korunování Ferdinanda I. a manželky jeho Anny Jagellonky, po něm byli korunováni: Maximilián 22. září 1562, Rudolf II. 21. září 1575, Matyáš 22. května 1611, Ferdinand II. 29. června 1617. Bedřich Falcký byl korunován 4. listopadu 1619.

II.

Když král Ludvík v nešťastné bitvě u Mohače dne 29. srpna 1526 byl zahynul, obnovil dům Habsburský nápady své na korunu Českou, dovolávaje se při tom po výtce *smlouv dědičných*, v něž byl s králem Vladislavem II. vešel.*)

Stavové čeští na sněmě v měs. říjnu r. 1526. shromáždění však úmluvy tyto dědičné nikterak uznati nechtěli, „poněvadž k nim nebyli svolili, povoláni k tomu nebyvše" a spravujíce se zlatou bulou Karla IV. z l. 1338., v níž pojato jest obdarování od císaře Fridricha II., království Českému r. 1212. udělené a kteráž zvolení nového krále ustanovuje: „Jestliže by pak z rodu, z kmene, z ramena neb z kořene království Českého, buď mužského neb ženského pohlaví, pozůstalý řádný žádný nebyl pošlý, neb jakýmkoliv spůsobem toto království prázdné bylo, tehdy ten při biskupích, vojvodách, knížatech a stavích volený býti má králem;" — uzavřeli: Poněvadž za krále Vladislava kněžna Anna, jeho dcera, krále Ludvíka sestra, Ferdinanda, arcikníže rakouského manželka, od-

---

*) Jednání o volení a nastolení Ferdinanda na trůn český s velkou důkladností a zevrubností vypsal prof. Dr. *A. Rezek* v Časop. Č. Musea r. 1877., jakož i ve spise zvláštním. Viz zvláště *Sněmy české*, díl I.

byta jest, ona tedy žádného více nápadu k tomuto království nemá, král pak Ludvík po smrti krále Vladislava, otce svého, dle zápisů na to učiněných, za krále českého přijatý, také i korunovaný, poněvadž žádného, ani mužského, ani ženského dědice nepozůstaviv, umřel, nápadové pak všeckny před sebe jdou a ne zpátkem, protož neuznává se, aby království České komu napadlo, ale stavové mohou svobodně voliti krále, podle svolení a vejsad českému království daných.“*)

Stavové trvajíce statečně na svém právu ku svobodnému volení nového krále, zlých zkušeností při nastolování krále Ludvíka na trůn královský dobře byli pamětlivi**) a proto také především opatrně toho dbali, aby nově zvolený král dříve, než do království Českého vstoupí, i potom, když na hradě pražském korunován bude, svobody

*) Dr. Kalousek, České státní právo. Str. 185. atd.

**) Král Ludvík, jsa sotva 3 leta stár, byl na království České korunován. Jménem jeho složil král Vladislav reversy, jež byly do zemských desk vloženy 21. března 1509 s tou podmínkou, aby Ludvík, jakmile k letům rozumným přijde a v panování se uváže, všecko to učinil stavům českým znovu, co ode všech králův českých až do Vladislava konáno bylo. Ludvík ale, přijeda konečně dne 22. března 1522 na pomezí české, nejen *neučinil* přísahu povinnou, nýbrž i v Praze po úplně marném jednom sněmování, teprv při sněmě opětovaném dne 9. května 1522 přísahu valně pozměněnou složil. (Palacký V., 2, 146, 405 a 410).

Přísaha, kterou král Ludvík r. 1522. složil, takto zní:

»Přísaháme Pánu Bohu, matce boží i všem svatým na tomto svatém čtení, že pány, rytířstvo a vladyky, i Pražany i jiná města, i všecku obec království Českého chceme a máme při jich řádích, právích, privilegiích, výsadách, svobodách a spravedlivostech, i v starých, dobrých, chvalitebných obyčejích zachovati a od království tohoto Českého nic neodcizovati ani zastavovati, ale raději podle možnosti naší rozšiřovati a je rozmnožiti, i všecko, což k dobrému a poctivému tohoto království Českého jest, učiniti. Tak nám Pán Bůh pomáhej a všickni svatí.«

a práva stavův i země přísahami slavnými spečetil a také na formuli této přísahy korunovační se usnesli.*)

Při volení nového krále obrátili stavové zření své k arciknížeti Ferdinandovi Rakouskému a k vojvodům Bavorským Vilémovi a Ludvíkovi, a zvolili jsou 24 volitelů krále, po 8 z každého stavu, uloživše jim, aby z těchto tří nápadníků nového krále vyvolili.**)

Kapitulní děkan hlavního chrámu sv. Víta, Šimon Chrt z Plzně, učinil pak k těmto volitelům napomenutí a od každého přísahu přijal, že z těchto tří navržených knížat toho vyvolí, který by pro

---

*) Přísaha korunovační, na jejíž formuli se stavové čeští snesli, téměř do slova se srovnávala s přísahou, již král Ludvík o korunování skládal, zněla:

Přísaháme Pánu Bohu, matce boží, všem svatým na tomto svatém čtení, že pány, rytířstvo, Pražany, města i všecku obec království Českého i jednoho každého obyvatele tohoto království chceme a máme při jich řádích, právích, obdarování, vejsadách, svobodách i spravedlnostech starých, dobrých i chvalitebných obyčejích zachovávati a od království tohoto Českého a což k témuž království od starodávna přísluší, nic neodcizovati, ani dědičně komu z poddaných našich, ani žádnému jinému nedávati, ani směňovati, ani zastavovati, bez rady a povolení zemského, na sněmu obecném tohoto království snešeného; nýbrž to království máme, chceme a povinni jsme rozšiřovati a je rozmnožovati, též, co jest od něho neřádně odňatého, zase připojovati i všeckno, což k dobrému a poctivému tohoto království Českého jest, učiniti. Tak nám Pán Bůh dopomáhej a všichni svatí! —

**) Tito volitelé byli ze stavu panského: Zdeněk Lev z Rožmitálu, Jaroslav ze Šelmberka, Zdislav Berka z Dubé, Adam z Hradce, Jan z Wartmberka, Hanuš Pflug z Rabšteina, Krištof ze Švamberka, Jan ze Šternberka. Z rytířského stavu: Radslav z Šebířan, Jan Litobořský z Chlumu, Jan Trčka z Lipy, Oppel z Fictum, Linhart Markvart z Hrádku, Václav Amcha z Borovnice, Jan Bořeň z Lhoty, Jaroslav Brozanský z Vřesovic. Z městského stavu: Jan Pašek z Vratu, Ziga Vaníček z Prahy, Duchek Přestický z Malé Strany, Samuel Lavička z Kutné Hory, Mikuláš Černobejl ze Žatce, Šimon Purkrabek z Plzně, Václav Vodička z Kouřima a Mikuláš Slanař z Tábora.

obecné dobré koruny České nalezen byl nejhodnější a nejspůsobilejší.

Na to zavřeli se tito volitelé krále dne 23. října do kaple sv. Václava. Výsledek volby teprv příštího dne nejvyšší purkrabí, Zdeněk Lev z Rožmitála v plném sněmě vyhlásil; vystoupiv na stolici řečnickou vysokým hlasem zvolal: „Ferdinand, arcikníže Rakouský, jest králem Českým!"

To slyšíce stavové a celá obec, všickni jedním hlasem píseň: „Svatý Václave" zpívati začali, a když do kostela sv. Víta tak zpívajíce vešli, píseň: „Tě Boha chválíme" zpívána a střelba po vší Praze držána byla, i všeliké kratochvíle toho dne se dály."

Na to vypravil sněm veliké poselství ku arcivévodovi Ferdinandovi do Vídně se zprávou o jeho zvolení za krále Českého a spolu také s výminkami, jež stavové novému králi kladli. Poselství toto dorazilo do Vídně 1. prosince 1526 a bylo 3. prosince Ferdinandem slyšáno. Teprv 5. prosince předložili poslové čeští arcivévodovi výminky, pod jakými jej stavové čeští za svého krále přijati chtějí.*)

---

*) Výminky tyto byly:

1. Stavové čeští jsou volni, k žádosti markrabí Jiřího, královnu-vdovu Marii při věně jejím v království Českém zanechati a hotovi jsou ji při tom zachovati, nač se smlouva mezi císařem Maxmilianem a králem Vladislavem učiněná vztahuje, ač k této smlouvě povoláni nebyli a tedy ji nesvolovali.

2. Za živobytí krále českého nemá nikdo jiný za krále volen a korunován býti; a kdyby i dědice měl na království, tehdy ani ten nemá býti korunován, leč teprv po smrti krále živoucího. Také žádný král český korunován býti nemá, leč by prvé stavům učinil přísahu na hranicích zemských, jestli že by v Čechách nebyl; pakli by v Čechách byl, tedy na hradě Pražském. A pakli by kdo z obyvatelů království Českého jinému mimo toto, jakož jest tuto za právo vůbec svoleno a nalezeno, o tomto svolení věda, svolil aneb jednal, a to se

Po zevrubném namlouvání a vyjednávání vydal

---

naň v pravdě shledalo, tehdy ten má čest, hrdlo i statek ztratiti a z tohoto království Českého vyhnán býti. Pakli by který král český k tomu nás vedl neb nutil, abychom v jeho živnosti jiného krále českého volili neb korunovali, tehdy nemáme J. M. ničímž povinni býti, než což bychme v tom předsevzali, aneb kteří z nás to budem moci s poctivostí učiniti, a z toho nás nebude moci přes přísahu svú a přes tento obecní nález žádný král český, ani žádný jiný viniti. A v tom máme sobě také podstatni býti;

3. *přísahy*, kteréž králové čeští činili a činiti mají království Českému, buď na hranicích aneb na hradě Pražském při korunování, ty mají od slova k slovu ve dsky zemské zapsány býti pro budoucí paměť a pro zamezení všech rozdílů mezi králem a stavy českými;

4. král český, ani volený ani dědičný, nemá dříve korunován býti, dokud nepřiřkne stavům, že práva, privilegie i svobody podle obyčeje a zvyklosti v království Českém zachovávané potvrdí a to skutečně v ustanoveném čase vyplní;

5. král český má korunován býti toliko co svobodný a nikomu v žádných věcech, kteréž by království aneb králi českému spravedlivě přislušely, nezavázaný, vyjímaje ovšem artikule v tomto sněmu svolené a zapsané. Pakli by ale ten, kterýž budoucím králem aneb potomním teprvé býti má, dříve než by korunován byl, komu več se zavázal neb zapsal co učiniti, takoví zápisové a závazkové místa míti nemají a stavové království Českého nemají toho dopouštěti žádnému užíti proti králi a proti svobodám království Českého. Pakli by oč toho odpor byl, tehdy má se to zřízeným soudem zemským v Čechách spravedlivě rozeznati;

6. král český nemá desk zemských v svou moc bráti, ani nikterakž v ně mimo svobody království Českého vkračovati, nýbrž ony mají v svobodě zůstati jako vždy prvé bývalo;

7. za živnosti kteréhokoliv úředníka zemského nemá za žádný úřad takový prošeno býti; král pak nemá moci žádnému úřadu jeho bráti, bez spravedlivého úředníkův, soudců zemských a jiných rad královských rozeznání, nehledě ovšem k těm, jichž nehodnosť, zřetelný nedostatek aneb provinilosť v nějakém úřadu by shledána byla;

8. ven ze země nemá nikdo od krále ani od nikoho jiného k soudům potahován býti, ani nikam jinam, mimo soudy zřízené v království Českém;

9. jestližé kdo, kdožkolivěk, mimo pořad práva, chtěl na práva a svobody stavů sáhnouti, je rušiti a kaziti, v tom

konečně Ferdinand poslům stavů českých tři maje-

---

mají všickni stavové za jedno státi a sebe neopouštěti a toho netrpěti, než v tom ve všem pod těmi pokutami, jak jest která a nač uložena, se zachovati;

10. ti, kdož v půhonech jsou, nemají, jakož dříve se stávalo, půtky na sebe činiti a se mordovati, raniti, jímati i na poctivostech sebe dotýkati; pakli by kdo se toho dopustil, má před krále, aneb když by jeho v zemi nebylo, před soud zemský na dvě neděle před nejbližšími suchými dny obeslán, souzen a podle provinění skutečně trestán býti;

11. již před nastoupením krále Ludvíka svoleno bylo, aby práva napravována byla, avšak až dosud ta věc k místu přivedena není a proto mnozí nedostatkové a nebezpečnosti se nacházejí; mají tedy nyní osoby, čas i místo vyvoleny býti a další napravování práv předsevzíti;

12. král český má pravidelně dvorem svým v Čechách býti: pakli by toho ale potřeba kázala, aby jinam odejel, má opatrování této země s radou obecního sněmu svěřiti některému obyvateli neb obyvatelům království Českého a nikoliv jinému;

13. král český nemá ve věcech království Českého jiných rad užívati nežli Čechův a obyvatelů zemí ke království Českému příslušejících, pokud které zemi náleží a přísluší;

14. služby při dvoře královském mají po starodávném způsobu zachovány býti;

15. král český nemá dávati rozkazovati ani dopouštěti žádných majestátův ani potvrzením do království Českého a do zemí k němu příslušejících, též do říše, což ke koruně přísluší, odjinud, než z kanceláře české, od kancléře království Českého a pod pečetí krále Českého;

16. úřadové v království Českém a v zemích k tomuto království příslušejících, kteříž spravedlivě náležejí od starodávna obyvatelům království Českého, mají od krále českého obsazováni býti jedině Čechy přirozenými a to obzvláště ve Slezsku a v zemích Lužických;

17. dluhův zemských zaplacení, zastavení zámkův, zboží královských a nákladův na Hory Kutny vyplacení má od krále českého bez obtížení země a bez prodlévání se státi;

18. dluhové králův Vladislava a Ludvíka za služby a z milosti zapsané, aneb kohož oba jmenovaní králové živnosti opatřili, neb s kým se o statky smluvili, to všechno má s radami království Českého uváženo a co za spravedlivé uznáno bude, od krále českého zaplaceno a v tom dosti učiněno býti;

státy, z nichž *první* obsahoval vyznání, že byl českými stavy za krále z *jich dobré vůle* a ze žádné povinnosti zvolen; *druhým* sliboval, že markrabství Moravského a knížectví Slezského, jež ke království Českému přísluší, obhajovati bude

---

19. král český k oběma vyznáním náboženským, pod jednou i pod obojí, má se spravedlivě zachovati a žádnému útiskův ani nečiniti, ani od jiných toho nedopouštěti;

20. a poněvadž i v tom, což se víry dotýče, v zemích okolních, k tomuto království přislušejících, rozdílové jsou, má král český při císaři i v ostatních králích křesťanských to zjednati, aby takové roztržitosti na řádném sjezdu k vyhledání, k spravedlivému srovnání i k nápravě přivedeny byly;

21. kněžím nemá dovoleno býti se ženiti, ani jiných zjevných hříchův před se bráti. Též také má každý u čeledě a poddaných svých přísně k tomu hleděti, by žádná rouhání proti svátostem velebným ani proti matce boží a svatým od nižádného se nedála, a posty církevní aby přísně byly zachovávány;

22. neděle i svátky, které od církve jsou vyměřeny, aby svěceny byly od pánův i poddaných;

23. pití i ožírání hanebné, jakož i jiné rozpustilosti a zjevní hříchové nemají ani od pánův ani od poddaných trpiny býti, poněvadž jest to věc nenáležitá, nepoctivá a před pánem bohem i přede všemi lidmi ohyzdná;

24. poněvadž věřitelé dluhův královských neb zemských až do sv. Jiří nejprv příštího čekati musí, tedy mají všickni ostatní věřitelé až do toho času posečkati, nehledě k těm, na něž listové obranní vyšly aneb na kom jest berně komu na podíl ukázána. Těm, kteří pro dluhy ve vězení sedí, pak těm, kteří úroky z jistiny dlužni jsou, nenáleží toto svolení a může právní cestou na ně dokračováno býti; avšak mají přec rok do téhož sv. Jiří míti; taktéž židé, jež dluhy v registřích purkkrabských zaneseny jsou, do sv. Jiří počkati mají;

25. osobám ze všech tří stavů, které ke králi volenému jely, má prozatím z berně turecké peněz půjčeno býti, jakmile pak země jim útraty nahradí, budou povinni summu zapůjčenou ihned zase k berní turecké navrátiti;

26. pan purkkrabí pražský má právo, podle potřeby krajské sjezdy svolati a i hejtmany v krajích ustanoviti, a to až do sněmu budoucího;

27. budoucí sněm má od pana purkkrabího pražského rozepsán a položen býti na hradě Pražském na nové leto 1527.

se vší svou možností a *třetí* obsahoval revers na všechny svobody a privilegia království Českého.*)

---

*) Tímto reversem Ferdinand stvrzuje:

1. přiřkli jsme, aby kompaktáta mezi konciliem basilejským a slavným královstvím Českým a markkrabstvím Moravským zjednaná a učiněná v svou pevnosť přivedena i také skutečně zachovávána byla; a jestliže by kdo chtěl proti tomu býti a království Českému i markkrabství Moravskému to rušiti, mají býti při tom hájeny a bráněny proti každému; před otcem svatým, papežem, má se pak o to jednati, aby Čechům a Moravanům to bylo vskutku potvrzeno;

2. přiřkli jsme, aby ke kostelu Pražskému brzo zjednán, stvrzen i posvěcen byl arcibiskup, kterýžby Čechy a Moravany při kompaktátech zachoval a držel duchovní i světské ve všech věcech, což v sobě zavírají, i také podle zápisův a ujištění císaře Sigmunda i jiných králův českých až do krále Ludvíka;

3. přiřkli jsme korunu českou držeti a zachovati, všecky pány, rytířstva, města Pražská i jiná města, i všecku obec též koruny při právích, řádích, privilejích, svobodách, vysazení a obdarování zemských i všech slušných starých i jiných zvyklých dobrých obyčejích zvláště slavných pamětí krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Sigmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, všecky zápisy dané a vyšlé až do J. M. smrti držeti bez odporu a zmatku všelikterakého, a vskutku zachovati a obhajovati;

4 přiřkli jsme hradu Karlštejna, koruny a klenotův zemských i také desk a privilegií neporoučeti ani svěřovati žádnému bez vůle a rady pánův, rytířstva i měst Pražských, pokudž kteří právo mají;

5. přiřkli jsme, že zachovati máme řád a zvyklosti starodávné království Českého;

6. přiřkli jsme, žádných cizozemců duchovních ani světských na úřady zemské, dvorské, ani městské, ani duchovní nesázeti, než Čechy, ani jimi zámkův a měst koruny České osazovati a jim jich svěřovati, a to máme s radou učiniti a též v okolních zemích, ke království Českému přislušejících, aby bylo držáno, jakož jest to za císaře Karla a jiných králův držáno a zachováno bylo;

7. přiřkli jsme, že nemáme žádných zemí, knížectví, měst, zámkův, hradův, manův a jiných všelikterakých zboží, k České koruně přislušejících, od koruny odtrhovati ani odcizovati nižádným obyčejem ani žádnými věny, ale což by od

Poslové stavův Českých žádali, aby volený král se svým příjezdem do království Českého neráčil odkládati, což jim také bylo přislíbeno.

Dne 21. ledna 1527 vypravil se Ferdinand s manželkou svou Annou, dcerou krále Vladislava, do Čech a byl na cestě ve všech městech slavně vítán. Znojemští měšťané vyjeli královskému průvodu na půl míle za město v ústrety a připojili se počtem 30 černě oděných jezdců ke družině královĕ. U brány městské uvítalo Ferdinanda 200 měštěnínů znojemských.

Dne 29. ledna blížil se průvod královský k Jihlavě. Konšelé a starší jeli v průvodu 100 pěších králi naproti až k Přísece.*)

---

koruny odtrženo neb odcizeno bylo, to máme zase připojiti a ke koruně shromážditi:

8. přiřkli jsme, mince české žádným obyčejem nepolehčovati ani ponižovati, bez vůle vší země, ale tak se zachovati podle vysazení a privilegií koruny České, jakž právo jest;

9. přiřkli jsme, což jsou předkové naši, císařové neb králové čeští komu dali a zapsali, stavům, osobám neb osobě, buď na království, na duchovenství neb na manství, že to máme zdržeti a v celosti zachovati, však což by nebylo proti milostem a obdarováním, kteréž jest král Vladislav dáti ráčil všem stavům království tohoto;

10. přiřkli jsme, každý stav zvláště při jich právích, řádích, privilegiích, svobodách, vysazení, zvyklostech a obdarování, což kterému stavu náleží, zachovati.

Tomu na svědomí pečeť královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali.

*) Poselství tohoto se účastnili: Zdeněk Lev z Rožmitálu, nejvyšší purkrabí, Jaroslav ze Šelmberka, nejvyšší komorník království Českého, Zdislav Berka z Dubé a Lipého, nejvyšší sudí království Českého, Jan z Wartenberka a na Dubu, Hanuš Pflug z Rabšteina, Vojtěch z Pernšteina, Krištof ze Švamberka, Vilém Švihovský z Risenberka, purkrabí Karlštýnský; — ze stavu rytířského: Radslav Běřkovský ze Šebířova, nejvyšší písař zemský, Jan Litoborský z Chlumu, Jan Trčka z Lípy, Oppel Fictum z Fictum, Linhard Markvart z Hrádku, Václav Amcha z Borovnice, Jan Boryně ze Lhoty, Jaroslav Brozanský z Vřesovic, Mikuláš Hieserle z Chodův; —

Do království Českého vstoupil Ferdinand dne 30. ledna 1527. V ten den očekávali ho poslové stavů království Českého a veliké množství lidu obecného za mostem, vedoucím přes Jihlavku do Čech. Tu král Ferdinand s koně sesedl a po boku králové Anny Jagellonky a u přítomnosti celého dvora na evangelium tuto přísahu řečí českou složil:

„Přísaháme Pánu Bohu, Matce Boží i všem svatým, že pánům, rytířům, Pražanům i městům a vší obci království Českého chceme a máme v kostele arcibiskupském u svatého Víta na hradě pražském při korunování našem na království České přísahu učiniti tu, která nám vydána bude, že je máme při jich řádech, v právních svobodách, v spravedlnostech, a při tom všem, kterak ta přísaha v sobě obsahovati bude, kterouž učiniti máme a povinni jsme, zachovávati. Tak nám pomáhej Bůh a všickni svatí."*)

---

ze stavu městského: Jan Pašek z Vratu, Ziga Vaníček ze Starého města pražského, Duchek Přestický z Malé Strany, Samuel Lavička a Mikuláš Konáč, oba z Kutné Hory, Mikuláš Černobejl ze Žatce, Purkrábek z Plzně, Václav z Kouřími, Mikuláš Slanař z Tábora, Mikuláš z Prachňan a j.

*) Na tomto místě postavila rada města Jihlavy r. 1565. pomník, kterýž byl opětně r. 1640., r. 1830. a také v novější době obnovován a jenž jest až na naše dny zachován. Jest to neúhledná kaplička, uvnitř znaky královskými ozdobená a tímto nápisem opatřená:

In perpetuam rei memoriam. Ferdinandus I. Romanorum Imperator Augustus, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Infans Hispaniarum Arcidux Austriae et Marchio Moraviae et in regem Bohemiae designatus dictae Bohemiae regno hoc in loco juramentum prestitit mensis Januarii die XXX anno salutis MDXXVII. obdormivit is pater patriae Viennae Pannoniae XXV. die mensis julii, Anno Domini MDLXIII. regnorum eius Romani XXXIV. et aliorum XXXVIII. aetatis suae LXI. cujus anima Deo in sempiternum vivat.

Senatus populusque Iglaviensis pietatis ergo fieri fecit.

Po tomto obřadě táhl průvod královský ku Praze. V den sv. Háty, 5. února 1527, uvítali stavové a Pražané nového krále se slávou velikou u Malešic a provodili ho do Prahy. —

Korunování Ferdinanda na krále českého dálo se 24. února 1527 za přítomnosti biskupů Stanislava Thurzy olomúckého, Jakuba ze Salzy vratislavského, Bernarda Clesia tridentského, markrabí Kazimíra braniborského, legata papežského, vyslance anglického a za velikého účastenství domácí i cizí šlechty a lidu obecného.

Obřady církevní vykonal na místě pražského arcibiskupa biskup olomúcký.

V den korunování o 7. hodině ranní odebral se Ferdinand v rouše i v klobouce arcivévodském ve slavném průvodu do chrámu sv. Víta, provázen biskupy olomúckým, vratislavským a tridentským, Kazimírem a Jiřím, markrabími braniborskými, mnohými preláty a přemnohými pány a šlechtici.*)

Ferdinand kráčel přímo za korunními klenoty uprostřed papežského a anglického vyslance, markrabí braniborských Kazimíra a Jiřího a poslův

---

(Na ustavičnou věci památku. Ferdinand I., veleslavný císař Římský, král Uherský, Český atd., infant Španělský, arcikníže Rakouský, markrabě Moravský, za krále Českého volený řečenému Českému království na tomto místě přisahu učinil měsíce ledna 30. léta spásy 1527. Umřel tento otec vlasti ve Vídni v Pannonii 25. dne měsíce července léta páně 1563. za panování ve svých královstvích v Římském leta 34. a v ostatních leta 38. v 61. roce věku svého, jehož duše nechť v bohu věčně žije.

Rada a obec Jihlavská pro pobožnou paměť postaviti dali.)

**) V čele průvodu šli všicti kanovníci pražští, za nimi všicti opatové a proboštové, pak biskupové; za nimi nesli dědiční čišníci a truksasové stavu rytířského pozlacený soudek vína a pozlacený chléb k obětování. Za těmi kráčel Oppel z Fictum s mečem říšským, Zdislav z Lipé se žezlem, kancléř pan Adam z Hradce nesl říšské jablko; korunu nesl nejvyšší purkrabí Lev z Rožmitálu s dvěma pány z Rožmberka.

uherských. Za nimi se ubírali stavové v nepřehledné řadě oslňujíce leskem a nádherou.

Když průvod do okázale vyzdobeného chrámu dospěl, král pomodliv se kleče na stkvostně upravený stolec zasedl, kolem něho se pak seskupili důstojníci a hodnostové s klenoty korunními.

Potom učinil Lev z Rožmitálu po třikráte mocným hlasem ku všem stavům dotaz: „Chcete-li tohoto Ferdinanda atd. za krále?“

Všickni odpovídali: „Tomu chceme!“

Na to dr. Ritius, probošt tridentský, latinsky po celou hodinu kázal.

Mši četl biskup olomúcký. Po Gloria přistoupil král k oltáři, sklonil se k zemi a tak setrval, až biskupové, probošti a opatové letanie přezpívali. Pak povstal a biskup olomúcký ho na hlavě, na rukou a na plecí svatými olejemi pomazal.

Král usadil se blíže oltáře, teprv po epištole roucho arcivévodské svlékl a v albu zlatem lemovanou a ve zlatem protkávaný plášť byl oděn.

Přistoupiv k oltáři poklekl, modlitby za krále byly konány. Po modlitbách těch král povstal a pozlacený soudek vína, pozlacené dva chleby a sto dukátův obětoval.

Po této oběti vykonal biskup olomúcký korunování; nejprvé podal králi meč a opásal ho pochvou. Král oběma rukama mečem třikráte mávl a do pochvy jej zastrčil.

Pak vsadil biskup na hlavu králi korunu a do pravé ruky žezlo, do levé říšské jablko mu dal.

Zahlaholily trouby a kotle, sbory pěly slavné Te Deum.

Král v plném ornátě, s odznaky královskými, uveden jest ku svému prestolu.

Biskupové přiblížili se k němu s evangeliem.

Král složil korunu s hlavy a četl sám evangelium sv. Jana, jež potom biskup olomúcký zpíval. Při pozdvihování přistoupil král opět k oltáři, pokleknul a přijímal, pak se zase ku svému prestolu vrátil.

Po mši Lev z Rožmitálu v kůru uprostřed stavů veřejně provolal, aby všictí, kdož tomuto králi věrní a poslušní býti chtí, *„ku koruně přiznání učinili"*.

Za Lvem šli ostatní stavové a každý položiv dva prsty na korunu přísahal.

Týž hold složili králi také manové a šlechta kraje chebského a město Cheb.*) Po tomto holdování podal Oppel z Fictum králi meč svato-Václavský, jímž Ferdinand nejprvé oba markrabí Braniborské, po nich dvanáct šlechtických synků na rytíře svato-Václavské pasoval.

Po tomto obřadu odebral se král ve slavném průvodu do sálu Vladislavského na hradě, v němž byly vystrojeny slavné hody korunovační. —

Příštího dne 25. února korunována byla královna Anna. Do chrámu ji vedl Kazimír, markrabí Braniborský, bratr jeho nesl vlečku její. Ve slavném průvodu šli všicti stavové a veliký počet šlechtičen českých. Ve chrámě poklekla královna s králem v kůru a po modlitbách odebrala se na sedadlo pro ni připravené.

Abatyší kláštera sv. Jiří k oltáři uvedena, byla biskupem olomúckým na krku a na rukou sv. oleji pomazána a obětovala také jako předešlého dne král pozlacený soudek vína, dva pozlacené chleby a zlaté peníze.

Potom se Lev z Rožmitálu shromážděných stavův otázal, chtí-li míti Annu za královnu? A

---

*) Stavové Moravští holdovali Ferdinandovi v Brně 7. dubna, stavové a města Slezská ve Vratislavi dne 11. května roku 1527.

když všictí k tomu přisvědčili, korunována jest biskupem olomúckým a přijala od něho žezlo i říšské jablko.

Po slavném Te Deum odebrala se královna v plném ornátě a s odznaky korunovačními do zámku, kde byly strojeny opět slavné hody.

Dne 26. února bylo v sále Vladislavském slavné sedání, jehož se také král Ferdinand súčastnil s takovou obratností a statečností,*) že Čechům velké potěšení z toho bylo.

Nastoupením arciknížete Ferdinanda I. na královský trůn český položen byl základ nynějšího císařství Rakouského jako velmoci.

*) O korunování Ferdinanda I. viz mimo jiné: Staří letopisové, str. 524. — Verhandlungen der Gesellschaft des Vaterländischen Museum. 1824. — S. Rezek, Musejník 1877. Str. 334. atd.

III.

Korunování králů Českých bylo také v XVII. a XVIII. věku s velikým leskem a s nevšední okázalostí podnikáno. Upomínky na někdejší moc a slávu státu českého z paměti českého národa ani vítězové bělohorští nedovedli vykořeniti.

V té truchlivé době, po katastrofě bělohorské, v té době nejhroznější poroby a největšího utrpení národa našeho, v té době největší nejistoty právní, „když se ostatní slova královská brala od samé vlády na lehkou váhu: *nabyla přísaha korunovační ještě větší důležitosti, než před tím měla, stanouc se veřejnému právu již poslední stežejnou zárukou a jediným bezpečným bodem, kterým žádný absolutista aspoň výslovně neopovážil se viklati, a který skutečně samojediný nepřetržitosť státního práva Českého před obecnou potopou zachránil a až do naší doby dovedl.*“

K objasnění toho jest potřebí přihlédnouti k *obsahu korunovační přísahy.* Neohlížíme-li se na to, jak kdy královská přísaha vztahovala se k náboženství, shledáme, že oktrojirka Ferdinanda II. zavedla do ní jen jednu podstatnou změnu, tu totiž, že odtud přísaha korunovací vztahovala se toliko k těm právům a privilegiím, která byla potvrzena dne 29. května 1627. Každý později ko-

runovaný král Český zavazoval se, zachovati tato privilegia v neporušené platnosti. Že tak bylo ustanoveno r. 1627., jest potěšitelným důkazem, kterak despotické choutky Vídeňské revidující komise aspoň v tomto předůležitém kuse nedošly obliby u krále Ferdinanda.

V těch letech proskakovala při dvoře rada, že korunování na království Uherské i České mělo by přestati. Není divu tedy, že Němečtí revisoři zřízení zemského dlouho nemohli se usjednotiti mezi sebou nejen o to, jaká, nýbrž i *zdali vůbec korunovací přísaha má se pojmouti do nového zřízení zemského*. Někteří navrhovali hned z prvu, aby přísaha královská vztahovala se k privilegiím, jež Ferdinand II. stavům nově udělil; čímž by byla pozbyla téměř vší statoprávné ceny, poněvadž Ferdinand sice stavům *vzal* některá privilegia, *ale žádných takových nově neudělil*, kterých by země měla příčinu sobě vážiti. Jiní později navrhovali, aby král přísahal posvěcujícímu arcibiskupovi a nikoli stavům; čímž by právě korunovace přestala býti smlouvou krále s národem, a stala by se pouhým církevním obřadem, sloužícím toliko k oslavě a auktoritě panovníka a zemi nic. Konečně pak jeden člen komise dal své zdání zaznamenati do protokolu v ten smysl, aby přísaha královská se vynechala docela, poněvadž prý komise nechce vázati panovníka na nižádné kladné zákony. Tento ctihodný radikalista mezi tehdejšími Vídeňskými liberály propadl se svým návrhem, jakž vydané potom zřízení zemské ukazuje, a ultradespotická opposice jeho dovršuje toliko důkaz, že Ferdinand II. předepsanou od něho korunovační přísahou *vědomě* chtěl sebe a nástupce k zachování jistých kladných zákonů zavázati a skutečně zavázal. (Dr. Kalousek.)

Obnoveným zřízením zemským r. 1627. neod-

vážili se vítězové bělohorští základní význam korunování králův Českých porušiti, také tímto obnoveným zřízením stanovena jest formule přísahy korunovační důležitého významu státoprávního.*)

A tak se zavazovali od té doby králové Čeští o korunování přísahou ku zachování všech privilegií, která od předka jeho dne 29. května 1627 byla potvrzena.

„Tato privilegia *obsahují v sobě celé zevnější státní právo koruny České i starobylé právní souvazky mezi údy jejími,* oboje tak neporušené, jak vyvinuly se v době pobělohorské, i také některé podstatné kusy práva ústavního. To všechno i dle přísahy krále Ferdinanda V. (7. září 1836) platí do dnešního dne a nemůže jednostranně bez svolení země býti měněno. Ovšem podobá se, že poslední korunovaní králové nebyli si ani vědomi toho rozsahu a dosahu práv zemských, na něž přísahali; ale přísežné slovo jejich jest zde, a co absolutismus během pozdějších věků provedl proti němu a proti privilegiím r. 1627. potvrzeným, to vše vůči týmž přísežným závazkům *nestojí právem*, nýbrž jen *skutečně*, asi jako následky živelných událostí, *a toliko novou svobodnou smlouvou politického národa Českého může se proměniti ve stav právní.*“ (Dr. Kalousek). —

---

*) Korunovační přísaha dle obnoveného zřízení zemského zní: »My . . . přísaháme Pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené Panně Marií, matce Boží, a všem svatým na tomto svatém evangelium, že chceme nad katolickým náboženstvím pevně ruku držeti, jednomu každému spravedlnosti udělovati, a stavy při jich od N. N. potvrzených a dobře nabylých privilegiích zachovati, od království tohoto Českého nic neodcizovati, ale raději podle možnosti naší rozšiřovati a je rozmnožovati, i všecko to, což k dobrému a poctivému téhož království jest, činiti. Tak nám Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Maria, matka Boží a všichni svatí.«

Kardinál arcibiskup pražský hrabě Harrach korunoval Ferdinanda III. (25. listopadu 1627), Ferdinanda IV. (5. srpna 1646), Leopolda I. (14. září 1656). Josef I., prvý král český z rodu Habsburkského, nebyl na království České korunován, jeho nástupce Karel II., (císař toho jména VI.,) dal se korunovati 5. září 1723.

Dne 19. prosince 1741 byl korunován vzdorokrál Karel Albert Bavorský korunou zvláštní, kterou s sebou z Mnichova byl přivezl.

Dne 12. května 1743 byla korunována Marie Terezie. Císař Josef II. netoliko se nedal korunovati, ale také korunní klenoty české, jako zajímavé starožitnosti v císařské klenotnici vídeňské uložiti dal. Jeho bratr Leopold II. po přání stavů Českých dal korunní klenoty do Čech převézti a byl 6. září 1791 na krále Českého slavně korunován. 9. srpna 1792 korunován byl František I. a nejposléze zastkvěla se koruna svato-Václavská na temeně krále Ferdinanda Dobrotivého dne 7. září 1836. —

O slavnostech korunování šlechta, města i venkov zápolily v osvědčování vroucího uctění těchto starobylých, historií posvěcených obřadů, jimiž byly obnovovány a utvrzovány práva a svobody království Českého.

Šlechta a veškeren národ Český těžce nesl převežení klenotův koruny České z kaple svato-Václavské, kamž byly po bitvě bělohorské dne 17. listopadu 1621 přenešeny, do Vídně r. 1743., odkudž toliko ku korunování do Prahy bývaly přiváženy; a za velikou pohromu vlasti pokládal, že se císař Josef II. korunou svato-Václavskou korunovati nedal. Když pak po smrti císaře Josefa II. Leopold II. na trůn nastoupil (r. 1790.), učinili stavové Čeští bez prodlévání přímluvu za navrácení

klenotův korunních a došlo je k tomu svolení císařským reskriptem, dne 17. května 1791 vydaným. Stavové vypravili téhož leta ku jednání o mnohé důležitosti zemské do Vídně poselství, jež vedl nejvyšší purkrabí Jindřich hrabě Rottenhan*).

Tomuto rozmnoženému poselství bylo pak uloženo, aby korunní klenoty české ve Vídni přijalo a do Prahy provodilo. Nejvyšší komoří, kníže Rožmberk odevzdal dne 4. srpna poslům Českých stavů korunní klenoty české: korunu, žezlo, říšské jablko, královský plášť, atlasovou čepičku z koruny, opasek a štolu, jež byly do pevné skříně složeny a zapečetěny.

Dne 5. srpna vyzdvihli pak poslové stavů tuto skříni s klenoty v císařské klenotnici a uložili ji na šestispřežní dvorní povoz.

V čele průvodu jelo půl divise pluku hr. Kinského, c. k. strážmistr s dvěmi c. k. arcierami na koních, za nimi dvorní povoz s korunními klenoty, jež střehli probošt Krieger a hr. Clary, podle vozu šli c. k. lokajové po třech, dva arcierové, za vozem jeli dva arcierové na koních, za nimi pak jeli ostatní členové poselství stavů Českých, průvod uzavírala polovice divise jízdy. Při výjezdu průvodu z hradu císařského vzdávala hlavní stráž česť, tak dělo se také při všech hlavních strážích, kolem nichž se průvod až ku

*) Poselství tohoto se účastnili: probošt a světící biskup Eraz. Krieger, presid. Leopold hrabě Clary Aldringen, Jan svobodný pán Hennet, královský český podkomoří a Ondřej Steiner, purkmistr měst pražských, pak tajemník Ledvinka z Adlerfelsu. Za tímto poselstvím byli pak později ještě vysláni opat strahovský Václav Mayer, hrabě Vincenc z Waldštýna, gubernialní rada Josef Leinner a městský rada pražský Václav Slivka.

Táborské linii ubíral. U linie táborské byly korunní klenoty na zvláštní dopravní povoz složeny. Arcierové i dvorní služebnictvo se navrátilo do Vídně.

Průvod korunní byl na Moravě i v Čechách všude slavně vítán, krajští hejtmané přicházeli poselství stavů na hranice krajské v ústrety a provázeli je územím celého kraje.

Prvého dne nocovali poslové stavovští ve Znojmě, druhého dne v Jihlavě, dne třetího v Čáslavi a konečně čtvrtého dne na zámku Koloději.

Přijetí zvláště slavného dostalo se poselství stavů Českých ve *Znojmě* dne 5. a 6. srpna,*) jakož i příštího dne v *Jihlavě*.**)

---

*) Den 5. a 6. t. m. — vypravuje *Kramerius v c. k. Pražských Novinách* (čís. 34.) — byl zajisté městu *Znojmu* i všem horlivým vlastencům k velikému potěšení, když t. d. 5tého u večer o sedmé hodině vysoce důstojní pp. deputovaní království Českého ten drahý klenot sv. Korunu Českou sem přivezli. Zdejší král. p. krajský hejtman až na pomezí moravské vstříc vyjel a pány deputirované vítal. Když se vozové, v nichž páni deputovaní seděli, k městu přibližovaly, se všemi zvony počalo se zvoniti.

Magistrát a všecko duchovenstvo v své ozdobě před městem mimo veliký zástup lidu stálo, a když vůz s královskou korunou přijel, v slavném průvodu s hlučnou hudbou až k radnímu domu ji provázeli, kdež páni deputirovaní z vozů vystoupili a korunu od čtyř radních osob do radní světnice složiti dali, i sami se tam odebrali, a tu ode všech vzácných osob téhož města laskavé přivítání se stalo.

Přes noc 36 vojáků od sl. regimentu Lascy při radním domě na stráži bylo. Večerního času nebylo sice žádné osvícení domů, nicméně pan obršt na dvou placích na rynku hlučnou muziku zřídil, kteráž do 11 hodin na noc trvala.

Dne 6. okolo sedmé hodiny ráno páni deputirovaní do radního domu se odebrali a zase od čtyř radních osob korunu královskou s ostatními klenoty v truhle, kteráž aksamitem potažena jest, na vůz vložiti dali, a pak zase dva z nich proti ní se posadili. Pan hrabě Leopold Kláry, jakožto první deputovaný, jak magistrátu, tak i důstojnému panu děkanovi, jenž rozený jest Čech, co nejpřívětivěji poděkoval. Odtud jely

Královská koruna byla také v Čechách v městech i ve vesnicích slavně vítána; „po městech s bubny a s troubami a s hlučnými hudbami a od vesnického lidu s prostou upřímností, nebo i sedlák cítí velikou radosť, že se mu tento nejvyšší klenot zase do vlasti navrací.“ (Kramer. Noviny.)

Poselství stavů vypravilo se dne 9. srpna z Koloděje a dorazilo okolo jedenácté hodiny ku *Praze,* kdež bylo u Nové brány stavy a velikým množstvím lidu očekáváno.

„Praha, veškeré naše hlavní město království Českého 9. dne měsíce srpna, t. j. v úterý takovou radostí a plesáním naplněna byla, že nelze toho pérem dosti vypsati“; — píše Kramerius ve svých Novinách. — „Již dva dni před tím zvěděli jsme,

---

vozové v svém pořádku, kteréž páni duchovní a měšťané v slavném průvodu předcházeli a obecný lid u velikém zástupu v zadu následoval.

Před branou pan purkmistr a pan děkan s pány deputirovanými se rozloučil. K velikému zajisté potěšení byla ta slavnosť všem horlivým vlastencům, kteří na své slavné předky zpomínají. —

**) O slavném přijetí tohoto poselství *v Jihlavě* dočítáme se v těchže Krameriových Novinách:

»V den 6. m. srpna, odpůldne o půl čtvrté hodině přijeli do Jihlavy čeští pp. deputovaní; slavný magistrát, duchovní páni pateři Minorité s větším křížem, pan děkan a mnozí jiní duchovní v kostelním rouše před branou je přivítali. Školní mládež šla napřed s korouhvičkami, po celém městě na všecky zvony se zvonilo a při shromáždění velikého množství lidu v jednom řadu provázeni byli k radnímu domu, kdež čtyři radní osoby všecky královské klenoty od nich přijali a až do druhého dne k 7mé hodině ranní schovali.

Oficír s 30ti muži celou noc na stráži stál. U večer hned od 8mé hodiny byl radní dům krásně osvícen, a z velikého množství lidu, kterýž celou noc bez spaní vytrval, dá se souditi, jakou radosť a potěšení z navrácení této královské koruny měl. Ráno o 7mé hodině v témž opět pořádku Čeští páni deputovaní z města provázeni byli.«

že naše slavná, předrahá Koruna Svatováclavská a Karlova toho dne sem do Prahy přivežena bude. Nesčíslné množství shromážděného lidu, kterýž po všech náměstích a ulicích přes celou Prahu dvěma řadama stál, oznamovalo radostné příští této naší svaté České Koruny."

„Někteří páni Čeští jeli vstříc tomuto průvodu až za novou bránu, odkudž tento průvod o 11. hodině před polednem svůj počátek vzal. Napřed jela tropa karabinýrů pod správou oficíra, za ní jela tropa městské jízdy, jiná tropa městské gardy a třetí městských střelců, každá se svým oficírem. Na to jeli stavovští páni spoluúdové a nejvyšší zemští úředníci na kočářích, za nimi naše slavná Koruna v nákladném kočáru šesti koni zapřaženém vežena byla. V témž pořádku opět za korunou šla tropa městských střelců, městská garda a tropa městské jízdy, kterýžto průvod posléze opět karabinýři zavřeli. Na všech farách, kudy vežena byla, všemi zvony zvonili a pak z hmoždířů hlučně stříleli. Bylo milé a radostné podívání a zajisté mnohého upřímného vlastence slzy polily. Což zajisté při tomto průvodu paměti nejhodnějšího upomenouti se může, jest to, že sama nebesa naší slavné Svatováclavské Koruny pozdravila. Nebo když s touto předrahou Korunou k hlavnímu chrámu sv. Víta na hradě Pražském přijížděli, najednou velmi velice zahřmělo, a v tu chvíli opět nebesa utichla a hustý oblak v nejkrásnější jasnosť se obrátil. — Odpoledne byla koruna s ostatními klenoty v hlavním chrámě v kapli sv. Václava ku podívání vystavena, kdežto se veliké množství lidu všeho stavu shromáždilo. Po korunování našeho mocnáře zůstane v Praze a také od jeho cís. král. Milosti strážní, jeden z panského a druhý z rytířského stavu ustanoveni jsou." —

Průvod korunní ubíral se na hrad Prašnou

bránou, po kamenném mostě. Když pak byla skříně s klenoty korunními do kaple svato-Václavské donešena, odevzdali je poslové nejvyššímu purkrabí a zástupcům všech čtyř stavů. Potom byla koruna s ostatními klenoty za stráže městských ostrostřelcův od 1. do 7. hodiny lidu na odiv vystavena a s večerem v korunní komoře u sv. Víta uložena.

„Čechové, vlastenci!“ psal Kramerius, „budiž vám tento den k věčné památce a slavtež jej v srdcích svých radujíce se, že vaše slavná a předrahá Koruna zase mezi vámi, v království vašem Českém přebývati bude. Jest to zajisté dar, na kterýž naši nejpozdější potomci vždy s radostí vzpomínati budou.“ —

V České expedici vydal pak Kramerius spisek *„Vítání České Koruny,* — kteráž 9. dne m. srpna 1791 do Čech z ciziny zase přivežena byla,“ přednesený od veškerého národa Českého (prodáván po 2 kr.). Ve spisku tom jsou vypsáni všickni příběhové, jež se v nepřítomnosti slavné koruny v Čechách sběhly.

Dne 6. září r. 1791. byl Leopold II., r. 1790., 30. září na císaře německého ve Frankfurtě korunovaný, korunován na krále Českého.

IV.

„Toužebně očekával národ Český příchod svého panovníka, s jarým poplesem uvítal jej v sídelním městě svém, s tisícerým blahopřáním provází jej na všech cestách jeho, jsa pevné naděje, že od něho obdrží vše dobré, co od spravedlivého, moudrého a dobrého knížete a otce lidu svého očekávati může;“ — psal Kramerius ve svých Novinách při příchodu Leopolda II. do Čech.*)

Těmi nadějemi nadchnuta jsou skládání tehdejších veršovníků českých, jimiž nového krále vítali.**)

---

*) Slavnosti korunování Leopolda II. vypravujeme po výtce dle zevrubných zpráv v Krameriových Novinách (č. 33. atd.) zachovaných. Ku opatřování těchto zpráv zřídil Kramerius zvláštního zpravodaje. Kromě toho vydal příležitostné spisky: „*Vzbuzování vlastenců k očekávání Leopolda II., slavného krále Českého*“ a „*Popsání obyčejů při korunování králů Českých a podle nařízení řím. císaře a Českého krále Karla IV., který nyní dle dvorského poručení při korunování Leopolda II. 6. dne měs. září r. 1791. na větším díle pozorováni budou* (sepsal J. J. T.) s obrazem Leopolda II. a klenotů koruny České.«

Spisek prve jmenovaný byl prodáván po 2, posléze uvedená brožurka po 10 kr.

Zprávy o korunování Leopolda II. jsou také v Rulíkově Kalendáři Historickém (1797, I. díl, str. 157.—165.).

**) V čísle 39. »Novin« uveřejněn byl: »Zpěv pastýřů na horách Prachenských při slavném korunování římské cí-

Dne 31. srpna 1791 o půl druhé hodině odpolední vjížděl Leopold II. s dvorem svým do královské Prahy a uvítán jest se slávou a okázalostí velikou.

„O pompě při tomto slavném příjezdu J. Mti., kterouž všecky vznešenější vrchnosti vedly, ani pero dosti vypsati, ani ústa vypraviti nemohou, než oči lidu, kterýž tu přítomen byl, jsou svědkové, že to byl takový náklad, kteréhož my nižádným spůsobem v stavu nejsme vypraviti. Při slavném příjezdu na mnohých stranách od upřímných a věrných Čechů ten radostný hlas: „Zdráv buď Leopold Druhý!“ se rozléhal, ostatní lid v největší tichosti stoje, svou velikou poddanosť a uctivosť svému nejmilostivějšímu mocnáři a mocnářce, veškerému dvoru ukazoval.“ *)

Ku dni 4. září bylo položeno dědičné holdování stavů. Dle starých řádův o korunování „přiznávali se stavové čeští ku koruně“ před bitvou Bělohorskou teprvé po korunování krále; nejprvé přísahal král stavům a *potom* teprvé přísahali stavové králi.

Obnoveným zřízením zemským r. 1627. pro-

---

sařovny Marie Ludviky na královskou Českou stolici,« jejž zpíval M. M. Sst—n.

*) K těmto zprávám *Kramerius* přidal:

»Nám pozůstává o slavnosti (příjezdu J. J. cís. M. do Prahy) připomenouti, že se všecko v nejlepším řádu a bez nejmenšího úrazu dálo, tak že J. J. M. cís., jakož i všickni nejvznešenější hosté svou velikou spokojenosť zjevně na sobě okázali a skrze to náš národ Český jakožto národ mravný, počestný a cizím uctivý od J. J. M. cís., taktéž od veškerého nejvznešenějšího panstva veliké a znamenité pochvaly došel. V čas slavného průvodu na Její M. císařové patrně viděti bylo, že se nad Českým národem pro jeho zvláštní mravopočestnosť a uctivosť velikou radostí pohnula. Od toho času, co zde J. J. M. cís. přebývají, jakž se nám odevšad zpráva dává, J. J. M. velice spokojeni a vždy největší radostí naplnění jsou, tak že sobě zde královské sídlo na delší čas oblibují.«

vedena byla také v tomto holdování důležitá změna na vyvýšení důstojnosti a moci královské nad moc stavů. Tímto obnoveným zřízením zemským bylo zavedeno místo starého „přiznávání se ku koruně“ dědičné holdování, t. j. vykonávání slibu dědičné poddanosti, jež se musilo odbýti *před* korunováním.

Druhdy holdovali netoliko čtyři stavové, ale také všickni plnoletí domácí šlechtici a měšťané, jakož i všickni úřadníci a hodnostové při každém povýšení v úřadě nebo důstojenství přísahu holdovací složili. Pořádek tento byl teprv dvorním dekretem ze dne 26. listopadu 1781 zrušen a obecným holdováním všech čtyř stavův o korunování jest nahražen.*)

Tím dekretem bylo také zavedeno přiznávání k zemi při nabývání příslušenství, jež se zapisovalo do kněh instrumentních archivu stavovského.

Leopold II. vyjednával se stavy moravskými a slezskými, aby se při jeho korunování dali uvésti do sněmu proti reversu, že to nemá býti na újmu privilegiím jejich. Stavové moravsko-slezští se k tomu nesklonili a podle nejvyššího rozhodnutí od 1. července 1791 sešlo také z uvedení jich do sněmu Českého proti reversu, ale zůstalo při nařízení, aby při holdování v Praze byli zastoupeni deputací.**)

*) K holdování o korunování vysílala také své posly města: Praha (purkmistra s 2 náměstky a 5 radními), král. privileg. města: Budějovice, Cheb, Loket, Karlovy Vary a Plzeň, horní města: Kutná Hora a Jachymov, královská města podkomorní: Ústí n. L., Beroun, Český Brod, Most, Čáslava, Něm. Brod, Ml. Boleslava, Kadaň, Kouřím, Klatovy, Kolín, Louny, Litoměřice, Stříbro, Nymburk, Pelhřimov, Písek, Rakovník, Rokycany, Sušice, Tábor, Domažlice, Vodňany a Žatec; konečně král. věnná města: Bydžov, Chrudím, Jaroměř, Král. Hradec, Kr. Dvůr, Mělník, Polička, Trutnov a Vysoké Mýto. Z každého města byl vyslán purkmistr a jeden radní.

**) Při korunování králů Českých v l. 1627, 1656, 1723

V poselství tom byli pak Moric hr. Ugarta, předseda gubernia moravsko-slezského a hejtman markrabství Moravského a po dvou osobách ze všech čtyř stavů markrabství Moravského.

Deputace tato byla pokládána za úřadní zastoupení Moravy a Slezska a také král k ní mluvil jakožto k takové.

Holdovací přísahu věrnosti v českém jazyku, potom i v německém četl nejstarší gubernialní tajemník Emanuel Ledvinka z Adlersfeldu. Nejvíce pánů stavů skládalo přísahu v Českém jazyku.*)

Nejvyšší purkrabí hr. Rotenhan, jakožto řečník stavů shromážděných v řeči své ku králi Leopoldovi mimo jiné pravil:

„Opakovati to musím, jestli že obapolná smlouva, kterouž pán země a lid jeho tohoto slav-

---

a 1734 byly Morava a Slezsko stavovskými posly zastoupeny. Zvláštní holdování novému králi českému bylo nejposléze na Moravě r. 1628. a ve Slezsku r. 1617.

*) Přísaha této formule:

My *společní* stavové království Českého přisaháme Pánu Bohu Všemohoucímu, Blahoslavené Panně Marii, matce Boží a Vám, Nejjasnějšímu a velkomocnému knížeti a Pánu Panu jakožto králi českému našemu pánu dědičnému, Vaší královské Mti. dědicům a budoucím králům českým stále věrni a poslušni býti a nikdy vědomě v radě té a spolu s jinými, kdež by se co proti Vaší královské Mti., osobě, vzácnosti, důstojenství, řádu, právu před se bráti chtělo, nebývati, tím méně pak k tomu povolovati anebo přistupovati nižádným způsobem, nýbrž Vaší královské Mti. i též dědiců Vaší královské Mti., budoucích králův českých vzácnosti, dobrého a užitečného vyhledávati a fedrovati; a kdybychom tomu srozuměli, žeby něco proti Vaší královské Mti. předsebráno a jednáno bylo, tomu věrně odpírati chceme a máme, a Vaší královské Mti. bez meškání výstrahu dáti, a to všecko, co poslušnému poddanému-vrchnosti své dědičné činiti náleží, věrně a upřímně bez všelikého ostýchání konati. Toho nám račiž dopomáhati Pán Bůh Všemohoucí, Blahoslavená Panna Maria, matka Boží a všickni Svatí.« — Přísahou téhož znění holdovali stavové také v l. 1792 a 1836.

ného dne holdování obnovují, každému národu den slavný jest;“ atd. —

U večer dne 4. září byla Praha osvětlena. „Okolo deváté hodiny vyjeli J. J. Mti. s celým dvorem z hradu a za celé dvě hodiny po všech hlavních ulicích všecko, což při tom osvícení města paměti hodno bylo, osobně prohlédli. Kde se J. J. Mti. cís. objevili, po všech ulicích vysokým se hlasem rozléhala ta slova: *„Zdráv, zdráv buď král Český! Zdráva buď naše královna!“* Při tom hlaholu náš nejlaskavější král a královna nejmilostivějším usmíváním svou velikou radosť a potěšení na sobě znáti dali.“ —

„Den šestý měsíce září byl ten den slavný, na kterýž národ Český svého v největší slávě korunovaného krále Českého spatřil! Nechť nedí žádný, že to zbytečná ceremonie jest, když národ svého krále korunuje a když král od svého národa korunovati se dává, *anobrž jest to svaté jednání,* kteréž v pravdě krále k milostivosti a lid k poddanosti vzbuzuje.“ (Kramerius.)

Obřady korunování, jež vykonával arcibiskup hr. Přichovský, jsou v Krameriových Novinách zevrubně vypsány i srovnávají se s korunovačním obřadem Ferdinanda V., kterýž podrobně vylíčíme.*)

Po korunovační hostině, jež byla v sále Vladislavském na hradě pražském, král Leopold II. maje korunu na hlavě se všemi ministry a nejvyššími zemskými úředníky okolo půl druhé vyšel na pavlač ku svatojirskému náměstí, kdež ještě pořádkové se svými praporci stáli. Všickni praporečníci přiblížili se k J. M. C. a svými rozprostřenými praporci poklonu poddanosti činili, při čemž veškeren lid vysokým hlasem volal: „Zdráv buď král Český!“ —

*) Krönungs-Ceremoniell des Kaisers Leopold II. und der Kaiserin Marie Louise od Jos. Bocka a Pollacha (Vídeň 1791).

Korunování královny Marie Ludviky bylo konáno 12. dne m. září t. r.*)

Leopold II. stopuje nákladné přípravy Pražanův k novým slavnostem, prohlásil, „že více tak nákladné a příliš stkvostné pocty nežádá“. Avšak „slavní obyvatelé“ toho nedbali a povolení k opětnému osvětlení Prahy ku dni 14. m. září při J. J. Cís. M. sobě dobyli, neměl však nikdo k osvětlení nucen býti. „Však ale neobmezená láska věrných Čechů k nejdobrotivějšímu mocnáři a památka slavného korunování J. M. naší nejmilostivější královny v srdci pánů Pražanů tak mnoho spůsobila, že jmenovaného dne osvícení nejen zase tak slavné a nákladné bylo jako 4. dne m. září, nýbrž mnozí vznešenější obyvatelé ještě mnohem větší náklad vedli a nevynechali ničeho, čím by tato památka mnohem slavnější učiněna býti mohla.

Dne 16. m. září navštívil dvůr divadlo v „železných dveřích“, kdež Pier Degabriel rozličné prospekty ukazoval, z tohoto divadla odebrali se pak J. J. M. císař a císařovna s dvorem do vlasteneckého divadla v někdejším klášteře Hyberňackém, kdež podle nejvyššího poručení J. J. M. byla představená hra v českém jazyku, tak řečená „*Žebravý student*“. J. J. M. C. celou hru přeslechli a okázali na sobě skrze svou náležitou spokojenosť, že i na našem mateřském jazyku zvláštní zalíbení mají.“ Divadlům, kteráž J. J. M. C. navštívili, po 100 i po 200 dukátech darovali.

*) Zprávy o korunování královny uvádí Kramerius v Novinách tímto proslovením:

Věrní a upřímní Čechové!

Pomněte na tento slavný den a slavte jej v srdcích svých, nebo králová a paní naše hodna jest té památky. Dobrotivosť, milostivosť, náklonnosť i lásku velikou tato slavná mocnářka ukázala zjevně národu svému Českému a vaše stálá věrnosť v stavu jest, její neobmezenou lásku k vám na budoucí časy zachovati.

Dne 17. m. září odevzdala deputace českých stavů J. J. Kr. M. korunovační dar 145.000 zlatých ve dvou stavovských zápisech a J. M. Císařové 5000 kusů dukátů. — Daru korunovačního užil Leopold zvláště k účelům dobročinným, o čemž Kramerius s nadšením čtenářům svým zprávu podává: „Jak milostivý a dobrotivý jest mocnář, náš slavně korunovaný král k svému věrnému českému národu, nechť pomníme mlčením všeho jiného a jediné tato jeho veliká milost dostatečně nám na důkaz toho sloužiti může. Dekretem ze 26. dne m. srpna 1791 darovala J. Cís. M. korunovační dar k pomoci opravdově chudým a dal též k vyrozumění, že by mu věc velmi milá byla, kdyby čeští stavové z té sumy, kterouž k rozličným slavnostem při korunování ustanovili, ostatek na jakýsi spůsob, kterýž sobě sami zvoliti mohou, mezi opravdově chudé, jenž se žebrati stydí aneb také mezi takové lidi a familie, kteréž skrze neštěstí a jinou škodu schudly, jak zde v Praze tak i venku po krajích rozdali a rozdělili.“*)

*) Ku zprávě té Kramerius dodává:

»Já sice spisovatel těchto vlasteneckých novin nejsem k tomu povolán a určen, abych nejponíženější díkůčinění Českého národa před trůn našeho pohnutého nejmilostivějšího a nejdobrotivějšího mocnáře přednesl, než citelnosť mého pohnutého srdce nedopouští, abych tak veliké milosti a dobroty i veliké náklonnosti Jeho k národu českému mlčením pominouti měl — Čechové! Slovutní vlastenci a krajané moji! Není možné, abych vám obraz našeho mocnáře Leopolda, jakožto spravedlivého, láskyplného, milostivého a upřímného otce dosti a náležitě představil, než znamenití činové jeho vám jej vyobrazí a mnohem více o něm poví, než toho mé chatrné připomenutí pověděti v stavu jest. Šťastný národe, kterýž pod jeho milostivou královskou berlou pozůstáváš! Bůh ti pro lásku a poslušnosť, kterouž k tomuto milémů otci vlasti dokážeš, hojně požehná a vzdálení národové budou ti časem záviděti, že tak slavný mocnář nad tebou v milostivosti a dobrotě panuje!«

V.

Na oslavení korunování císaře Leopolda II. na krále Českého podnikli stavové čeští v Praze velikou *průmyslovou výstavu*, jež byla *prvou* toho druhu výstavou na pevnině evropské, o jejíž uskutečnění a provedení velikou měl zásluhu nejvyšší purkrabí Jindř. Fr. hr. Rotenhau.*)

V m. červenci r. 1791. bylo učiněno pozvání ku všem průmyslníkům a továrníkům v Praze i v celém království, aby na tuto výstavu vynikající výrobky a vzorky své poslali, aby byl J. Mti. o korunovačních slavnostech podán obraz a přehled průmyslové pilnosti a průmyslového vývoje v Čechách.

Výstava byla velmi hojně obeslána, pořadatelem byl komerční rada Schreyer.

Vystaveny byly netoliko výrobky, ale také postup vyrábění.

Veškeré vystavené předměty byly seskupeny v 49 tříd. Nejhojnější a nejrozsáhlejší bylo oddělení tkanin. Zvláště pak veliké průmyslové zá-

---

* Prvé počátky výstav průmyslových nalézáme v tržnici, již pořádal r. 1754. po nařízení hr. Chotka komerční rada Loscani na ostrově hr. Chotka ve Veltrusích. R. 1756. sebral Loscani císařovně Marii Terezii sbírku vzorných průmyslových výrobků českých.

vody české šlechty vynikající a drahocenné výrobky vystavily.

Poprvé navštívili J. J. Mti. výstavu tuto, jež byla umístěna v Klementině, dne 31. srpna, podruhé dne 14. září.

J. Mt. prováděn komerčním radou Schreyerem s velikým potěšením výstavu prohlížel a o všech věcech důkladné zprávy podávati sobě dal. Při této návštěvě sběhla se událosť nad jiné nemilá a pohoršlivá. Kněhtiskař a kněhkupec Jan Ferd. šl. Schönfeld, smělostí ba drzostí svou v celé Praze pověstný, dotřev se k J. Mti. směle jal se tvrditi, že vystavené zboží většinou není výrobkem domácím, alebrž cizím a celá výstava že jest vlastně smělým klamáním J. Mti. K dotazu J. Mti., může-li toto tvrzení také písemně dotvrditi, Schönfeld bez odkládání písemné o tom vyjádření učinil. Na to J. Mt. u velikém rozhorlení veškeré skoupené navrátil až do té doby, dokud nebude lichosť tvrzení Schönfeldova dokázána."

„Nekoupil jsem je pro jich vzácnosť a drahocennosť," — J. Mt. pravil, — „ale proto se mi líbily, že jsem se domníval, že jsou v mé zemi vyrobeny. Jsem však podveden!" — Toto nařknutí Schönfeldovo v kruzích vystavovatelů veliké pohoršení způsobilo a záhy byla na Schönfelda vznešena žaloba za utrhání na cti. Kromě toho podán byl na ospravedlnění guberniu spis pamětní, „V království Českém dne 14. října 1791" vydaný a všemi vystavovateli podepsaný.

Gubernium provedlo v mnohých továrnách zevrubné vyšetřování a konečně bylo nařknutí Schönfeldovo ještě téhož r. 1791. v čís. 44. pražského „Intelligenzblatt-u" úřadně prohlášeno za denunciaci. —

Slavnosti korunování Leopolda II. na krále českého měly důležitý vliv také v ohledu národním.

Milčický rychtář Vavák podal J. Mti. spis památný, v němž se vzkládá na českého lva, kterýž se k nohoum J. M. vrhá, aby k J. Mti. vznesl stížnosť lidu Českého, že dosud není ve své mateřské řeči slyšán.

Kramerius podávaje o tom zprávu napsal: „Jmenem mnoha set tisícův připojuji se k té nejponíženější prosbě, aby J. K. Mt. národ Český také při tomto předrahém dědictví a při jeho mateřském jazyku před neslušným nakládáním a nerozvážným nucením nejmilostivěji chrániti ráčila. Zdá se sice, že by bylo obecné správě prospěšné, aby všichni poddaní jednou řečí mluvili; avšak každé násilí jest škodlivé, dobrá politika mnohdy různých národův umí výhodně užiti k dosažení svých účelů. Zneužil bych trpělivosti V. C. Mti. vykládáním potřeby a prospěšnosti jazyka českého pro všecky úřadníky a stavy v Čechách a na Moravě."

„V. C. Mt. nejlépe vážnosť svou a šetrnosť k jazyku českému ukázala, že vedle ustanovení zlaté bully Karla IV. a po příkladu svého předka Ferdinanda II., jehož syn jeho Ferdinand III. českou řečí uvítal, jakož i po příkladu císařovny a královny Marie Terezie, ana ve vojenské akademii v Novém Městě učení se češtině nařídila, též císaře Josefa II. slavné paměti, kterýž důkladné naučení se české řeči v akademii šlechticům poroučel, některé ze svých synův J. K. Vys. v něm cvičiti dáváte." —

O slavnostech korunovačních shromáždila se také *královská učená společnosť česká* v Karolině dne 25. m. září r. 1791. ku slavnému zasedání, jehož se s císařem Leopoldem súčastnili arcikníže František Antonín, dědičné kníže Saské, nejvyšší purkrabí hr. Rotenhan, mnozí páni ministři, vznešené dámy a mnozí učenci domácí

i cizí. Slavnému shromáždění předsedal hr. Prokop Lažanský, jednání zahájil kr. guberniální rada Riegger vypravováním dějin Českých za panování otce České země Karla IV. Potom vyznamenal president společnosti Praislera a Schmida za pilná přírodovědecká zkoumání a za četné spisy jimi vydané větším pamětním penízem. Hrabě Joachym Šternberk, hluboký přírody zpytatel, za veliké pochvaly přítomných experimentoval spalování diamantu. Abbé Gruber, t. r. ředitel společnosti, vykonal pokusy hydraulické; prof. Strnad ohlásil, že r. 1793. bude veliké, viditelné znamení slunce; prof. Procházka ukazoval drobnohledem „ve vnitřnostech člověka nové červy". Po té podal abbé *Dobrovský* J. M. Cís. veškeré v jazyku českém sepsané a při korunovaci vydané spisy. Dobrovský předčítal také spis svůj „O stálé věrnosti národů Slovanských domu Habsburskému", jenž před J. C. M. i všemi vznešenými hostmi veliké došel pochvaly a milosti, a „jejž jistý vznešený český pán a veliký vlastenec a ctitel českého jazyka" v českém i německém jazyku na světlo vydal.*)

---

*) Z řeči Dobrovského vyjímáme dle překladu Thámova, jenž byl uveřejněn v »Novinách« r. 1792. na straně 8. atd.:

»Oddaností a věrností k domu Habsburskému náš národ český předčí veškeré národy arcidomu Rakouskému poddané, zvláště v době Marie Terezie slavné paměti, kdy nám po hrozných zhoubách země v dlouhotrvajících válkách nekynula naděje lepší budoucnosti. Čechové, kmen velikého Slovanstva, se také honosí, že s jinými slovanskými národy zachovali vážnosť a velikosť německého domu císařského a že sjednoceni s ostatními Slovany Rakouské panování i na budoucí časy proti útokům nepřátelským ubrániti můžeme. Sám titul, jímžto V. C. Mt. ode čtvera slovanského království králem Horvatským, Dalmatským, Slavonským, Českým a Haličským se nazýváte, není planá chlouba a nádhera. Ze 367.000 Horvátů (držím se nejmenšího počtu) stojí všickni-branní mužové ve Vašich službách a k obraně Vašich držav; chrabrosť jejich

Stať o uznání práv řeči české, jež obsažena

jest světoznámá; Horvaté a Slavonci l. 1713. při domu Rakouském slavně přijaté posloupnosti po přeslici nejdříve hájili krví svou. Slavonci (253.000) mimo ostatní, již k Ilyrům se čitají, dokázali věrnosť svou k domu Rakouskému právě v době, kdy nespokojení sousedé jejich nejvíce reptali; ba oni svým spolubratřím Srbům Tureckým ukázali, že by pod dobročinnou správou Rakouskou plné požívali štěstí, po němž tak dlouho vzdychajíce touží. — Království Haličské a Lodoměřské, jež l. 1772. když se Marie Terezie, jakožto královna Uherská a Česká starým právem v ně uvázala (tak jako i Bukovina l. 1774. se 130.000 obyv.), domu Rakouskému propuštěno bylo, ze svých 2,580.796 obyv. Rakouská vojska mladým polským a ruským lidem tak znamenitě rozmnožila, že současně dvěma mocným nepřátelům čeliti mohla. Polský národ také osvobozením Vídně za tureckého obléhání věčnou vděčnosť domu Rakouského si zasloužil. Čechův a Moravanů, k nimž pro společný původ a jazyk také Slováky v severních Uhrách počítám, jest počet 6 mil. Připadli k domu Rakouskému za Ferdinanda I. roku 1526. a bojovali od toho času proti všem nepřátelům jeho. Jich zvláštní přednosti vojenské jsou vůbec uznány.

Při 21 mil. obyv. zemí Rakouských Slované převyšují každý jiný národ počtem, ano vyrovnávají se všem ostatním vespolek: právem tedy mohou se Slované honositi, že vnější bezpečnosť arcidomu zvláště svou mocí zachovali, jakož i že po všecky časy jsou hotovi krví i statkem arcidum Rakouský při vznešenosti jeho brániti a zachovati.

Pozoruhodné jsou zajisté proměny poměrů Slovanských národů. Před několika věky postupovali Slované na západ, zbouřili říši Německou a potlačeni jsouce Karlem Velikým a jeho nástupci, upadli Němcům v otroctví, odtud zlé značení německého Slav, Sklav = otrok. Nyní nejsou již otroci, Sklavové v hanebném toho slova smyslu, požívajíce práv a svobod stejných jako Němci, za německý dům císařský bojují. Před několika věky vyhladili Němci jazyk slovanský v Sasku, Míšni, Durynkách, v Lužici, Braniborsku, v Pomořanech i v Slezsku; nyní šíří se Slovanstvo od Černého k Ledovému moři, zavírá smlouvy na Čínských hranicích, slovanským jazykem psané úkazy vysýlány jsou do vzdálí mnoha set mil a j. — Přede dávnými věky řeckými císaři porobení Slované konali v Cařihradě práce nejtěžší a nejopovrženější, — nyní dobývají mocí državy sultánské na Krimu, poráží lodě jeho na Černém moři, a byli by jej sjednoceni jsouce

jest v tisknutém vydání tohoto pojednání, prý Dobrovský dle tvrzení mnohých v tomto sezení učené společnosti skutečně nepromluvil, alebrž teprv při tisku tomuto pojednání připojil.*)

J. C. Mt. arcikníže František, jakož i veškeří hosté vznešení prodleli v zasedání učené společnosti za celé tři hodiny, a „toto shromáždění České společnosti s velikou pochvalou své skončení vzalo; ano J. M. C. měl z toho ta-

---

s národy Slovenskými, jichž rekovnosti V. Mt. vévodí, i z hrdého sídla vypudili, kdyby V. Mt. za věc slavnější nebyla uznala, hroznému krve prolévání konec učiniti a poraženému velkomyslně pokoj darovati.«

Dotýkaje se pak povstání Čechů proti Ferdinandovi II. tvrdí Dobrovský, že »smutnými následky zápasů těch poučení nyní Čechové tím vroucněji ku svému vladařskému domu lnou a dosti slov nenalézají, by pocity a smýšlení svá vyjevili, jimiž za přítomnosti krále svého srdce jejich roznícena jsou.«

»Ó! kéž bych byl schopen, věrným jich tlumočníkem býti. Rdím se zajisté osměluje se V. C. Mti. některé pracičky našich domácích, skromných, povržených Umění Českých předložiti, v nichž, ač tak vznešeného mocnáře chvála dosti hodně se neopěvá, věrnosť však a náklonnosť Čechů k nejjasnějšímu arcidomu a ku králi svému tak mocně a tak zřejmě se vypisuje, že o upřímnosti jich smýšlení, přání a modliteb nikdo pochybovati nemůže.«

*) Kramerius o tom zmínky nečiní ani ve zprávě o tomto zasedání společnosti učené (Noviny r. 1791. str. 319.), ani při uveřejnění Kar. Thámova překladu řeči Dobrovského (Noviny r. 1792., str. 8.), z něhož jsme výňatky ve stať tuto pojali. Také v životopise Dobrovského v Slovníku Naučném (díl II., str. 225.) toho není dotknuto, alebrž určitě se tvrdí, že Dobrovský *skutečně* prosbu tuto Leopoldovi přednesl. *Kalousek* (státní právo str. 534.) souhlasně s Vídeňskými Jahrbücher der Literatur (1792, str. 28.—41.) připomíná, že stať o potřebě stolice řeči české při universitě pražské *byla teprve v tisku této řeči Dobrovského přidána*, že však u přítomnosti krále Leopolda v sedění učené společnosti Dobrovským přednesena nebyla. Památné toto zasedání učené společnosti jest zvěčněno freskou ve královském Belvederu na Letné.

kové zalíbení a potěšení, že téže Společnosti z korunovačního daru stavův Českých 6000 zlatých daroval a věnování I. dílu nových zpráv učené Společnosti přijal.“*) —

---

*) Díl II. Zpráv věnován jest korunnímu princi Františkovi a III. díl arciknížeti Karlovi. Touto pomocí královskou vypravila učená společnosť Dobrovského do Švédska a na Rus ku vyhledání starých rukopisův a knih českých, jež Švédové v Čechách byli ukořistili a ku navštívení Čechů na Kavkaze, »kamž se oni r. 1480. z příčin náboženských byli odebrali, a jichž rod tam dosud trval«. Plán cesty této, jakož i vědecké výpravy hr. Joach. Šternberka byl konečně ujednán v zasedání Společnosti učené 8. dne m. března 1792 v domě hr. Lažanského, té doby praesidenta společnosti, u přítomnosti nejvyššího purkrabí hr. Rotenhana a j. O tomto zasedání Společnosti učené uveřejnil Kramerius zevrubnou zprávu v Novinách r. 1792., č. 11., vyd. 17. dne m. března.

Dobrovský vydal se na cestu svou 12. května 1792 a navrátil se do Čech 22. února 1793. V čís. 13. »Novin« ze dne 30. m. března 1793 bylo uveřejněno »Vítání vlastenecké učeného a nám milého krajana p. Jos. Dobrovského z cesty švédské, ruské a polské« přednesené od G. J. D.(labače). Na ukázku z toho *„Vítání“*:

Vítej, přemilý krajane!
Z cesty šťastné vykonané.
Toť budiž k tvé věčné chvále,
že's tu cestu konal stále
příkladem hnut slavných předkův,
oněch zlatých časů svědkův.

(Následuje opěvování českých spisovatelův).

Zdaž tvá žádosť nebyla,
aby vlasť zas nabyla
odňatých pamětí Českých
násilím nepřátel Švédských?

Tím spůsobem jsi navrátil,
co Švejda Čechům uchvátil.
Vyplnil's ouřad vlastence,
cvičených Čechů vyslance.

Radosti korunovačních hodů nebyly arciť bez ostnů. „Jakýsi cizozemský doktor,“ — vypravuje Kramerius, — „kterýž ve zvláštním letopise o příbězích korunovace zprávy podával v 6. svazku svého journalu, se opovážil, arciť bez dovolení c. k. censury, právě ovšem tomu na odpor psáti, čehož všichni přítomní nejvzácnější hosté k největší cti a pochvale slavné pražské obce potvrzovali.“

Kramerius takové křivé nařčení odmítá a cti pánů Pražanů důrazně se ujímaje (str. 308.) mimo jiné praví: „K zahanbení a povržení tohoto žurnalisty všech nejznamenitějších a všech nejosvícenějších cizích pánů hostů potahujeme, kteříž jako jedněmi ústy praví a toho potvrzují, že ani ve Frankfurtě, ani ve Vídni, ani v Drážďanech a v jiných větších městech tak nákladného a krásného osvícení neviděli, jako v našich městech, a sám také nejvyšší c. k. dvůr, ku většímu důkazu této naší zprávy, té pochvaly zdejší pražské obci neodepřel. — Ostatně nám není potřebí k ospravedlnění naší slavné pražské obce více připamatovati, abychom na ten způsob její ničemným spisem uraženou česť retovati chtěli, dostiť jest, když se na svědectví všech nejvznešenějších hostův i samého c. k. dvoru odvolati a o připomenutém

---

(Vypravuje o záslužné cestě Dobrovského na Rus a do Polsky, končí:)

Mimo to pamětí jiných
nabyl's tam, nám vždy příjemných,
jimiž kroniku vlasteneckou
okrášlíme, též řeč Českou.
Zač tobě každý vlastenec
již plete bobkový věnec,
aby tvou ozdobil hlavu,
v tom svou zakládaje slávu.

*

journalistovi, — že dne 19. sebera peníze za své žurnaly, dne 20. bez pochvaly z Prahy ujel, — směle říci můžeme."

Leopold II. odejel z Prahy s arciknížetem Františkem dne 2., královna Marie Louisa pak opustila Prahu dne 3. října, pobyli tedy v Praze po 34 dnův a „při každé příležitosti dali na sobě znáti, že k národu Českému obzvláštní náklonnosť mají."

„Její K. Mt. byla zde po všecken ten čas velmi spokojena a vždy při výborném zdraví, tak sice, že příštího roku zase naše hlavní město navštíviti míní." (Kramerius.)

Tento pobyt J. J. Mtí. měl následků pro vývoj naší národnosti blahodárných. Již na sklonku r. 1791. byla v Praze rozšiřována zpráva o zřízení stolice jazyka a literatury české při vysokém učení pražském.*)

Zprávy neméně potěšné a povzbuzující zvěstoval Kramerius i na počátku r. 1792. svým čtenářům; tak píše v dopise z Prahy 20. dne m. ledna t. r. (čís. 3. „Novin"):

„J. C. K. M. náš nejslavnější mocnář, pohlédna na svůj věrný národ Český a chtěje v pravdě ukázati, že o dobro téhož národa pečuje, že mu chce ve všech nesnázích ulehčiti, nám Čechům nové veliké milosti právě jak nejlaskavější otec

*) Kramerius ohlašuje tuto radostnou zvěsť v »Novinách« 2. dne m. prosince t. r. horuje: »Tisíce tisícův upřímných vlastenců v našem slavném království čekali na tu zprávu, již-li ta chvíle přijde, aby náš mateřský jazyk z prachu, v němž za celých sto let tak říkajíc zahrabaný ležel, vydobyt a ku své předešlé ozdobě, jako za časů našich milých předků, přiveden byl. Jak se zdá, nyní tedy ta radostná chvíle přichází, v níž naší milé řeči české průchod otevřen bude.« — »Tuto radostnou zprávu (o zřízení stolice české řeči a literatury při vys. učení pražském) bezpochyby po málo dnech budeme moci lépe v známosť uvésti. Vlastencové! Čechové! Naděje tato byla sice dříve času, avšak sklamána nebyla.«

propůjčil. Vůbec známo jest, že ještě před nedávnem všecky dítky české, potěšení rodičův a budoucí dobrá naděje vlasti ve všech školách, i vesnických, k německému jazyku nepovážlivě nuceny byly. Rodičové i školní učitelé bez našeho svědectví nejlépe povědí, zdali to nucené učení svatému náboženství i dokonalému vycvičení dítek, k němuž přece všecky školy zřízeny jsou, prospívá? Dle soukromé zprávy z Vídně slyšíme, že J. C. K. M. co nejdříve vydá nařízení o uvedení jazyka českého do škol ve všech obcích českých v celém království v témž jazyku by naše milé dítky, jakož slušno jest, cvičeny byly."*) —

„K většímu potěšení a utvrzení našim pánům vlastencům také oznámiti musíme, že J. M. C. poručila, aby *všichni úřadníci v čís. kancelářích a v tak řečené konduitlistě vytčení byli, kteří naším českým jazykem mluviti umějí.*" 4. dne m. února t. r. uveřejněno bylo v 5. čís. „Novin" v ohledu nejednom zajímavé ohlášení kr. gubernia v příčině školného při školách obecných.**)

---

*) Ku zprávě této Kramerius připojil napomínání: »Rodičové, kteříž upřímně své dítky milujete, považte toho dobrého, jež z otcovské právě péče našeho nejmilostivějšího mocnáře našim milým dítkám pochází, neboť teprve tehdáž budete moci souditi o prospěšnosti školy dítkám, až jejich prospěšné učení ve svém mateřském jazyku uslyšíte. České učení na zdejších vysokých školách, jakož jistou máme zprávu, teprve příštího školního roku počne.«

**) Ohlášení toto zní: Od J. C. Mti. na den 28. října minulého roku ustanoveno jest, že sice při uloženém školním platu, o jehož slušnosti a užitečnosti žádná pochybnosť není, vůbec pozůstati má; nic však méně, aby se přístup do škol skrze skládání školního platu neobtěžoval a mnohý pacholík dobrého vtipu skrze tu překážku od škol odstrašen nebyl, protož povoleno jest, aby onino školáci, jenž z normálních a triviálních škol své zvláštní schopnosti, též svého nedostatku nebo nemožnosti vysvědčení přinesou, když do první školy vstoupí, od školního platu osvobozeni byli. Vysvědčení chudoby mají sice vždy vrchnosti a duchovní správcové dávati;

Zpráva o náhlém úmrtí Leopolda II. dne 1. března 1792 záhy zkalila naděje vlastenců českých, skládané v tohoto panovníka, jejž nazývá Kramerius ve zprávě o jeho smrti „nejdobrotivějším mocnářem, otcem svého lidu.“*)

Kramerius i napotom neustal ve svých Novinách přízeň Leopoldovu k národu Českému a šlechetné činy jeho za vzor vystavovati.**)

---

avšak ale nechť nemyslejí tak přísně, že by k takovému vysvědčení největší chudoba se vyhledávala, nýbrž nechť oni mají ohled na stav, movitosť a počet dítek toho, kterýž o vysvědčení žádá. Ostatně poznamenání od školního platu osvobozených školáků má se vždy před začátkem školního běhu vrchní zemské správě k potvrzení předložiti.

V Praze, 1. prosince 1791.

*) V »Novinách« na str. 81. atd. uveřejnil Kramerius obšírný životopis Leopoldův, obíraje se zvláště blahodárným působením jeho v Toskánsku. »Slavného Leopolda moudrosť, spravedlnosť a dobrota všude provázela.« Na památku Leopoldovu vydány byly v »České Expedici« Krameriovy spisky: »Truchlení Čecha nad smrtí slavného, nejmilostivějšího císaře Leopolda Druhého, korunovaného krále Českého, jenž dne 1. března na věčnosť se odebral« (sepsal věrný, poddaný Čech) a »Řeč pohřební po truchlivém ze světa odejití nejosvícenějšího, velikomyslného a nepřemoženého pána, pana Leopolda Druhého« atd., napsaná od Jana Leop. Cypelíusa Třeboňského.

**) Zajímavá zpráva o náboženské snášelivosti Leopoldově obsažena jest v čís. 18. »Novin« 1792 v dopise z Prahy 4. m. května t. r., z něhož vyjímáme: »Jeho Mt. slavné paměti Leopold II. na důkaz, že skutečně hleděl, aby křesťanská snášelivosť v jeho zemích místo měla, při příležitosti, když se s J. Milostí králem pruským loňského roku v Pilnici sešel, vykázal 1000 dukátů na založení fundací při vysokých školách Vürtemberských a Lipských, z níž by byli nejprvé podporováni z národa Českého schopní a potřební synové evangelických kazatelův augšpurského a helvetského vyznání a pokud by těchto nebylo, teprvé synkové z ostatních dědičných zemí k též fundaci přistoupiti a ·jí požívati mohou.« Každá fundací tato obnášela 52 tol. ročně a trvala každému studentu po tři léta; žádosti za půjčení těchto fundací byly podávány u kurfištské duchovní rady a u vrchní konsistoře v Sasku.

VI.

Nástupce Leopoldův *František I.* korunován byl na krále Českého 9. dne m. srpna 1792, manželka jeho Marie Terezie byla 11. dne téhož měsíce korunována.

K těmto slavnostem přibyl dvůr císařský již dne 31. m. července do Prahy a byl, ačkoliv při smutku dvorním nad úmrtím Leopolda II. veškeré slavnosti byly zakázány, přece s velikou okázalostí uvítán.

„Při této příležitosti,“ — píše *Kramerius,* — „Český národ zas své slavné cti a pochvaly došel, neboť se při tom hlučném shromáždění lidu všecko v nejlepším pořádku a v největší uctivosti dálo, tak jakož sobě o kterém nejmravnějším národu pomysliti můžeme. Zdráv buď, národe, kterýž sobě pokaždé před svým slavným mocnářem příslušnou česť získati umíš!“ —

O těchto slavnostech korunovačních podnikli stavové Čeští, „nemohouce v krátkém čase, v kterémž den korunování položen byl, na větší a nákladnější slavení k uctění J. J. Mtí., všech slavných a vzácných hostův i obyvatelů tohoto království pomysliti, v Bubenči venkovskou slavnosť a veselí, ku kterémuž větší počet lidu každého stavu svobodný přístup míti měl.“

samého selského lidu nejméně o 2000 více se sešlo, než jich pozváno bylo. Vozů vzácnějších hostí počítalo se více 1500.

J. J. Mti. C., jakož i jiné vznešené vrchnosti celý rybník obešli a s potěšením na své věrné Čechy hleděli, kteříž velikou radostí opojeni, své nejmilostivější a nejvyšší vrchnosti, též pánům stavům stálého zdraví jedním hlasem vinšovali. Dvůr na důkaz, že se mu toto venkovské veselí velice líbilo, až do 12. hodiny v Bubenči zůstal.

Při této slavnosti *Jan Plíčka*, rychtář Lužecký, J. Mt. C. v nejponíženější poddanosti českým jazykem vítal, načež mu císař zase v české řeči poděkoval.

Při též příležitosti také známý Milčický rychtář *František Vavák* měl přístup před J. Mt. C. a jemu v nejhlubší pokoře psané přání k šťastnému příchodu do Čech a k šťastnému panování, též také mapu celého kr. panství poděbradského, kterouž sám svou rukou velmi pilně v českém jazyku vypracoval, podal. Císař měl v této práci takové zalíbení, že našeho Čecha Františka Vaváka na druhý den na královský hrad k audienci povolal a zde s ním za hodnou chvíli sám česky porozmluviv, dvanácti dukáty nejmilostivěji jej obdaroval.“*) —

---

*) Při hodech bubenečských nedostalo se veškerému lidu venkovskému jídla a nápojů. Nedlouho po slavnostech korunovačních kolovala v Praze žertovná píseň:

Poslechněte, mládenci,
co se stalo v Bubenči:
byli jsme tam pozváni,
ze všech krajů svoláni.
A to bylo regrací,
malovaná traktací,
jen malované (na štítech stanů) šunky
a k žrádlu ani bžunky,

Korunování Františka I. s Prahou celý venkov český slavil; svědčí o tom četné dopisy o korunovačních slavnostech v Krameriových Novinách z Kutné Hory, Ledče, Krumlova, České Koruny a j. uveřejněné.

Dvůr královský odejel z Prahy do Vídně dne 16. srpna.

* * *

Naděje českých vlastenců v přízeň Leopolda II. k národu českému skládané předčasným jeho úmrtím nebyly zmařeny, ano v prvých letech vlády Františkovy byly mocně oživeny. Jazyk český nalézal vždy více přátel a pěstitelů horlivých.*)

---

malováno všeho dosti,
a piva, vína v hojnosti;
ale prázdné sklenice,
větru, prachu, nic více.
Jak medvědy nás vodili,
mezi stromy rozdělili,
páni dobře hodovali,
řeknouc, bychom tancovali.
Janku! tancuj, trouba bučí!
Co jest platno, drška bručí.
Ani vody nám nedali,
chřtány prahnouti nechali.
Milí páni stavové,
naší země vůdcové!
Toto vaše milování
patří jen pro tatrmany;
chcete-li vy blázny míti,
můžete je z Prahy vzíti.
Za tu slávu pěkně děkujem,
ale na věky víc nepřijdem.

*) S potěšením ohlašoval *Kramerius* v č. 7. »Novin« r. 1792., že učitel *Amort* ve škole u sv. Štěpána v Praze ode dne 3. máje t. r., a to každý čtvrtek od 8.—10. hod. ráno

S radostným rozechvěním uveřejnil *Kramerius*

české řeči, »která v království Českém kvésti počíná, tak že ji pomalu každý potřebovati bude,« — beze všeho platu bude vyučovati.

Amort zahájil vyučování češtině 3. dne m. května výkladem o potřebě jazyka českého v království Českém a o užitečnosti jeho při učení se řečem cizím. Páni školáci jeho přednáškou byli velmi spokojeni; jediné bychom žádali, by se u větším počtu takový, kdož vědomostmi tohoto jazyka tak lehkým způsobem a podle dokonalých pravidel dojíti chtějí, při tomto vyučování dali najíti. Pan Amort, jakož laskavý vlastenec z lásky ke svému jazyku a beze všeho zisku tuto práci na se vzal a žádá toliko, by se páni milovníci českého jazyka co nejdříve u něho hlásili, poněvadž by sice předních a nejpotřebnějších věcí potom více opakovati nemohl«. O Amortovi viz »Doba poroby a vzkříšení« str. 21., 93. a v »Paedagogiu« 1880 článek »Kterak v předešlém století pěstovalo průmyslnictví na obecných školách v Čechách.« V »*Novinách*« (str. 32.) oznámil jistý upřímný vlastenec, rodilý Němec, »že hotov jest 3 dukáty in specie dáti tomu učenému Čechovi, kterýž by pro rozšíření a zvelebení české řeči »*Obranu jazyka českého*« dokonale sepsati a do »České expedice« zaslati chtěl.« — Tuto vlasti milou práci na se vzal a toho, ač skrovného, však z upřímného srdce podaného obdarování účastným se stal *Jan Rulík* svým spiskem „*Sláva a výbornost jazyka českého*“ (vyd. v Praze r. 1792., stál 8 kr.), jejž Kramerius ohlásil v „*Novinách*“ (str. 155. atd.) s následující úvahou:

»Mohlo by se snad mnohému zdáti, že tento spis, poněvadž jazyk náš český zase po celém království průchod svůj má, jest nepotřebný. Než milovníku české literatury a jazyka svého přirozeného bezpochyby velmi mnoho na tom záležeti bude, aby zvěděl, jak a kdy jeho milý jazyk na vrch své slávy vzešel, kdy zapadl a na jaký způsob zase ku své okrase přichází. Mimo to tento spis dokazuje, že jazyk náš jako pak kterýkoliv jiný na světě, jest dokonalý, potřebný a k nabytí jiných jazyků mezi všemi jinými nejvýš užitečný. Veškeren národ slovanský, buď v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Uhrách, Polště, Rusku, nebo také Dalmatské, Bosenské, Srbské a v jiných zemích slovanských žijící v tomto spisu své veliké potěšení nalezne a naučí se aspoň znáti, co napotom o svém mateřském jazyku souditi má.

Duchovní páni všeho stavu, páni školní učitelé a všickni ostatní upřímní vlastencové, jež sobě na vzdělání a rozšíření

památný konkurs na obsazení stolice řeči a literatury české při vysokém učení pražském. („Noviny str. 220.)*)

Stolice tato propůjčena byla *Fr. Mart. Pelclovi*, kterýž 13. dne m. března 1793 úřad svůj nastoupil.**)

---

našeho slavného jazyka záležeti dají, co nejuctivěji se žádají, by tento spis ve všech okolních místech vůbec známý učinili.«

*) Konkurs tento byl uveřejněn v tomto znění:

Zpráva.

Od J. Kr. Mti. nejmilostivěji povoleno jest, aby na zdejších pražských vysokých školách českého jazyka a literatury professor ustanoven byl, kterýž 600 zl. každoročního platu vykázáno má. Mimo to také jeho povinnosť bude, po každé své mínění dáti, když král. gubernium za potřebné uzná, by tu neb onu věc, kteráž k jeho úřadu přináleží, dobře vyjádřil a vysvětlil. Kdožby tedy této nové professury nebo učitelského úřadu dosáhnouti žádal, má se za šest pořád zběhlých týhodnů ode dne 15. t. m. písemně v kr. zemském guberniu přihlásiti.

V Praze, 8. dne m. června 1792. Jan Debrois.

**) O zahájení přednášek Pelclových učinil Kramerius ohlášení v „*Novinách*“ dne 9. m. března 1793 čís. 10.: »Náš milý vlastenec český a nyní na vysokých školách pražských zřízený c. k. professor jazyka českého a literatury p. Fr. Mart. Pelcl příštího téhodne ve středu, totiž 13. dne t. m. ve Ferdinandské kolleji v škole české pastorální theologie počne českému jazyku vyučovati a nejprve svým pánům posluchačům o užitku a potřebnosti jazyka českého přednese. Obyčejná a řádná hodina k tomuto velmi prospěšnému vyučování uložena jest od 11 do 12 v poledne a tak na potom vždy v pondělí, ve středu a v pátek pro milovníky českého jazyka tato česká škola otevřena jest.«

V čísle týchž „*Novin*“ (16. dne m. března 1793) Kramerius píše o prvé přednášce Pelclově: »Předešlou středu, t. j. 13. dne t. m. na zdejších vysokých školách v kolleji Ferdinandské byla pro veškeren národ Český taková slavnosť, jaké jsme se nenadáli. To byl ten den, na který náš slovutný, dobře zasloužilý vlastenec p. Fr. Mart. Pelcl do učitelské stolice jakožto cís. kr. professor jazyka českého a literatury uveden byl. Vys. důst. p. Karel Ungar, c. k. rada, též c. kr. bibliot na zdejších vys. školách, veliký milovník našeho vlasteneckého jazyka, v krátké, důkladné a jistě po-

Založení této stolice a zahájení přednášek Pelclových při vysokém učení pražském jest zajisté největší a nejdůležitější vymožeností v boji za právo řeči české v minulém století.

hnutlivé řeči našeho vysoce váženého p. professora přítomným pánům posluchačům představoval. Na to pan Pelcl měl první čtení o užitečnosti a potřebnosti jazyka českého, kteréž u všech pánů posluchačů k jejich největšímu potěšení veliké pochvaly došlo. Mezi jinými vzácnými hostmi obzvláště tuto slavnosť poctil svou přítomností J. Exc. náš nejvyšší purkrabí, p. hr. *Prokop Lažanský*, paní *hraběnka Šlikova* a ostatně pánů posluchačů všeho stavu veliké množství tuto se shromáždilo.«

V České expedici byly pak prodávány: J. Rulíkem vydaný spisek: „*Vlastenecké vzbuzování k plesání a díkůčinění nad uvedením c. kr. professora českého jazyka a literatury na učitelskou stolici v kolleji Karlo-Ferdinandské*“ (výtisk stál 3 kr.); Fr. M. Pelcel's k. k. öffentl. Professors der böhmischen Sprachkunde etc. akademische Antrittsrede über den Nutzen und Wichtigkeit der böhmischen Sprache (vyd. v Praze 1793, výtisk stál 10 kr.). »Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho utrhačům, též mnohým vlastencům, o cvičení se v něm liknavým a nedbalým sepsána od Karla Tháma.« (V Praze 1783, stála 6 kr.) jakož i Jana Rulíka spisek »Sláva a výbornosť jazyka českého« (vyd. r. 1792., stál 8 kr.).

VII.

František I. zemřel r. 1835., na trůn nastoupil *Ferdinand Dobrotivý* (nar. 19. dubna 1793). Královským manifestem ze dne 29. ledna 1836 bylo položeno korunování císaře Ferdinanda na krále Českého ku novému obecnému sněmu, jenž se měl sejíti v prvé polovici měsíce září.*)

*) Manifest tento, jenž byl v m. dubnu t. r. krajskými úřady a 3. června 1836 ve „*Prager Zeitung*“ (čís. 86.) vyhlášen, takto zněl:

My Ferdinand První z Boží Milosti Císař Rakouský; Uherský, Český, Lombardský, Halický, Lodoměrský a Illyrský Král; Arcikníže Rakouské, Markkrabě Moravské atd. atd. Všem i každému věrnému a poslušnému poddanému Našemu ze Stavu Prelátského, Panského, Rytířského též Městského, jakékoliv důstojnosti, ouřadu neb podstaty oni v Království Našem dědičném jsou, milosť Naši Královskou, též všechno dobré vzkazujeme. Věrní Milí! Poněvadž jsme uzavřeli, v první polovici příštího měsíce Září *při budoucím novém Sněmu zemském*, kteréhož vypsání prostředkem Patentův obzvláštních následovati bude, Korunování Naše, jakožto Král Český, i také ono nejmilejší Paní Manželky Naší Jasnosti a Lásky předsevzíti; tedy vám s nejmilostivějším nařízením oznamujeme, abyste vesměs příštího měsíce Září na ten den, — který ustanoviti My si ještě vymiňujeme, ráno v královském městě Našem Praze, v místě obyčejném Hradu Pražského, jistotně a nepochybně najíti se dali, tam obyčejnou přísahu dědičnou složili, a následovně při Korunování Našem, jakož i nejmilejší Paní Manželky Naší, Jasnosti a Lásky, poslušně přítomní byli, jakž na vás nejmilostivější důvěrnosť Naši sklá-

Tímto královským manifestem, jenž byl v celé zemi s velikou radostí a poplesem uvítán, zahájeny byly slavnosti korunování. „Čím více se den zaslíbený blížil, tím mohutněji se dmuly vlny radostného rozruchu po všech krajích českých.“

J. Mt. ustanovil 31. května korunovační komisí, kteráž měla vykonati veškeré přípravy ku této veledůležité slavnosti korunování.“*)

Gubernium pak vydalo 20. července zvláštní cirkulářní nařízení, jež bylo krajskými úřady o korunování J. Mti. na krále Českého, jež musilo

---

dáme a povinnosť vaše toho vyhledává. Na čemž se nejmilostivější vůle i oumysl Náš vyplní. Dán v hlavním a sídelním městě Našem Vídni dvadcátého devátého dne měsíce Ledna, léta Páně osmnáctistého třidcátého šestého, Panování Našeho v prvním roce.

Ferdinand m. p.

Antonín *Fridrich hr. Mitrovský z Mitrovic* a Nemyšle, nejvyšší kancléř.

Karel hr. z *Inzaghi*.

Fr. sv. p. z *Pillersdorfů*.

Jan Limbek rytíř z Lilienau.

Ad mandatum Sacrae Caes.
Regiae Majestatis proprium:
Maroni Eduard ryt.

*) Komise tato měla pečovati mimo jiné o zaopatření dostatečného množství laciných potravin a píce v čas korunovačních slavností v Praze. Krajští úřadové vyzývaly v m. červenci obyvatelstvo ku zásobování Prahy.

Komise tato mimo jiné ustanovila přeložení týdenního trhu malostranského na den 1. září připadajícího, kdy J. J. Mti. do Prahy přijeti měli, na den 31. srpna, »aby se předešlo nepřístojnostem a zmatkům při vjezdu J. J. Mtí. do Prahy.«

Nařízení toto vyhlásily kraj. úřadové (chrudímský 19. srpna 1836 č. 537.) magistrátům a úřadům, aby se dle toho zachovaly. Spolu pak bylo ohlášeno, že se bude mouka a obilí na koňském trhu a malostranském náměstí každodenně prodávati, avšak prázdné povozy že musí k vůli většímu pohodlí obecenstva přímo odjížděti atd.

býti krajskými úřady bez odkladu všem dominiím a magistrátům ohlášeno.*)

---

*) V cirkuláři tomto se ohlašuje:

1. Korunovační úkony abatyše ústavu šlechtičen na hradě pražském vykoná arcivévodkyně Terezie.

2. Z milosti povolil J. Mt., aby pro tentokráte po příchodu J. J. Mtí. do Čech gubernium dále úřadovalo, a úřadování to že nejvyšší dvorní kancléř ani formálně nepřevezme.

3. Bez praejudicia pro příští případy sprostil J. Mt. stavy *České*, *Moravské* a *Slezské* zapravení 100.000 zl. pro Čechy, 33.333 zl. pro Moravu, 6666 zl. pro Slezsko a rovněž České a Moravské židovstvo obvyklé dávky 150.000 zl. pro Čechy, 50.000 zl. pro Moravu.

4. Jelikož J. Mt. ustanovil, že v příčině propůjčení důstojenství sv. Václavského rytířství bude zachováváno dosavádních řádů, a že nastávající korunovací důstojnosť sv. Václavského rytířství některým členům panského a rytířského stavu udíleti bude, ukládá se úřadům a magistrátům, aby stavy v jejich obvodu sídlící o tom zpravili, že žádosti své J. Mti. svědčící, vytknuvše v nich své zásluhy, co nejdříve podati mohou c. k. zemskému presidiu.

5. J. Mt. ustanovil, jestli v jinakém směru nic tomu nebude vaditi, že se bude v den dědičného holdování současně sněm postulátní odbývati, o němž, jelikož se nyní teprv vyjednávání koná, potřebná oznámení později vydána budou.

6. Kabinetním listem ze dne 4. března t. r. J. Mt. rozhodl, že se slavnostního vjezdu při korunování sejde. Nyní však se ustanovil, aby duchovenstvem a úřady tytéž slavnosti při jeho příjezdu konány byly jako r. 1792., kdy se taktéž slavnostní vjezd nedržel.

7. Na zemské hranici J. J. Mti. tentokráte nebudou vítány deputacemi stavovskými.

V příčině pozvání stavů ku dědičnému holdování měly se úřady a magistráty zachovati dle poukázání stavovského zemského výboru.

Krajský úřad chrudímský cirkulář tento vyhlásil 20. června 1836, č. 472. p. —

Ohlášení v příčině propůjčování důstojenství rytířství sv. Václavského bylo také v »Prager Zeitung« 19. června, č. 95. vyhlášeno a v té vyhlášce ustanoveno, aby dotčené žádosti do šesti neděl zem. presidiu byly podány.

J. J. Kr. Mti. vypravili se dne 16. srpna r. 1836. z Vídně a dojeli druhého dne z jitra do *Brna.**)

O páté hodině odpolední dojel průvod královský od *Židlochovic,* kde J. J. Mti. u arcivévody Karla obědvali, ku hranici města Brna. V Brně sídlili J. J. Mti. v domě dikasterialním, kde byli zemským guvernérem a j. vysokými hodnostáři uvítány.

Za pobytu J. J. Mtí. v Brně podnikli stavové moravští veliké slavnosti národní v Lužánkách, při nichž se četně venkovský lid súčastnil a jež také dvůr navštívil.

O těchto slavnostech bylo také o závod jezděno. Každý jezdec, kterýž se závodění toho súčastnil, obdržel stříbrem kovanou dýmku z mořské pěny. Kromě toho byli odměněni vynikající jezdci zlatými a stříbrnými hodinkami, 5, 3 a 2 dukáty. K těmto závodům se dostavilo 39 venkovanův.

Od těchto dostihův obrátili se J. J. Mti. ku stanu, v němž bylo pořádáno slosování rozmanitých výher.**)

J. J. Mti. navštívili také tančírnu, kde tančili venkované v krojích národních různé tance ná-

---

*) Program cesty J. J. Mtí. uveřejněn byl v Prager Zeitung 21. srpna, č. 131.: J. J. Mti. budou prvého dne nocovati v *Poisdorfě* (5 ½ pošty), druhého dne přibudou do *Brna*, kde zůstanou do 20. srpna. 21. srpna dojedou do *Litomyšle* (5¾ pošt), 22. srpna do *Hradce Králové* (4 pošty). V Hradci pobudou J. J. Mti. od 23. do 27. srpna a podniknou z tohoto města vyjížďky do Josefova a do Kladrub. 28. srpna dojedou J. J. Mti. do *Jičína* (3 pošty), 29. srpna do *Brandýsa* (4 ½ pošty), kdež se po dva dny (30. a 31. srpna) pozdrží, 1. října dorazí do Prahy (1 ½ pošty).

**) Výher bylo 96: stříbrný pečetní prsten s monogramem J. Mti., dýmka, nůž a stříbrná lžice, stříbrné hodinky, modlitby, hedbávné šátky, rozličné stuhy a j.

rodní. K těmto slavnostem dostavilo se ze všech moravských krajů 96 venkovanů.

Malebné, karakteristické kroje národní J. J. Mti. se zvláštní zálibou prohlíželi.

Venkované J. J. Mti. s velikým jásáním uvítali. Jedna Valaška a Valach českou řečí J. J. Mtem. blahopřáli a lásku a oddanosť venkovského lidu moravského osvědčovali, spolu pak J. J. Mtem. ukázky domácího průmyslu: ozdobně vykládanou hůl (obuš) a vkusně ozdobený soudeček se sýrem věnovali. Za to je J. J. Mti. 8 dukáty a 8 stříbrnými tolary s podobiznami J. J. Mtí. obdařili.

Těchto národních slavností súčastnilo se 20.000 až 25.000 lidí.

Večer bylo Brno osvětleno.

Dne 19. srpna byla zahájena moravsko-slezská výstava průmyslová, na níž koupil J. Mt. král pro technický kabinet ve Vídni za 500 zl. různých výrobků. —

Dne 21. srpna o 5. hod. odpolední dojel průvod královský ku pomezí království Českého u *Kukle,* kdež byli J. J. Mti. Antonínem hr. Waldšteinem, pánem na Litomyšli a hejtmanem kraje chrudímského Webrem, duchovenstvem, úřadníky, učitelstvem a žactvem i velikým množství lidu obecného slavně uvítány.

Na pomezí byla postavena ohromná slavnostní brána, spočívající na 8 korintských sloupech, jež byly velmi vkusně různobarevnými mechy a květinami ozdobeny.

Nad branou pod zemským znakem byl nápis: „Willkommen an Böhmens Grenzen!“

V bráně pozdravila J. J. Mti. žačka básněným blahopřáním.

Na cestě od pomezí až do Litomyšle lid J. J. Mti. vítal jásáním a blahořečením.

U vjezdu do *Litomyšle* postavena byla brána

na čtyřech sloupech, při níž J. J. Mti. uvítaly magistráty litomyšlský a poličský, litomyšlské a okolní kněžstvo.

Na bráně byl český nápis:

„Králi a vlasti po všecky časy věrné měšťanstvo litomyšlské."

Nepřehlednými davy lidu ubíral se průvod ku hostinci „u zlatého slunce", kdež byli J. J. Mti. uvítány velitelem a důstojnictvem husarského pluku cís. Mikuláše, kněžstvem, c. k. úřadnictvem a panskými úřadníky litomyšlskými, lanškrounskými a rychmburskými.

J. Mt. královnu uvítalo 24 bíle oděných dívek, žačka průmyslové školy litomyšlské podala J. Mti. krásně vyšitou kytici.

Ve špalíru po ulicích, jimiž se průvod ubíral, stáli městští ostrostřelci chrudímští a poličtí, jichž hudby střídavě s hudbou husarského pluku hrály národní hymnu.

Celé město bylo vkusně okrášleno. Večer bylo stkvělé osvětlení, při němž zvláště vynikal zámek, průčelí úřadní budovy vrchnostenské, dům lesníka Jettmara, dům Geppertův a j.

Před večeří přijímáno bylo důstojnictvo a světští úřadové.

Dne 22. srpna byl dvůr na mši u Piaristů, pak navštíven byl zámek a po 9. hodině opustili J. J. Mti. město Litomyšl.*)

U *Hrušové* očekávali průvod královský vrchnostenští úřadníci a četní venkované na koních

---

*) V *Bohemii* r. 1836. byla mimo jiné uveřejněna báseň: Gefühle bei der allerhöchsten Ankunft Ihrer k. k. Majest. auf der Herrschaft Leitomischl im J. 1836 (čís. 104. ze dne 28. srpna).

Abschiedsworte an I. Maj. Ferd. I. und Marie Anna bei höchst Ihrem Austritte aus dem Leitomischler Herrschaftsgebiete. (Čís. 105., 30. srpna).

při slavnostní bráně, s nápisem: Treue, Gehorsam, Liebe, Dankbarkeit.

Tu podala J. J. Mtem. dívka Antonie Šrámkova báseň.

Také při vjezdu do *Vysokého Mýta* byla zřízena velikolepá brána slavnostní, při níž byli J. J. Mti. kromě Mýtských také obyvateli choceňského a chroustovského panství slavně uvítány.

Před poštou byl představen J. J. Mtem. magistrát, duchovenstvo a vrchnostenští úřadníci. Purkmistr Vokoun podal J. J. Mtem. holdovací báseň.

V *Zámrsku* postavil majitel panství ryt. Jeník z Gamsendorfu slavnostní bránu, již dal ozdobiti znakem českým a nápisem:

Regi nostro Ferdinando.
Reginae nostrae Mariae.

U této brány pozdravila J. J. Mt. vrchnosť a lid z celého okolí.

Na pomezí panství *pardubického* byla brána s nápisem: „Schon seid Ihr gekrönt in den Herzen Aller.“

Při této bráně očekávali průvod královský komorní rada Petr Fischer, vrchní rytíř z Klannerů, duchovenstvo, úřadnictvo, učitelé a školáci, četní poddaní na koních. J. J. Mti. si tu dali představiti úřadnictvo a přijali od školáků dašických pěkný věnec a velikou kytici z krásných jiřin.

Poddané město *Holice* bylo stkvostně okrášleno. J. J. Mti. dali se představiti na faře, v příbytku děkana Štěpánka, městské a okolní duchovenstvo i úřadníky.

O 1$^1/_4$. hod. polední vyjel průvod ku krajské hranici, kdež chrudímský krajský hejtman jménem obyvatelstva celého kraje J. J. Mtem. city nejvěrnější lásky poddanské a nejradostnější vděčnosti

za tuto nejvyšší návštěvu, jakož i nejvřelejší přání blaha projádřil.

J. Mt. nad projevy láskyplné oddanosti obyvatelstva i nad přijetím v kraji chrudímském nejmilostivěji projevil.

Průvod královský pak dále k Hradci Králové se ubíral.

V *Hradci Králové* sídlili J. J. Mti. v residenci biskupské.

U večer bylo město stkvěle osvětleno. Nádherně byla okrášlena zvláště radnice. Na balkoně zřízen byl velký alegorický transparent. Ve štítu genia stkvělo se heslo krále: Recta tueri.

Také dům purkmistrův hlavní stráž, domy kanovníků, gymnasium, lékárna a j. důmyslné a nákladně byly dekorovány.

Na domě Pospíšilově byl nápis:

S Bohem Králi! Wěrná Čechye
Láskou Korunu Twou wěncuje.

Před residencí biskupskou bylo seskupeno 25 dívek, věnci a kyticemi vkusně ozdobených, v malebný jehlan, na jehož temeni se opíral o kotvu genius, vavřín v pravici držící.

Když se J. J. Mti. u okna objevili, zaplál vysoko nad jehlanem pozdrav „Lebet wohl“ a po obou jeho stranách vzplanuly pak v ohni bengalském hvězdy. Později naproti oknům, u nichž J. J. Mti. stáli, na severním svahu návrší novohradeckého vzplanula 24 sáhů vysoká hranice, proložena drobnými smoláky, plameny splývaly v tvary písmen F a M.

Také na horách náchodských, smiřických a nedělišťských, i na Sněžce plály ohně radostí.

Dne 23. srpna byla o 9. hodině slavná mše, potom vykonána prohlídka pevnosti a j.

O 12. hodině v poledne byli J. J. Mtem. představováni hodnostáři, potom byla hostina.

J. J. Mti. prohlédli si také na radnici památky královéé Elišky a pečetě městské; odpoledne vyjeli do okolí. Téhož dne dítky mnohých úřadníků, důstojníkův a měšťanů hradeckých provedly před J. J. Mtmi. hru: „Die Huldigung der Kleinen".

J. J. Mti. vyjeli 25. srpna z Hradce také do hřebčince *Kladrubského*. V *Kuklenách* byla postavena slavnostní brána s českým nápisem: „Věrní poddaní svému milovanému králi".

Po slavném uvítání v Kuklenách jel dvůr do *Kladrub*, kdež byl uvítán chrudímským a přeloučským magistrátem, okolním duchovenstvem, jež vedl děkan chrudímský a j.

Ku dvorní hostině po prohlídce hřebčince byli pozváni také krajský hejtman a děkan chrudímský Ziegler. Při hostině hrály střídavě hudební sbory pluků cís. Mikuláše a hudební sbor chrudímských ostrostřelcův. O 6. hodině navrátil se dvůr do Hradce Králové, kdež opět, jako po všecky dny za pobytu J. J. Mtí., po 8. hodině hrála hudba Polombiniova pěšího pluku.

Dne 26. srpna po mši byly udíleny audience, pak prohlížela J. Mt. královna v průvodu biskupa chrámy a seminář. S večerem vyjeli J. J. Mti. na procházku.

Dne 27. srpna navštívili J. J. Mti. *Josefov*, kdež byli zvláště od Jaroměřických slavně uvítány. V 5. hodinu navrátili se do Hradce.

Dne 28. srpna byla okolo 9. hod. v kostele sv. Ducha mše, po hostině pak nastoupil dvůr cestu k *Jičínu*. U výjezdu stála brána s nápisem: „Gott verherzliche Euere Krone".*)

*) *Bohemie* uveřejnila: Freudenwolle Wünsche S. Maj. dem Kaiser und I. M. der Kaiserin bei allerhöchst Ihrer beglückenden Durchreise zur Krönung nach Prag, in tiefster Ehrfurcht dargebracht von der getreuen Bürgerschaft der k. k. Majestäten in der k. Leibgedingstadt Königgrätz. (Čís. 106., 2. září).

Na výšině u *Plotišť* byly dva vysoké jehlany s prapory císařských a zemských barev a znaky Čech a Rakouska, spojené nápisem: „Bůh s Vámi na cestách Vašich“.

Na rozhraní *Přímu a Neděliště* byla postavena brána, ozdobená korunou, pod níž byl v modrém poli nápis: „Bůh žehnej korunu Vaši.“

Také u vsi *Lippé* zřízena byla brána slavnostní, při níž bylo o 4. hodině odpolední slavné vítání J. J. Mtí.

Na hranicích krajských učinil hejtman krajský pokorné poděkování J. J. Mtem. za navštívení kraje. J. Mt. král daroval k účelům dobročinným několik set zlatých.

Také v *Sadové a Milovicích* pořádány byly slavnosti na uvítání J. J. Mtí.

Do *Hořic* vjížděl průvod královský bránou, na níž byl nápis:

Láskou věrnou hořice,
Vítají Vás Hořice.

U této brány uvítali J. J. Mti. magistrát a cechové, i židé nesoucí pod nebesy thoru a veliké množství plesajícího lidu.

V Hořicích bylo přepřaháno a záhy se průvod dále ku vsi *Bílsko* ubíral.

Územím celého panství jeli před průvodem rychtáři s prapory na koních. Od hranic *holovouských* až k *Jičínu* stáli po pravé straně muži, po levé ženy z panství *kumburského a radímského* ve svátečním obleku, tvoříce špalír v celé délce čtyřhodinné cesty.

Worte der Freude bei der a. h. Ankunft Ihrer k. k. Maj. in der k. Leibgedingstadt Königgrätz. (Č. 107., 4. září).

Huldigung I. I. k. k. Maj. Ferdinand und Maria Anna Karolina bei allerhöchst Ihrem Einzuge in die k. k. Freistadt und Festung Josefstadt, in tiefster Ehrfurcht dargebracht von der treuen Bürgerschaft. (Čís. 108., 6. září).

Poblíž letohrádku *Kamenice* byly postaveny dva obrovské jehlany s nápisem: „Ehrfurcht und Treue“. Na jich temenech byly prapory české a pozlacené monogramy J. J. Mtí.

V *Jičíně* uvítal J. J. Mti. purkmistr u slavnostní brány na předměstí valdickém. Celé město až do poslední chýžky bylo okrášleno věnci, prapory, nápisy a. j.

U večer bylo osvětlení a k 8. hodině zastaveníčko. U krajského úřadu zapáleny byly bengalské ohně.

Když se J. J. Mti. u otevřeného okna ukázali, byli lidem nadšeně pozdravovány. Na návrších okolo města bylo zapáleno 16 velikých ohňů.

Druhého dne si prohlédli J. J. Mti. zámek, zvláště pak komnatu, v níž František I. r. 1813. allianci s Ruskem a Pruskem byl uzavřel. Na cestě k *Mladé Boleslavi* byli J. J. Mti. nejslavněji uvítány u *Holína*, kdež byla postavena gotická brána s nápisem: Die treuen Böhmen ihrem König, ihrer Königin.

U této brány shromáždilo se jičinoveské kněžstvo a duchovenstvo, tu bylo 400 sedláků koňmo. Také hraběna Šlikova se tohoto vítání súčastnila.

Po 10. hodině vjel průvod královský do kraje boleslavského. Také v Mladé Boleslavi byli J. J. Mti. slavně uvítány. —

Mimo jiné si prohlédli výrobky tehdáž povstalé továrny Köchlin a Singer. O 2. hod. odpůl-

---

*) V Bohemii bylo uveřejněno:

Empfindungen der Bewohner von Jungbunzlau bei der allerh. Durchreise I. I. k. k. Majestäten nach Prag. (Čís. 119., 2. října.)

Der Freudenruf zur allerh. Krönungsfeier S. Maj. Ferdinand I. bei Dero erfreulichen höchsten Durchreise durch die k. k. Kreisstadt Jungbunzlau. Von W. Raab. (Čís. 120., 4. října.)

dne nastoupena cesta k *Brandýsu*. O 5. hodině vjížděl královský průvod do kraje kouřímského.

V Brandýse, kdež se dvůr po 2 dny zdržel, J. J. Mti. nejvyšší purkrabí hr. Chotek uvítal.

Dne 30. srpna navštívili J. J. Mti. tiché mše v děkanském kostele brandýsském, načež se J. Mt. král státními záležitostmi zabýval. Po prohlídce zámku a zahrad přijato bylo kněžstvo kapitoly staroboleslavské.

V den 1. září, kdy průvod králův do sídelního města měl doraziti, stkvěla se Praha v nádherném hávu slavnostním.*)

Veškeří dvořané a průvodčí J. J. Mtí., jakož i stavové zemští v nádherných krojích, shromáždili se dne 1. září již o 8. hodině ranní u invalidovny. Vojsko stálo ve dvojřadí od invalidovny až ku bráně poříčské.

U této brány očekával J. J. Mti. velitel města a pevnosti, guberniální rada, městský hejtman a 50 černě oděných měštěnínů, jako zástupcové řemeslnictva a obchodnictva. Dále byly seřadění pořádkové řemeslničtí, deputace a j.

Když pak J. J. Mti. do královského hradu asi o 11. hodině dopolední dojeli, byli uvítány členy císařské rodiny a nejvyššími úřadníky.

Nejvyšší purkrabí hr. Chotek uvítal J. J. Mti. srdečnou řečí českou, k níž také J. Mt. král odpověděl.**)

---

*) Dekorace města Prahy zevrubně popsána jest v Bohemii r. 1836. čís. 108.; z popisu toho vyjímáme: Zvláště vynikal dům Th. *Pinkasa*, pak dům na malostranském náměstí proti chrámu sv. Mikuláše, v jehož oknech v prvém patře bylo květinovými písmenami napsáno „*K slávě*“.

Zevrubné zprávy o slavnostech korunovačních zachovány jsou zvláště v »Bohemii« r. 1836. a v »Prager Zeitung« z téhož roku.

**) Nejvyšší purkrabí pravil: Nejjasnější, nejmocnější císaři a králi, nejmilostivější Pane! U prostřed plesání ce-

J. J. Mti. vystoupivše s vozu odebrali se do kaple sv. Vojtěcha, kdež byli arcibiskupem pražským hr. Skarbekem Ankvičem z Poslavice a biskupy litoměřickým (Aug. Hille), královéhradeckým (Kar. Hahnel), budějovickým (Ar. Růžička) a *brněnským* (Fr. Gindl), jakož i všemi preláty a faráři pražskými uvítány.

Arcibiskup pozdravil J. J. Mti. řečí latinskou. Po vykonaných obřadech církevních uchýlili se J. J. Mti. do hradu, kdež byli záhy přijímány deputace stavů *moravských* a *slezských*, nejvyšší hodnostáři zemští, jež představoval nejvyšší purkrabí hr. Chotek; magistrát pražský a pražská universita, jež uvedl náměstek nejvyššího kancléře kn. Lobkovic.

Když pak se J. J. Mti. na balkonu lidu ukázali, nebralo jásání přečetných davů konce.

---

lého národu, jejž velikoslavný příjezd tento blaží, přistupuji také já s citem největší radosti v čele nejvyšších pánů důstojníkův a vlády zemské před obličej posvátného Majestátu Vašeho. Vaše císařská Milosť ráčila opustiti hlavní sídlo říše a navštíviti věrné Čechy své, aby korunováním na království české jak Majestátu Vašeho tak i nejmilostivější císařovny a královny naší obapolný dávný svazek lásky a oddanosti mezi panovníkem a poddanými ještě tužeji upevněn byl. Sotva rok minul, co Čechové všickni ve přítomnosti Majestátu Vašeho i nejjasnější choti, Její Milosti Císařovny po několik týdnů se kochali, patříce očima svýma na vznešenou nábožnosť, nevyrovnanou dobrotu, spravedlivosť a ke všem vlídnosť, jenž nade všecky jiné slávy Majestát Váš ozdobuje, všem poddaným štěstí jejich a za blaho vlasti ručí. A protož pravá a upřímná jest radosť ve všech končinách země české při slavném tomto vítání milovaného panovníka. Račiž Majestát Váš při tomto všeobecném citu a srdcí českých pohnutí nejmilostivěji také shlédnouti na členy zdejší vlády Majestátu Vašeho, jenž za šťastné se majíce, že jim bylo dáno sloužiti dosavad za nástroj vznešených oumyslův a péčí nejmilostivějšího mocnáře, v nejhlubší pokoře svá srdečná přání šťastného a dlouhého kralování k nohoum Majestátu Vašeho skládají.«

Dne 2. září bylo pokračováno v představování šlechty.

Téhož dne o 11. hodině předpolední přijaty všechny dámy vysoké šlechty, jež J. Mti. královně paní nejvyšší purkrabí hr. Chotková, J. Mti. králi kněžna Windischgrätzová uvedla. Večer bylo v divadle slavnostní představení opery „Křižáci v Egyptě", jež pořádali čeští stavové.*)

Celý dvůr zůstal v divadle asi do půl desáté a odcházel za jásání obecenstva.

*) O tomto představení píše »Bohemie« v č. 107.: Konečně počala opera. Překonána byla veškerá nad míru napjatá očekávání. Takovou nádheru Praha ještě neviděla. Při této nádheře za spolupůsobení paní Schröder-Devrientové a vynikajících členů naší společnosti operní: Lutzerové a Podhorské, Pöcka a Dömmera a velice četných stavů byl vytvořen z Meyerbeerovy opery celek, jenž může býti toliko viděn a slyšán, nikoliv však popisován.«

K tomuto představení byla nově vymalována opona, představující Prahu a v jejím středu v plném jasu královský hrad. »Opona tato všeobecně překvapila stkvělým provedením obrazu ve stkvostném zlatém rámování.«

VIII.

Veškeré obřady korunování J. J. Mtí. byly dvorními úřady přesně ustanoveny a programy zevrubné o všech těchto slavnostech byly záhy vydány.*)

Postulatní sněm a slavné dědičné holdování stavů zemí koruny České bylo položeno ku dni 3. září. Holdování stavů království Českého, markrabství Moravského a vévodství Slezského jest neodlučnou částí korunování a *důležitým zevním důkazem státní jednoty těchto zemí.* Při korunování Leopolda I. r. 1791. a Františka II. r. 1792. a

---

*) Mimo jiné byly vydány:

Ceremoniel bei der Ankunft I. k. k. Majestäten in Prag.

Ceremoniel bei der Krönung S. M. Kais. Ferdinand I. als König von Böhmen.

Ceremoniel bei der Krönung I. Maj. Kaiserin Maria Anna als Königin von Böhmen.

Ceremoniel bei der Erbhuldigung in Prag.

Ceremoniel der feierlichen Belehnung des Fürst Erzbischof von Olmütz Ferdinand Maria, vor dem Hause des Grafen Chotek von Chotkova und Wogain.

Ceremoniel bei der feierl. Instaltirung Ihrer. Kais. Hoheit der Frau Erzherzogin Therese als Aebtisin des adeligen Damenstiftes am königl. Schlosse zu Prag.

Dr. Legis Glückselig: Aktenmässige Darstellung des böhmischen Erbhuldigungs-Belehnungs- und Krönungs-Ceremoniels.

také při korunování Ferdinanda V. r. 1836. byli stavové moravští a slezští zastoupeni svými posly, jež vedl zemský guvernér hr. Ugarte.*)

V den slavnosti holdování byly již záhy z rána ulice ku hradu královskému vedoucí a všecka nádvoří na hradě lidem přeplněna.

Stavové přijížděli v nepřehledné řadě nádherných povozů. Již o 9. hodině byl celý dvůr shromážděn. J. Mt. král vyšel ze svých komnat ve slavném průvodu oběma protikomorama, v nichž stáli na stráži arcierové a uherští tělesní gardisté, síní trabantův a zámeckou chodbou do královského oratoria v chrámu sv. Víta.**)

---

*) Přítomni byli ze stavu kněžského: rytíř Puteani ze Steinberku a Cyril Fr. Napp, prelat Augustinianů v Brně; ze stavu panského: Jan ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenova a hr. Jos. Schafgotsche; ze stavu rytířského: Ant. ryt. z Teršů a Arnošt ryt. z Paburka; z měšťanstva pak: Jan Ritschl, měštanosta Brněnský a Václav Kopřiva, měšťanosta Olomúcký.

**) V čele průvodu šel c. k. dvorní fourýr s panoši a s komorními fourýry, jim následovali stavové kněžští a světští, mezi nimi vyšší hodnostové zemští: vrchní purkrabí český Karel hr. Chotek, vrchní hofmistr zemský baron Hess, vrchní komorník zemský hr. Hartmann, místopředseda apelací bar. Aehrenthal, vrchní sudí zemský svob. pán z Wagemanu, zástupce vrchního kancléře kn. Aug. Lobkovic, vrchní sudí lenní hr. Špork, náměstek předsedy komorního Bedřich hr. Schönborn, vrchní písař zemský ryt. Procházka, místopísař zemský svob. p. z Wiedersperka, zemský podkomoří bar. Margelík, purkrabí kraje královéhradeckého ryt. Horn, náměstkové strážců koruny České (klenotů) hr. Dietrichštýn a ryt. Bohuš, pak dědiční hodnostové: zástupcové dědičného hofmistra Okt. hr. Khynský, dědičný truchses (zástupce) Fr. hr. Colloredo, dědičný nalévač (zástupce) Eugen hr. Černín, jeho příruči hr. Ottokar Černín, dědičný kraječ Krist. hr. Valdštýn, dědičný kuchař hr Vratislav, dědičný pokladník kn. Ferd. Lobkovic, jeho příručí kn. J. Lobkovic, dědičný dozorce nad stříbrem hrabě Salm, pak hrabě Chorynský a ryt. z Kunratic, dědiční korouhevníci a konečně dědičný strážce vchodu pana Mladota. Těm následovali c. k. komorníci, c. k. radové tajní, pak c. k. vrchní hofmistr kníže

Když J. Mt. do oratoria došel, položil hr. Clam Gallas meč na červenou podušku a vzdálil se do postranní chodby, v níž byli shromážděni dvorní, jakož i jiní světští i církevní hodnostové. Ostatní úřadníci průvodu odešli do chrámu, nádherně vyzdobeného.

Po slavné mši odebral se J. Mt. s celým průvodem do Vladislavského sálu, v němž se byl zatím celý sbor diplomatický a veškerá generalita shromáždila.

Vladislavský sál byl velmi vkusně ozdoben. Podlaha (216 stop dlouhá, 60 stop široká) byla pokryta soukenným, českými lvy protkávaným kobercem, stěny byly taktéž červenobílým suknem cele pokryty. V průčelí sálu postaven byl nádherný trůn. Blíže trůnu byla tribuna J. Mti. královny Marie Anny a ostatních členů vladařského domu.

Také pro diplomaty,*) stavy a j. byly v sále zvláštní tribuny uchystány.

Nežli královský průvod do sálu vešel, zasedla J. Mt. královna s arcivévodkyněmi Žofií a Terezií a s arcivévody Františkem Karlem, Karlem, Janem a Ludvíkem i s komonstvem na tribunu

---

Colloredo-Mansfeld, velkokřížové rakouských řádů, vrchní zemský maršálek hr. Clam-Gallas s vytaseným mečem státním, jemu následoval císař i král Ferdinand v stejnokroji maršálka, doprovázen zástupcem c. k. vrchního komorníka hr. Kašparem Šternberkem i setnictvem arsirní, uherské a trabantní tělesní stráže, hr. Attemsem, svob. p. Splenyim z Miháldy a hr. Civalartem, pak c. k. adjutantem generálním hr. Kar. Clam-Martinicem.

*) Z diplomatů byli přítomni: kníže Kliment Mettrnich, nuncius Afiere, posl. Francie hr. St. Aulaire, posl. anglický lord Lamb, posl. ruský Bailby z Tatiševů, posl. bádenský Tottenborn, bavorský Lerchenfeld, dánský Lüvenstern, hanoveránský Badenhausen, pruský Matzan, sardinský hr. Sambug, švédský hr. Löwenhjelm a j.

podle trůnu. Za hlaholu trub a kotlů zasedl pak J. Mt. král na trůn, kolem něho seřadili se dvorní a j. hodnostové v ustanoveném pořádku.

Potom předstoupil nejvyšší hofmistr zemský před J. Mt., ukloně se oslovil shromáždění jménem J. Mti. krátkou řečí českou. Na to nejvyšší purkrabí J. Mt. taktéž řečí českou věrností a oddaností stavů zemí koruny České ujišťoval a sliboval, že všem žádostem J. Mti. s radostí po vůli budou.

Potom učinil s povolením J. Mti. náměstek nejvyššího kancléře kn. August Lobkovic obvyklé přednešení holdování a sněmování taktéž řečí českou.*)

---

*) Prosloveni náměstka nejvyššího kancléře:

Jeho císařská královská, apoštolská Milosť, nejjasnější pán Ferdinand I., císař Rakouský, toho jména pátý, král Český, náš nejmilostivější dědičný pán, vzkazuje všem věrným a poslušným stavům království tohoto, ze stavu prelátského, panského, rytířského a městského, napřed svou císařskou milosť a vše dobré.

Ačkoliv Jeho císařská královská Milosť hned na počátku panování svého ve všech božím řízením Jeho žezlu podrobených zemích mnohá i velice důležitá zaneprázdnění míti ráčil; však již minulého léta ráčil neodkládati, a království toto na zvláštní znamení své královské milosti a lásky k věrným svým Čechům přítomností svou potěšiti. Nesčíslní důkazové nejvěrnější oddanosti a dětinné lásky Čechů k Jeho posvátné osobě, jenž ode všech věrných poddaných na jevo dáni jsou, byly Jeho cís. král. Milosti novou pohnutkou, že, jakž nejprvé okolnosti tomu dopřály, příkladem nejjasnějších předků svých ráčil chtíti na tomto trůnu slavné dědičné přiznání s přísahou věrnosti *ode království Českého, markrabství Moravského a knížectví Slezského,* v tomto svém hlavním královském městě Praze nejmilostivěji přijmouti a spolu stavům obyčejné sněmovní postulata předložiti dáti.

Jeho cís. kr. Milosť nikoli nepochybuje, že stavové zemští, podle tolikkráte dokázané věrnosti a poddanosti království Českého, markrabství Moravského a knížectví Slezského, uvážíce pilně a bedlivě tyto sněmovní žádosti čili postulata a šetříce v tom obecných potřeb zemských, na kteréž ony zvláštní ohled berou, k nim nejpoddaněji svoliti neopominou.

J. Mt. král ku stavům řečí německou promluvil takto:

„Po staletí osvědčovaná věrnosť stavů českých, moravských i slezských k Našim slavným předkům nás ubezpečuje, že dědičné holdování dle stávajících řádů složíte a že i dále v nezlomné věrnosti, již otcové vaši i vy jste povždy k domu Mému za všech poměrů slavně osvědčovali, na vždy setrváte. Dle vlastních popudův i citův, i dle vznešeného vzoru, jejž Mi Můj v Pánu zesnulý otec co nejkrásnější dědictví svého dlouhého a slavného panování zůstavil, budu vždy každé právo hájiti, tak i vaše práva i svobody a výsady střehnouti a povždy budu ve všem přičiňovati se o povznešení štěstí Mých věrných národů.“

Tato královská slova, pronešená vroucím citem, všemi přítomnými radostně pohnula. Hromové „Sláva!“ po třikráte otřáslo prostorným sálem.

Když pak ticho nastalo, povolila J. Mt. náměstku nejvyššího kancléře, kn. Aug. Lobkovicovi, aby postulaty sněmovní doručil nejvyššímu purkrabí, kterýž je opět sněmovnímu tajemníkovi Hykyšovi podal a J. Mti. řečí českou pokorné poděkování jest učinil, osvědčuje vroucí oddanosť, věrnosť a vděčnosť shromážděných stavů J. Mti.*)

Při čemž Jeho cís. král. Milosť všechněm stavům vůbec i každému zvláště svou královskou přízní a láskou milostivě nakloněn zůstávati ráčí.«

*) Řeč nejvyš. purkrabí hr. Chotka:

Nejjasnější, nejmocnější Císaři a Králi! Nejmilostivější pane!

V radostném tomto a hlučném volání, jenž ze srdcí všech mocně ke trůnu Majestátu Vašeho proniká, račiž Majestát Váš nejmilostivěji seznati dědičnou a nezměnnou oddanosť a lásku nejvěrnějších a nejposlušnějších stavů i všech obyvatelů koruny království Českého. S nesmírnou zajisté radostí spatřují nejvěrnější a nejposlušnější stavové na sta-

Počalo holdování.

Tajemník Hykyš přečetl slib dědičného holdování řečí českou, po něm pak týž slib řečí německou přečítal ředitel desk zemských, rada Hasner.

Tento slib dědičné poddanosti zní:

„My společní stavové království Českého přísaháme Pánu Bohu všemohoucímu, Blahoslavené a bez poskvrny počaté Panně Marii, Matce Boží, a Vám, Nejjasnějšímu, Velkomocnému Knížeti a Pánu, Panu, jakožto králi Českému, našemu právě dědičnému Pánu, Vaší Královské Milosti, dědicům z Vaší Královské Milosti Krve a Kmene, dle toho Nejmilostivějšího vyjádření pocházejícím dědicům a budoucím Králům českým stále věrni a poslušni býti, a nikdy vědomě v radě té a spolu s jinými, kdežby se co proti Vaší Královské Milosti Osobě, Vzácnosti, Důstojenství, Řádu, Právu, před se bráti chtělo, nebývati, tím méně pak k tomu povolovati aneb přistupovati, nižádným způsobem, nýbrž Vaší Královské Milosti, budoucích Králů českých Vzác-

---

roslavném trůnu země této v posvátné osobě Majestátu Vašeho vznešeného dědice nejen koruny, ale i všech vysokých ctností a oumyslů nejlepšího někdy otce vlasti; s nemenším utěšením slyší z úst Majestátu Vašeho, že spanilému heslu svému »Recta tueri«, jako všude, tak i v koruně české dostáti, všech pořádně nabytých práv a výsad věrných poddaných svých spravedlivě šetřiti i nad celým zřízením zemským milostivou a ochrannou ruku držeti ráčíte. To jest nejlepší a dokonalé rukojemství, že všecky země koruny této české, jenž pod blahodárným žezlem vysokého Domu rakouského již utěšeného květu došly, rozvíjením se sil, slávy a bohatství národu, vynikáním průmyslu, nauk a umění vždy dále prospívati a ovoce blaženého pokoje ve svornosti, lásce a věrné poddanosti požívati budou. A protož nejvěrnější a nejposlušnější stavové koruny této s ochotností a bedlivostí na uvažování milostivé žádosti Majestátu Vašeho nastupovati a dědičné přiznání své k osobě Majestátu Vašeho činiti chtějí, hotovi jsouce na každou chvíli a na každém místě svým životem a jměním, jakož na věrné a poslušné poddané náleží, obětovati se cele posvátnému Majestátu Vašemu.«

nosti, dobrého a užitečného vyhledávati a fedrovati, a kdybychom tomu srozuměli, že by něco proti Vaší Královské Milosti předsebráno a jednáno bylo, tomu věrně odpovídati chceme a máme, a Vaší Královské Milosti bez meškání výstrahu dáti, a to všecko, což poslušnému a věrnému poddanému Vrchnosti své dědičné činiti náleží, věrně a upřímně bez všelikého ostýchání konati. Toho nám račiž dopomáhati Pán Bůh všemohoucí, blahoslavená a bez poskvrny počatá Panna Maria, matka Boží a všickni svatí."

U velikém pohnutí holdovali stavové většinou řečí českou, české řeči neznalí slib německy učinili. Kněži při holdování kladli pravici na prsa, stavové světští pravici pozvedli.

Po holdování přečítal postulaty tajemník Hykyš česky, guberniální a presidiální koncipista Pavel Alois Klar německy. Stavové se při tom před J. Mtí. hluboce klonili.

Kolem jedenácté hodiny předpolední byla tato slavnosť ukončena. —

Téhož dne 3. září o páté hodině odpolední vyjeli J. J. Mti. do parku bubenečského, kdež byli od shromážděného lidu s velikým poplesem pozdravovány.

Blíže salonu vystoupili J. J. Mti. s celým dvorem s dvorních povozův a procházeli se jásajícími davy. „Nebylo tu gard ani stráží, strážníkem byl každý občan, láska všech provázela otce lidu. J. Mt. s patrnou zálibou po drahnou dobu mezi milovaným lidem se procházel a teprve za soumraku do královského zámku se navrátil." (Bohemie č. 109.)

V neděli dne 4. září byla na Letné veliká přehlídka vojska, jemuž velel podmaršálek kníže Windischgrätz. J. Mt. přijel na Letnou o 9. hodině ranní.

*

Císař nařídil, aby byla vyplacena poddůstojníkům dvoudenní, ostatním vojákům třídenní mzda odměnou. —

U večer téhož dne byl na hradě stkvělý dvorní ples za přítomnosti J. J. Mtí.

V pondělí dne 5. září vyřizoval J. Mt. věci státní, u večer téhož dne navštívil s J. Mtí. královou a s arcivévodkyněmi Žofií a Terezií, s princeznou ze Salerna, s arcivévody Františkem Karlem, Janem a Ludvíkem, s princem ze Salerna a vévodou z Luccy po druhé stavovské divadlo, v němž byla po přání J. J. Mtí. provozována *česká* hra *„Služebník dvou pánů"*, jíž byl J. Štěpánek dle Goldonia a Schrödera spracoval.

Z herců byli potleskem odměněni zvláště Grabinger (Trufaldin) a Forchheimová, ostatní úlohy byly rozdány toliko ochotníkům a začátečníkům. „J. J. Mti. se skutečně komickou hrou dobře bavili." (Bohemie.)

Po této české hře byla provozována hra německá „Das Strudelköpfchen", jíž Hell z frančtiny přeložil.

Dne 5. září zemřel v Praze po krátké nemoci arcibiskup olomúcký Ferdinand Marie hr. Chotek ve stáří 55 let, bratr nejvyššího purkrabí král. Českého Karla hr. Chotka, jejž pak se svolením J. Mti. při slavnostech korunovačních státní a konferenční ministr hr. Kolovrat-Libštejnský zastupoval.

Dne 6. září přijel do Prahy ku slavnostem korunování král saský Bedřich August se svou manželkou Marií.

IX.

V den korunování 7. m. září 1836 o 6. hodině ranní zahřímala děla a udeřeno bylo na veliký zvon na věži svatovítské. Záhy valily se davy lidu na Hradčany, stavové a dvořané sjížděly se v nádherných povozech.

Na hradě tvořilo vojsko špalír. O 7. hodině odebral se hr. Kolovrat Libštejnský, jako zástupce nejvyššího purkrabí do kaple sv. Václavské, aby tamtéž uložené a městskými střelci střežené insignie koruny z korunního archivu vyňal a do hradu beze vší okázalosti přenesl.

Na hradě byly uloženy korunovační klenoty v komnatách J. Mti. na stkvostné polštáře pod nebesy a odevzdány v opatrování zástupci nejvyššího komoří.

Po hodině osmé byly klenoty s velikou slávou z hradu opět do kaple sv. Václavské přeneseny.

V čele průvodu kráčel nejvyšší zemský hofmistr sv. p. Hess se svým štabem, za ním nesli zástupce nejvyššího purkrabí korunu a čepičku, nejvyšší sudí zemský sv. p. Wagemann říšské jablko, nejv. zemský písař ryt. Procházka žezlo, korunní strážce stavu panského hr. Dietrichštejn štolu a opasek a korunní strážce stavu rytířského Bohuš rytíř z Otošic královský plášť. Podél tohoto

průvodu šli po pravé straně tři arcierové, po levé tři uherští dvorní gardisté. Vojsko a měšťanské sbory, kteréž se od korunování Karla VI. slavnosti korunování účastnily, tvořili špalír, jímž se průvod ubíral.

V kapli sv. Václavské byly klenoty korunovační uloženy na oltáři sv. Václava, na němž byl také nchystán postříbřený a pozlacený bochník chleba, pochva meče sv. Václavského a prsten korunovační.

V kapli sv. Václavské zůstali na stráži oba strážcové koruny, dědičný dveřník sv. p. Mladota ze Solopisk a nejvyšším purkrabím ustanovení komisaři a dvorní gardisté; ostatní zemští hodnostové vrátili se do hradu, kdež se zatím dvořané a stavové byli shromažďovali. Duchovenstvo s arcibiskupem shromáždilo se v sakristii.

Korunovační průvod byl zahájen po hodině deváté: v čele šli c. k. dvorní furýrové, za nimi pážata, komorní furýrové, pak stav panský a rytířský, truchsasové, komoří, dědiční hodnostové a nejvyšší důstojníci zemští, tajní radové, nejvyšší zemský hofmistr se svým štábem, královský český herold ve starožitném erbovém kroji, nejvyšší zemský maršálek hr. Clam-Gallas s vytaseným mečem sv. Václavským, za ním J. Mt. císař Ferdinand v uniformě polního maršálka kráčel pod nádhernými nebesy*) ozdoben četnými řády.

J. Mt. provázeli prvý nejvyšší hofmistr kn. Colloredo-Mannsfeld, nejvyšší dvorní maršálek hr. Goss, rytířové zlatého rouna a majitelé velkokřížů. Po stranách šli hejtmané dvorních gard hr. Attems,

---

*) Nebesa nad J. Mtí. nesli zastupce nemocného purkmistra pražského ryt. Spořil, magistrátní rada Hoffmann, náměstkové purkmistrovi Fanta a Keller, pak magistrátní radové Häussler, Strecker, Schütz, Kidery a Jaboucký.

sv. p. Splenyi a hr. Calvrati a generální pobočník J. Mti. hr. Clam-Martinic; k nim se připojovalo 24 dvorních gardistův.

Průvod ubíral se do chrámu sv. Vítského po červeno-bílých kobercích špalírem vojska a městských gard, jež salutovaly a prapory skláněly. Na všech věžích pražských bylo vyzváněno.

U vchodu do chrámu sv. Vítského uvítal průvod arcibiskup Pražský v čele duchovenstva podav J. Mti. korunovační kříž, pořízený Karlem IV., ku políbení.

Za hlaholů trub a kotlův uchýlil se průvod ku kapli sv. Václavské. Do kaple této, jež byla červeno-bílým suknem pokryta, vešel toliko J. Mt. král v průvodu nejvyšších dvorních úřadníkův a nejvyšších zemských hodnostářův a držitelů dědičných úřadů, k nimž se také přidružili zástupce nejvyššího komoří hr. Šternberk a radové gubernia.

Arcibiskup s kněžstvem navrátil se do sakristie.

J. Mt. pomodliv se byl oděn rouchem korunovačním.

Z kaple sv. Václavské byl J. Mt. ve slavném průvodu ku korunování do chrámu uveden.*) Když

*) Arcibiskup v průvodu biskupů se modlil modlitbu: Omnipotens sempiterne Deus, qui famulum atd. Za nimi šli faráři čtyř nejstarších kostelů pražských, nesouce reliquie sv. Bartoloměje a Filipa, sv. Anny a Barbory ve stkvostných skříních, dvorní furýrové, stav rytířský a panský, truchsasové a komoří, tajní radové, kr. český herold s pokrytou hlavou, král. čeští úřadníci dědiční, a to: dědiční strážce s úřadním klíčem, dědičný korouhevník domu panského hr. Chorinský, dědičný korouhevník stavu rytířského ryt. z Kundratic se zemskými prapory, dědičný komoří stříbra hr. Salm, zástupce dědičných truchsasův s pozlaceným bochníkem chleba, dědičný kuchmistr hr. Vratislav s postříbřeným bochníkem chleba, dědičný pokladní kn. Lobkovic, zástupce dědičných

průvod za slavného zpívání sboru: „Ejhle, posýlám anděla svého, který tě předcházeti a chrániti bude po vždy, ostříhej a slyš hlasu jeho a nepřítelem budu nepřátelům tvým a sužujících tebe budu sužovati, a předcházeti tebe bude anděl můj" do presbyteria vešel, uzavřely gardy špalír v lodi chrámové. Uprostřed presbyteria byl postaven pod nádhernými nebesy královský trůn.

J. Mt. poklekl u trůnu, u oltáře se modlil arcibiskup modlitby: „Deus, qui scit etc." a „Omnipotens sempiterne Deus, coelestium."

Korunovační klenoty byly složeny na oltář. Když dvořané a průvodčí J. Mti. zaujali svá místa,*) uvedena byla J. Mt. dvěma biskupy, nej-

---

číšníkův s pozlaceným soudkem vína a jeho příruči s postříbřeným soudkem vína; dědičný kráječ hr. Waldstein-Wartenberg; dědičný hofmistr hr. Kinský se svým stabem; nejvyšší zemští hodnostové stavu rytířského a to: strážce koruny, nejvyšší písař zemský se žezlem, zástupce zemského podkomoří hr. Lützow, purkrabí královéhradecký ryt. Horn; nejvyšší zemští důstojníci stavu panského: zástupce strážce koruny, nejvyšší sudí zemský se říšským jablkem, zástupce presidenta nad apelacemi sv. p. Aehrenthal, zástupce presidenta kr. české koruny hr. Schönborn, zástupce nejvyššího purkrabí s korunou, zástupce nejvyššího kancléře kn. Aug. Lobkovic.

Pak následovali biskupští asistenti provázeni nejvyšším hofmistrem a nejvyšším dvorním maršálkem, rytíři zlatého rouna a majitelé velkokřížů.

Za nimi ubírali se nejvyšší zemský komoří, kterýž nesl na zlatém tácu červenou čepičku korunní, hejtmané tělesných stráží a generální pobočník J. Mti.

*) V pravo u stupňů trůnu stál nejvyšší zemský maršálek, pozadněji stál prvý nejvyšší hofmistr uprostřed hejtmanů tělesných stráží; naproti prvému nejvyš. hofmistrovi stál zástupce nejvyššího komoří s kapitánem uherské tělesné stráže a generálním pobočníkem J. Mti. Níže pod trůnem byli dle důstojenství seřaděni nejvyšší zemští hodnostové, před nimi blíže ku oltáři po obou stranách dědiční úřadníci, dědiční korouhevníci, v jich čele herold. Při tribuně zástupce nejvyššího purkrabí stál nejvyšší maršálek zemský. Po obou

vyšším zemským hofmistrem a nejvyšším zemským maršálkem, kterýž nesl meč, v průvodu zástupce nejvyššího zemského komoří, hejtmanů gard a generálního pobočníka ku hlavnímu oltáři, i představena jest světícímu arcibiskupovi těmito slovy: „Nejdůstojnější otče! Svatá máti církev katolická žádá, abyste přítomného nejjasnějšího císaře Rakouského, na hodnosť krále Českého povýšeného, korunovati ráčil.“ — K otázce arcibiskupově: „Máte-liž jeho za hodného a schopného této důstojnosti?“ odpověděli biskupové: „My víme i věříme, že jest hoden i prospěšen církvi boží ku správě tohoto království.“

K tomu odvětil arcibiskup: „Bohu díky!“ a obrátiv se k J. Mti. učinil proslovení o důležitosti a důstojnosti královské, o těžkých povinnostech a veliké zodpovědnosti krále před Bohem, vypočítávaje ctnosti králův: bohabojnosť, víře katolické oddanosť a věrnosť, ku všem poddaným a celému národu spravedlnosť a dobrotivosť.

Po této řeči obrátil se arcibiskup k oltáři. Vše pokleklo, J. Mt. pak na označení pokory Bohu

---

stranách presbytéře byli roztříděni rytířové zlatého rouna, majitelé velkokřížů, dvořaniné, infulovaní kněži a knížata ze stavů českých. Ve středu kostela pak bylo postaveno pět amfiteatrálních tribun pro hosty. Na pravé tribuně při královském oratoriu, v němž byla císařovna s králem a královnou saskou, byla tribuna pro diplomaty, knížata a palácové dámy; na druhé tribuně byly šlechtičny, cizí šlechta a manželky radů gubernia, appelací a zemských radních. Třetí tribuna byla zřízena pro stav panský a rytířský a pokud bylo místa, také pro generály a důstojníky štábní, pro vyslance hlavního města Prahy, pak král. měst Budějovic, Lokte, Chebu, Karlových Varů a Plzně a měst horních Hory Kutné a Jáchymova, pro dvorní, gubernialní, apelační a zemské rady. Na čtvrté tribuně byla šlechta, vynikající cizinci a dvorní úřadníci. Pod varhanami byla pátá tribuna zřízena pro vyšší úřadníky státní, král. rady, členy fakult, pro vynikající obchodníky a průmyslníky a jich manželky.

po straně evangelií k zemi se sklání. Arcibiskup modlí se s biskupy litanie ku všem Svatým. Při verši: „Ut omnibus fidelibus defundis“ atd. biskupové povstali a arcibiskup J. Mti. církevní požehnání udělil slovy: „Abys služebníka svého, jenž za krále korunován býti má, požehnati ráčil;“ „abys jej požehnati a posvětiti ráčil;“ „abys jej v důstojnosti vladařské síliti ráčil.“

Po některých ještě modlitbách první nejvyšší hofmistr J. Mti. domácí korunu na hlavu vsadil a J. Mt. v průvodu biskupů, zemských a dvorních hodnostův opět ke trůnu se odebral.

Na to počala mše, provázená povznášející hudbou.

Po epištole hudba umlkla, počalo korunování.

Arcibiskup s kněžstvem odebral se ku hlavnímu oltáři. J. Mt. v slavném průvodu sestoupil s trůnu a stanul u stupňův oltáře.

K otázce arcibiskupově: „Chceš svaté víry od katolických předkův sděděné se držeti a skutky spravedlivými ji jeviti?“ J. Mt. odpověděl: „Chci!“

Arcibiskup se opět tázal: „Chceš Bohem tobě svěřené království podle spravedlnosti otcův svých spravovati a hájiti?“ — J. Mt. odpověděl: „Seč budu s pomoci boží a všech mi poddaných, chci a slibuji věrně toho zachovávati.“ Na to vystoupila J. Mt. na nejvyšší stupeň oltáře, kdež poklekla. Nejvyšší hofmistr sejmul J. Mti. domácí korunu s hlavy, arcibiskup zasedl na svůj prestol a přijal církevní přísahu J. Mti., již J. Mt. skládal řečí latinskou:

„Já s přivolením božím korunován býti mající král český vyznávám a slibuji před Bohem a anděly jeho, zákon, spravedlnosť a mír církvi boží a lidu mně poddanému příště podle možnosti a vědomosti činiti a zachovati, ač se slušným zřetelem k milosrdenství božímu, jak nejlépe budu

moci nalézti v radě svých věrných. Též biskupům církvi božích vzdávati úctu slušnou a dle zákonů církevních; a neporušeně zachovávati, co od císařův a králů bylo kostelům uděleno a darováno. Opatům, správcům a manům mým prokazovati slušnou čest podle rady věrných mojích. Tak mi dopomáhej Bůh a tato svatá evangelia."

Při slovech „tak mi dopomáhej Bůh a tato svatá evangelia" položil J. Mt. obě ruce na otevřené evangelium.

Pak předstoupil zástupce nejvyššího purkrabí a předříkával J. Mti. přísahu korunovační jazykem německým, kterouž král podle obnoveného zřízení zemského stavům a zemi skládati má.

J. Mt. přísahu tuto do slova opakoval takto:

„My Ferdinand Pátý přísaháme Pánu Bohu všemohoucímu, že chceme nad katolickým náboženstvím pevně ruku držeti, jednomu každému spravedlnosti udělovati, a stavy při jich od Jeho Majestátu a lásky zvěčnělého našeho předka Ferdinanda II. dne 24. května 1627, pak od Ferdinanda III. dne 21. března 1642, jakož i od zvěčnělého Karla VI. dne 5. září 1723, od Naší paní prabáby Marie Terezie dne 12. května 1743, od Našeho pana děda Leopolda II. dne 6. září 1791, rovněž i od Našeho pana otce Františka I. nejvýš blažené paměti dne 9. srpna 1792 potvrzených privilegiích zachovati, též od království tohoto nic neodcizovati, ale raději podle možnosti Naší je rozšiřovati a rozmnožovati, i všecko to, což k dobrému jeho jest, činiti. Tak nám pomáhej Bůh." *)

---

*) V deskách zemských (kniha instrumentů č. 63. od r. 1836.) jest zapsána přísaha krále Ferdinanda V. v tomto znění:

Wir Ferdinand der Fünfte schwören Gott dem Allmächtigen einen Eid, dass wir auf die katholische Religion fest halten, die Gerechtigkeit für Jedermann verwalten, und

Při slovech: „Jakož nám Bůh pomoz . . .“ položila J. Mt. obě ruce na evangelium a líbala kříž a ostatky svatých.

Arcibiskup se modlil za pomoc boží králi a po vykonaných modlitbách za pomoci prvého nejvyššího hofmistra, zástupce nejvyššího komoří a nejvyššího zemského komoří svatými oleji na pravém rameni J. Mt. křížem pomazal žehnaje: Ungatur manus icta etc.

Po modlitbě: „Aspice, omnipotens Deus etc.“ pomazal arcibiskup J. Mt. na plecích říkaje požehnání: Mažu tě za krále olejem posvátným ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.

Po vykonaném pomazání se arcibiskup modlil, aby Duch svatý na hlavu J. Mti. hojné požehnání seslati ráčil atd.

J. Mt. pomodliv se povstal a byl asistujícími biskupy za hlavní oltář uveden, kdež byly svatými oleji pomazané části těla osušeny a J. Mt. korunovačním pláštěm přioděn.

---

die Stände bei den, von Ihrer Majestät und Liebden, weiland Unsern Ur- und Grossahnherrn Ferdinand II. unterm 24. Mai 1627, dann Ferdinand III. unterm 21. März 1642, wie auch von wostand Carl VI. unterm 5. September 1723, von Unserer Frau Urgrossmutter Maria Theresia unterm 12. Mai 1743, von Unserem Grossvater Leopold II. unterm 6. September 1791, ingleichen von Unserem Herrn Vater, Franz I. höchstseligen Andenken unterm 9. August 1792 konfirmirten Privilegien handhaben, auch von dem Königreich nichts veräussern, sondern vielmehr nach Unserm Vermögen selbes vermehren und erweitern und alles das, was zu dessen Nutzen gereichet, vorkehren wollen. So wahr uns Gott helfe!« —

K této formuli jest připsáno:

»Vorstehende Eidesformel haben Sr. Majestät der Kaiser und König bei dem Krönungsakte wirklich so, wie sie von mir Staats und Conferenzminister in Vertretung des Oberstburggrafen vorgelesen wurde, abgeschworen. Prag den 7. September 1836. Franz Graf Kolowrat-Liebsteinsky, Staats- und Conferenzminister.«

Zatím si arcibiskup umýval ruce. J. Mt. pak na nejvyšším stupni oltáře při straně evangelií poklekl. Nejvyšší zemští hodnostové přijali z rukou arcibiskupových korunovační klenoty.

Nejvyšší maršálek zemský zastrčil meč sv. Václavský do pochvy a podal jej prvým asistentem arcibiskupovi, kterýž ho požehnal, „aby právo hájil, bezpráví trestal, církev chránil, vdovy a sirotky zastával a nepřátely potíral.“

Opásaje pak J. Mt. tímto mečem arcibiskup pravil: „Vezmi meč s oltáře vzatý skrze ruce naše, ačkoli nehodné, na místě a mocí sv. apoštolů posvěcený; a buď pamětliv toho, co David král prorokoval, řka: Přepasiž sobě meč tvůj k bedrám tvým nejmocnější, aby ním a skrze něj cestu spravedlnosti strojil, též nepravosti mocně rušil a sv. Boží církev a její věrné oudy chránil a obhajoval; neméně pod vírou nevěrné, jako křesťanského jména nepřátely kazil, vdovám a sirotkům dobrotivě pomáhal a je ochraňoval; to, což zpustlého, zase vyzdvihl, vyzdvižené zachoval, co nespravedlivého, pokutoval, co dobrého a spravedlivého potvrzoval, bys někdy bez konce kraloval s Spasitelem světa, kterýž s Bohem Otcem a Duchem sv. živ jest a kraluje Bůh na věky věkův. Amen.“

J. Mt. pak obnažený meč opět nejvyššímu zemskému maršálkovi odevzdal, zástupce nejvyš. komoří a nejvyšší komoří zemský J. Mti. pochvu odepjali. —

Arcibiskup požehnal prsten, žezlo a říšské jablko. Navlékaje prsten, jenž jest znamením snoubení krále s národem a církví, na předposlední prst. J. Mti. děl:

„Vezmiž prsten tento, a skrze něj na sobě znamení víry katolické znej. Nebo jakož za hlavu a knížete království a lidu ustaven jsi, tak i křesťanstvo a křesťanskou víru vzdělávej a obhajuj,

aby šťastný jsa v činech, a rozhojněn u víře s králem králův oslaven byl, skrze toho, kterémuž jest česť a sláva na věky věkův. Amen.“

Na to dal arcibiskup žezlo — znak moci pastýřské povinnosti J. Mti. do ruky pravé a říšské jablko s křížem — znak apoštolského království — do ruky levé.

Při tom arcibiskup pravil:

„Vezmi hůl moci a práva, kterouž poznávej sebe povolaným býti, těšiti lidi dobré, děsiti zlé, bloudícím cestu ukazovati, padlým ruky podávati, rozptylovati pyšné a pozdvihovati ponížené; a nechť otevře tobě dvéře Pán náš Ježíš Kristus, kterýž sám o sobě mluviti ráčí: Já jsem dvéře, skrze mne jestliže kdo vejde, spasen bude; kterýž jest klíč Davidův, a žezlo domu Israelského, kterýž otevírá a žádný nezavírá, zavírá a neotevírá. A buď tobě vůdce, kterýž vyvádí svázaného z vězení a sedícího ve tmách, i v stínu smrti, aby ve všem mohl následovati toho, o kterémž David prorok zpíval: Stolice tvá, ó Bože, na věky věků, hůl spravování, hůl království tvého; a následuje jeho, miloval spravedlnosť, a v nenávisti měl nepravosť; nebo proto tě pomazal Pán Bůh tvůj ku příkladu jeho, kteréhož před věky pomazal olejem radosti přede všemi jinými, Ježíše Krista Pána našeho, kterýž s ním živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.“

Konečně podal zástupce nejvyššího purkrabí arcibiskupovi korunu, — nejvyšší znak vznešenosti a nedotknutelnosti majestátu královského. Arcibiskup ji požehnal.

Nejvyšší komoří dal na hlavu J. Mti. červenou atlasovou čepičku a potom arcibiskup s pomocí zástupce nejvyššího purkrabí a obou asistujících biskupů vsadili na hlavu J. Mti. korunu sv. Václavskou.

Při tom arcibiskup děl:

„Vezmi korunu království ve jménu Otce i Syna i Ducha sv., pod kterouž pravý Božský ctitel a udatný proti všem nepřátelům církve Kristovy a království tobě od Boha daného a správě tvé poručeného výtečný král vždycky zůstávej, abys mezi slavnými vítězi, perlami drahých ctností ozdoben, mzdou věčného blahoslavenství korunován, s vykupitelem a spasitelem Páně, Ježíšem Kristem, jehož jméno na sobě neseš, bez skonání se radoval, kterýž živ jest a kraluje Bůh s Otcem i Duchem sv., na věky věkův. Amen."

Po korunování byl pak J. Mt. uveden arcibiskupem v průvodu všech hodnostů na prestol při oltáři po straně evangelií zřízený, na nějž v plném ornátu královském, s korunou na hlavě a se žezlem i s říšským jablkem v rukou zasedl.

Arcibiskup při tomto intronisování pravil:

„Stůj a drž od nynějška místo, ježto jsi dosud otcovskou posloupností držel, právem dědickým tobě od Boha propůjčené, skrze moc všemohoucího Boha a skrze přítomné odevzdání naše, totiž všech biskupův a ostatních sluhů božích; a čím spatřuješ duchovenstvo blíže ke svatým oltářům, tím větší česť pomni jemu prokazovati na místech náležitých; aby prostředník Boha a lidí dal tobě zůstati prostředníkem duchovenstva a lidu, a potvrdil tebe na této stolici království, a v království věčném dejž tobě kralovati s sebou Ježíš Kristus Pán náš, král králův a pán panujících, jenž s Bohem Otcem živ jest na věky věkův."

Zástupce nejvyššího purkrabí přistoupiv ke trůnu a pokorně se před J. Mtí. ukloniv mocným hlasem česky zvolal: „Pojďme a našemu králi a pánu dědičnému přiznání učiňme!"

Na odpověď provolalo shromáždění za hla-

holu trub a kotlů po třikráte: „Sláva korunovanému králi a dědičnému pánu!“ —

Zástupce nejvyššího purkrabí opět se před J. Mtí. hluboce uklonil a přistoupiv blíže dotekl se dvěma prsty žezla. Za ním tak učinili všictí stavové čeští.

Do chrámu zaléhala ozvěna hřímání děl a hlahol zvonů.

„Byl to zajisté nejdojemnější okamžik této důležité, posvátné slavnosti a každý musil býti hluboce dojat v této chvíli, rozpomenul-li se, že r. 1438., tedy téměř před čtyřmi věky byl prvý král z rodu Habsburského na tomtéž místě v tomto starožitném, gotickém chrámě na krále českého korunován!“ (Bohemie č. 111.)

Potom arcibiskup stoje po pravici trůnu zanotoval: Tě Boha chválíme!

Po Te Deum bylo ve čtení mše pokračováno. Při evangeliu poklekl J. Mt. na klekátko před trůnem a políbil evangelium.

Při Credo skládal J. Mt. vyznání víry a vykonal *pasování rytířů sv. Václavských.* *)

Při zpěvu: „A vtělen jest z Ducha svatého“ přistoupil nejvyšší hofmistr k trůnu a vyvolal jména těch, již byli ku pasování na rytíře sv. Václavské vyvoleni. **)

---

*) Svatovácslavských rytířů bylo pasováno o korunování Karla VI. r. 1723. 47, o korunování Marie Terezie r. 1743. 21, o korunování Leopolda II. r. 1791. 17, o korunování Františka I. r. 1792. 18.

**) Na rytíře sv. Vácslavské byli pasováni:

Kar. hr. Lengheim, Jos. hr. Schafgoče, Kar. hr. Strachwitz, Jan hr. Trautmannsdorf, Fr. Jos. hr. Žerotín, deputovaný stavů moravských, Vavř. sv. p. Baselli, Jan Václ. sv. p. Dobřenský, Kar. sv. p. Margelík, Em. sv. p. Trautenberg, Arn. Fleissner sv. p. Vostrovec, Fr. Čečinkar ryt. z Pirnic, ryt. Gersch, Jos. ryt. Hoch, Jan ryt. Kronenfels, Jos. Schreiter ryt. Schwarzenfeld, Ferd. ryt. Widmann, Fr. ryt. Wiesenthal,

Každý ku pasování vyvolaný poklekl před trůnem, J. Mt. pak se třikráte dotekl mečem svato-Václavským jeho levého ramene.

Po vykonaném pasování rytířů svato-Václavských obětoval J. Mt. u oltáře dva bochníky chleba a dva soudečky vína, pak k účelu tomuto zvláště raženou minci v hodnotě 30 dukátů.

Při praefaci J. Mt. na znamení pokory korunu odložil, při pozdvihování skláněny byly prapory i skloněn jest meč říšský. Při přijímání J. Mt. odloživ znaky královské přijímal. Při tom se arcibiskup modlil:

„Omnipotentes Deus, qui Te populi sui voluit esse rectorem etc.“, — „Concedatque Tibi contra omnes etc.“ — a „Quatenus Te gubernacula regni tenente etc.“

Když arcibiskup po mši požehnání udílel, zahřímala opět děla a zahlaholily zvony na všech věžích pražských.

J. Mt. ujal se žezla rukou pravou a vzal říšské jablko do ruky levé, povstal s trůnu a přijímal blahopřání arcibiskupa, kněžstva, nejvyšších důstojníků zemských a šlechty, potom za hlaholu trub a kotlův odebral se v průvodu, v tomtéž pořádku jako z kaple sv. Václavské k oltáři, pobočním východem blíže oltáře sv. Jana Nepomuckého z chrámu do holdovacího sálu Vladislavského.

J. Mt. vešel do staré sněmovny, provázen toliko zástupcem nejvyššího komoří hrab. Šternberkem a nejvyššími zemskými hodnostáři, kteří byli povoláni ku nošení klenotů korunovačních.

Ku korunovačnímu banketu byla zřízena v průčelí sálu tabule pro J. J. Mti., v sále pak bylo

---

ryt. Rosenfeld, Bedř. Jiří Zadubský ryt. Schönthal a Leop. Taulov ryt. z Rosenthalu. Z těchto svatováclavských rytířův Jan ryt. z Kronenfelsu již 23. září 1836 zemřel.

rozestaveno 12 tabulí ve dvou řadách. Tabule ty byly důmyslně ozdobeny plastickými obrazy četných budov pražských. Na tabuli J. J. Mtí. byla Prašná brána a Staroměstská věž mostní, na tabuli zástupce nejvyššího purkrabí byl bubenečský zámek atd.

Při každé tabuli bylo místa pro 12 hostí. Arcibiskup zasedl k tabuli královské.

Když bylo vše ku početí hodův uchystáno, učinil o tom nejvyšší zemský hofmistr J. Mti. ohlášení a J. Mt. za hlaholu trub a kotlů navrátil se do sálu.

Před J. Mtí. byly nešeny korunní klenoty. Než-li J. Mt. k tabuli zasedl, umyl si ruce v nádobě, již dědičný kraječ hr. Waldštejn držel. Ručník J. Mti. podali dědičný komorník nad stříbrem hr. Salm a c. k. nejvyšší kuchmistr landkrabí Fürstenberg.

Meč svato-Václavský, říšské jablko a žezlo byly uloženy po pravici J. Mti. na malém stolku.

Arcibiskup modlil se „Benedicite".

J. Mt. pozdravili pak nejvyšší zemští hodnostové, poslové stavů moravských a slezských a dvořané. Zástupce dědičného číšníka hr. Černín J. Mti. nápoje naléval, dědičný kraječ jídla krájel. Když J. Mt. poprvé nápoje okusil, zahřímala na hradbách děla a nejvyšší hodnostové zemští i zvaní hosté zasedli ku svým tabulím.

O hodu poslal J. Mt. zástupcem dědičného číšníka zástupcovi nejvyššího purkrabí sklenici vínem naplněnou se vzkázáním, aby ji na zdar a blaho země vyprázdnil.

Zástupce nejvyššího purkrabí pokorně děkuje prosil, aby směl nejprvé na blaho J. J. Mtí. a vladařského domu, a na dlouhé, slavné panování J. Mti. připíti a když se mu povolení k tomu

dostalo, tak připíjel a sklenici, z níž pil, na věčnou památku na tento slavný den si vyprosil.

Také při ostatních tabulích stejným způsobem nejvyšší hodnostové zemští připíjeli.

Při tabuli královské na blaho J. Mti. připil arcibiskup.

Po tabuli odebral se J. Mt. ve slavném průvodu na balkon naproti soše sv. Jiří, aby se v korunovačním ornátě shromážděnému lidu ukázal, i byl nekonečným hřímavým provoláváním slávy uvítán. —

Osvětlení Prahy, k tomuto dni připravované, bylo zmařeno nepříznivým počasím.

Na Sněžce byla toho dne zapálena hranice 60 sáhů dříví, jež byli při Sněžce bydlící venkované na oslavu toho dne na temeno této hory vynesli. —

Dne 8. září 1836 vydal Ondřej Alois, arcibiskup pražský, pastýřský list, v němž s potěšením vzpomíná korunování císaře Ferdinanda I. na krále Českého a ukládá věřícím, aby se obzvláště za krále modlili.*) —

Po veliké dvorní hostině dne 8. září navštívil dvůr Stromovku. U večer téhož dne slavili také židé korunovační hody ve své čtvrti.

Dne 9. září navštívila J. Mt. královna klášter Alžbětinek na Malé straně. U večer téhož dne byl veliký koncert konservatoria v zámku královském.

---

*) V tomto pastýřském listu arcibiskup mimo jiné praví: Otcové příštího potomstva budou synům svým slávu Hospodinovu zvěstovati, důvěrně jim vypravujíce, jak při všeobecném hlučném provolávání a radostných slzí prolévání Ferdinand Čechie pomazaný Páně v slavném svém královském oděvu s korunou Karla IV. na hlavě věrnému lidu svému se okázal a od svých dobrých poddaných nejsrdečnější slib poddanosti a věrnosti přijímal.

Dne 10. září byla instalována arcivévodkyně Terezie na abatyši ústavu šlechtičen na hradě pražském.

U večer téhož dne byl veliký ples u nejvyššího purkrabí hr. Chotka, při němž zastupovali smutkem sklíčenou rodinu nejvyššího purkrabí Karel kn. Thurn a Taxis a choť jeho Isabella. Na plesu tom byli J. J. Mti., jakož i král a královna saská a veškerá vynikající šlechta. Po příchodu dvora počal ples polonesou, již tančili král saský s J. Mtí. císařovnou a královnou, jako prvý a J. Mt. císař a král s královnou saskou jako druhý pár. Na plesu tomto hrála hudba měšťanských ostrostřelců.

V nádherně dekorovaném průčelí paláce stkvěl se v oslňující záři světel český lev.

Dne 11. září byla veliká hostina u dvora.

X.

Korunování královny *Marie Anny* bylo položeno ku dni 12. září. Již za časného jitra ohlašo-šovalo hřímání děl početi slavnosti.

Mezi 9. a 10. odebrala se J. Mt. v průvodu svého dvora do apartementů J. Mti. krále, odkudž vyšel korunovační průvod císařskými komnatami ku hlavním schodům. Průvod tento byl tak seřaděn jako při korunování J. Mti. krále. Za J. Mtí. králem kráčela J. Mt. králová vedena jsouc nejvyšším hofmistrem, hrab. Dietrichštejnem; na hlavě měla domácí korunu, oděna byla v roucho ze stříbrného, bohatě zlatem vyšívaného brokátu, vlečku nesla nejvyšší hofmistrová, landkraběnka Fürstenberková.

Za J. J. Mtmi. šly kněžny, pak choť nejvyššího purkrabí hr. Marie Chotková a četné dámy. Tento průvod dam, oděných v roucha z látek nejdrahocennějších, drahými kameny, perlami a diamanty přestkvostně ozdobených, nádherou přímo oslňoval a předčil leskem průvod ku korunování J. Mti. krále dne 7. září konaný.

U vchodu do chrámu uvítal J. J. Mti. arcibiskup s kněžstvem podav jim kříž Karlův ku políbení. V chrámě zasedl J. Mt. král na trůn po straně evangelií, J. Mt. královna se odebrala se

svým průvodem do kaple sv. Václava, při jejímž vchodu byla uvítána arcivévodkyní Terezií, jako kněžnou abatyší ústavu šlechtičen na hradě pražském, již provázela nejvyšší hofmistryně hrab. z Eltzu, zástupce nejvyššího hofmistra a dvě šlechtičny z ústavu. Choť zástupce nejvyššího kancléře, kněžna Lobkovicová, vsadila na hlavu arcivévodkyně Terezie drahocennou korunu abatyše svato-Jirské.

Z kaple sv. Václavské uvedl arcibiskup královnu ve slavném průvodu kněžstva, dědičných a nejvyšších úřadníků zemských a šlechty ku hlavnímu oltáři.

Královnu vedl nejvyšší hofmistr, po jejím boku kráčeli biskupové, za ní šla arcivévodkyně Terezie, vedena zástupcem nejvyššího hofmistra, ji provázely dvě dámy z ústavu, jedna nesla její vlečku.

Pak šly kněžny, choť nejv. purkrabí, palácové dámy a paní nejvyšších důstojníků zemských.

J. Mt. král uvedl J. M. královnu světícímu arcibiskupovi, aby jí požehnal a korunoval.

Arcibiskup kleče před faldisteriem pomodlil se litanie ke všem svatým, pokynul J. Mti. a vykonal pomazání sv. olejem.

Na to arcivévodkyně Terezie za oltářem osušila olej a oděla J. Mt. štolou, pásem a královským pláštěm.

J. Mt. odebrala se pak opět před oltář a korunována jest arcibiskupem, arcivévodkyní Terezií a nejvyšším purkrabím korunou svato-Václavskou.

Hřímání děl a hlahol zvonův ohlašoval posvátný tento děj veškerému lidu.

Arcibiskup podal J. Mti. říšské jablko a žezlo a vykonal za hlaholu trub a kotlův intronisování J. Mti.

Při praefaci sňaly arcivévodkyně Terezie a

paní nejv. purkrabí J. Mti. korunu a po přijímání ji opět J. Mti. na hlavu vsadily.

Po mši blahopřál J. Mt. král J. Mti. královně ku vykonanému korunování.

J. J. Mti. ve slavném průvodu navrátili se do zámku, kdež bylo holdování od 1. až do 2. hodiny odpolední. Holdování toto lišilo se od holdování J. Mti. králi tím, že nyní také arcivévodkyně Terezie a arcibiskup holdovali.

O slavné hostině připíjeli si na vzájem J. J. Mti., arcivévodkyně Terezie a arcibiskup na zdraví, načež následovaly jiné zdravice.

J. J. Mti. se ukázali opětně lidu na balkoně zámeckém a byly nekonečným jásáním pozdravováni. Když pak se do zámku navrátili, lid na památku trhal kousky červeného a bílého sukna, jímž byla cesta ve dvorech zámeckých pokryta. —

U večer v den korunování královny mělo býti všeobecné osvětlení, jež však pro nepohodu musilo býti ku dni 12. září odloženo; v týž den okolo 8. hodiny byla celá Praha „říkaje v ohni". Po 8. hodině vyjel dvůr v nepřehledné řadě povozů z hradu a projížděl stkvěle osvětlenými ulicemi. „Řada kočárů tak dlouhá byla, že se jí poslední kočár teprv po desáté přivtěliti mohl."

Když J. J. Mti. po Karlově mostě jeli, bylo na ostrově střeleckém stříleno z hmoždířův a vypalovány ohňostroje. Na barvířském (žofínském) ostrově zapálen ohňostroj s monogramem F a M.

Při velikolepě ozdobené staroměstské radnici byla zřízena slavnostní brána. V oslňující záři bengalských ohňů podobala se radnice alabastrovému paláci. Okázalostí a leskem zvláště také paláce šlechty vynikaly.*)

---

*) Ze současného popisu vyjímáme: Hradčany, jakož i Strahov byly celé jako v plameni. Taktéž *Lobkovický* palác,

Vojenské slavnosti na Letné dne 13. září byla přítomna toliko J. Mt. královna s ostatními členy

---

na němž se ohromné F. M. stkvělo. Jakoby plamenem obsypán byl zahradní dům knížete *Fürstenberka*. Na vlašském place se obzvláště *Ledebourský* palác stkvěl a na waldštýnském place palác *Waldšteinský*.

Příchozího na most velmi příjemně mostecká věž překvapila. Gotická její stavba byla v gotickém slohu ozdobena a osvětlena. Totéž o Prašné věži platí. Nikoho však vskutku nebylo, kdo by se byl v jezuitské ulici před palácem *Koloredským* a *Klamským* aspoň na okamžik nebyl pozastavil a s potěšením na vkusné okrášlení nehleděl. Takovou též pozornosť obracel na sebe v široké ulici dům *Salmský*, jsa hojně osvětlen a vkusně sestavenými květinami ozdoben. Na malém náměstí by se bylo málem neštěstí stalo. Jeden z p. *Krachových* bílým kmentem potažených a hojně osvětlených sloupů se chytati počal, čemuž se však dosti časně ještě předešlo. U staroměstského radního domu byl ze 4 stran bengalský oheň připraven, pro jehožto jasy světlošky v okolí pouze jako jiskry se kmitaly. Ostatně byly ještě velmi stkvostně osvětleny: divadlo, Karolinum, meyto (Umgeld) a *Koňská brána* s obrovským hořícím sluncem a třemi allegorickými obrazy. — Pan *Rabský*, kavárník v Celetné ulici u »červeného orla«, český nápis sobě oblíbil, což mnohou, i vznešených osob pozornosť na se obracelo. Byltě nápis tento:

Plesá vlasť a
raduje se město,
vítá vzácných
hostů dnes.

Na druhé straně:

Pevnou k Tobě Praha
chová věrnosť,
od Tebe laskavý
žádá vzhled.

Pod obrazem nejmilostivějšího země Pána:

Vítej nám králi
v vlasti Čechů!

Pod obrazem nejjasnější Královny:

Buď Jim matkou,
jenž tě ctějí.

Množství lidu se tlačilo už pozdě na noc ulicemi. Byla to procházka jako za bílého dne.

císařského domu. J. Mt. král nastydnuv ochuravěl. Vojsku bylo dáno dvoudenní služné odměnou.

U večer téhož dne byl veliký dvorní ples v německém a španělském sále na královském hradě, jehož se súčastnilo asi 4000 osob. Počal o půl osmé a trval až do 3. hodiny ranní. Dvůr byl přítomen asi do 11. hodiny.

XI.

O korunování králů Českých byly dle starobylého zvyku lidu *památní mince korunovační* rozdávány. Když se král po korunování do hradu uchýlil, vyjel dědičný strážce pokladu se svým příručím a rozhazovali lidu mince korunovační. Prvou medailii korunovační raziti dal Maximilian II. Památní mince byly při všech korunovacích raženy.*)

---

*) O korunování *Marie Terezie* byly raženy tyto mince a medailie:

1. Na líci poprsí Marie Terezie v královském ornátě, kolem nápis: MARIA THERESIA D. CAR. CAES. FIL. HUNG. & BOH. REX. ARCH. AUGST. Dole: M. DONNER. F.

Na rubu: Korunovaný český lev v pravici uherský kříž drží, levicí o rakouský štít se opírá. Okolo nápis: JUSTITIA ET CLEMENTIA (stříbrná).

2. a 3. Na líci poprsí podobné jako na minci I. Okolo nápis: MARIA THERESIA D. G. ROM. IMP. GER. HUNG. & BOH. RE. ARCH. AUST. Dole: M. D. F. a M. DONNER F.

Rub jak při minci 1. (měděná).

4. Na líci: Korunovační znaky české s olivovou ratolestí. Pod těmi nápis: MARIA — THERESIA — HUNGARIAE BOHEMIAE ET — REX — ARCHIDUX AUSTRIAE — CORONATA — PRAGAE XII MAII. — MDCCXLIII.

Rub jako při minci 1. (Stříbrná a měděná.)

5. a 6. Líc: Česká koruna na palmové a olivové ratolesti. Nápis: MARIA — THERESIA — HUNGAR. BOHEM.

O korunování Leopolda I. bylo rozházeno

---

etc. REX. ARCHID. AUSTRIAE — CORONATA PRAGAE 12 MAII 1743.

Rub jako při minci 1. (Zlatá, stříbrná a měděná.)

7. Líc: Poprsí v královském rouše. Nápis: MAR: THERESIA, D: G: HUNG: BOH: REX.

Rub: Česká koruna, pod ní nápis: LEGITIMA CORONARUM — AUSTR: HAERES — VICTRIX — FELICIT: PATRIAE MATER CORONATA PRAG. 12 MAY 1743.

Ovroubeno vavřínovou ratolestí. (Zlatá a stříbrná.)

8. Líc: Poprsí v královském rouše. Nápis: MARIA THERESIA AUGUSTA. Dole M. DONNER. F.

Rub: Čechie korunou českou korunovaná, opírá se pravicí o zemský štít, v levici palladium drží, vedle ní na podušce arciknížecí klobouk. Nápis: FELICITATIS PUBL. REPARATIO. Pak: UNCTIO REGIA PRAG. — XII. MAII MDCCXLIII. (Stříbrná a zlatá.)

9. Líc jako při minci 8., toliko nápis dole: A. WIDEMAN.

Rub: Čechie v korunovačním rouchu stojící, v pravici žezlo a zemský štít, v levici říšské jablko drží. Nápis jako při minci 8. (Měděná.)

10. Líc: Poprsí M. T. Nápis: MAR. THERES. D. G. REG. HUNG. BOH. Dole: KITTEL F.

Rub: Česká koruna na palmové a olivové ratolesti. Nápis: A DEO DESTINATA — HACTENUS IMPUGNATA — TANDEM IMPOSITA PRAGAE 1743. D. 12. MAII. (Stříbrná.)

11. Líc: Poprsí M. T. s korunou Českou. Nápis: MARIA THERESIA V. G. KOEN. IN — HUNG. U. BOEH. GECROENET ZU PRAG. — D. 12. MAII. 1743.

Rub: Královna v korunovačním ornátě a s insigniemi sedí. Nápis; HIER WAR LAENGST BEIGELEGT WAS SIE AUS ERBRECHT TRAEGT. (Stříbrná.)

12. Líc: M. T. korunuje fama a Justicie, závisť pozírá z propasti. Nápis: MAR. THERESIA REG. UNG. & BOH. CORON. Pak: PRAGAE 12. MAY — 1743.

Rub: Hradba s praporečkem. V pravo květinový hrnec, dělová koule a v levo palice, váha a vavřín. Nápis: OMNIA VINCIT VIRTUS.

O korunování *Leopolda II.* a Marie Ludoviky byly raženy tyto mince:

1. Líc: Poprsí s vavřínovým věncem. Nápis: LEOPOLDUS II. P. F. AUGUSTUS.

lidu 50 větších a 100 menších mincí zlatých, dva tisíce větších, 5000 menších mincí stříbrných. Toho

---

Rub: Korunovaný český lev, držící pravicí kříž, levicí rakouský štít. Nápis: PIETATE. ET CONCORDIA. (Zlatá a stříbrná.)

2. Líc: Poprsí Leopoldovo v korunovačním ornátě a s řádem zlatého rouna. Nápis: LEOPOLDUS II. D. G. IMP. S. A. G. H. B. REX. A. A. L. D.

Rub: Korunovační klenoty. Nápis: ET SPES RATIO SALUTIS IN LEOPOLDO TANTUM. Pak: PRAG MENS SEPT. — 1791.

3. a 4. Líc: Česká koruna. Nápis: IMP. CAES. — LEOPOLDUS II. P. F. AUG. — HUNGAR, BOHEM. — REX. — ARCHID, AUST. — CORONATUS. — PRAGAE. VI. SEPT. — MDCCXCI.

Rub jako při minci I. (Zlatá a stříbrná.)

5. Líc: Poprsí císařovny v korunovačním ornátě. Nápis: MAR. LUDOVICA. AUG. LEOPOLDI. II. IMP. Dole: J. N. WIRT F.

Rub: Nad žezlem a vavřínem koruna Česká. Nápis: REGINA ET. MATER. (Stříbrná.)

6. a 7. Líc: MAR. LUDOVICA AUG. LEOPOLDI II. IMP. — REGINA BOHEMIAE. — CORONATA. — PRAGAE. XII. SEPT. — MDCCXCI.

Rub jako při minci 5. (Zlatá a stříbrná.)

O korunování *Františka* a *Marie Terezie* tyto mince byly raženy:

1. a 2. Líc: Poprsí Františkovo vavřínem ověnčené. Nápis: IMP. CAES. FRANCISCUS. II. P. F. AUG. Dole: I. N. WIRT F.

Rub: Korunovaný lev český s odznaky. Nápis: LEGE. ET. FIDE. (Zlatá a stříbrná.)

3. a 4. Líc: Česká koruna. Nápis: IMP. CAES. — FRANCISCUS II. P. F. AUG. — HUNGAR. BOHEM. — REX. — ARCHID. AUST. — CORONATUS. — PRAGAE. IX. AUG. — MDCCXII.

Rub: Korunovaný lev český s odznaky. (Zlatá a stříbrná.)

5. a 6. Líc: MAR. THERESIA. AUG. — FRANCISCI

zvyku bylo také o korunování krále Ferdinanda V. plně šetřeno.*)

II. IMP. — REGINA, BOHEMIAE. — CORONATA. — PRAGAE XI. AUG. — MDDXCII.

Rub: Česká koruna nad žezlem a ratolestí vavřínovou. Nápis: IMITARI. MALIM. QUAM. VOCARI. (Zlatá a stříbrná.)

*) O korunování *Ferdinanda* a Marie Anny r. 1836. tyto mince byly raženy:

1. Líc: Poprsí Ferdinandovo v korunovačním ornátě a s korunními odznaky. Nápis: FERDINANDUS. I. D. G. IMPERATOR. AUSTRIAE. REX. HUN. BOHG. H. N. U. REX. L. ET. U. G. L. ILG. A. A. Dole: I. D. BOEHM F.

Rub: Lev český při znaku habsburském, korunou Českou krytém. Nápis: RECTA TUERI. — REX. BOHEMIAE. CORONATUS. — PRAGAE MENSE SEPT. — MDCCCXXXVI. (Zlatá a měděná.)

2. Líc: Poprsí Marie Anny v korunovačním ornátě. Nápis: MARIA. ANNA. AUGUSTA. FERDINANDI. I. IMP. ET. REGIS. Dole: I. D. BOEHM F.

Rub: Česká koruna se žezlem a vavřínovou ratolestí na podušce, pod tím znak Čech. Nápis: ET. ALTERA. MIHI. PATRIA. — CORON. PRAGAE. MENSE SEPT. MDCCCXXXVI. (Zlatá a měděná.)

3. a 4. Líc: Hlava Ferdinandova s vavřínovým věncem. Nápis: FERDINANDUS I. D. G. AUSTRIAE IMPERATOR.

Rub: Česká koruna. Nápis: IN REGEM BOHEMIAE — CORONATUS PRAGAE — MENSE SEPT. — MDCCC XXXVI. (Zlatá.)

5. Líc: Hlavy Ferdinanda a Marie Anny vedle sebe, králova s vavřínovým věncem, králové s diademem. Nápis: FERDINANDUS I. ET ANNA AUSTRIAE IMPERATORES PII FELICES. Dole: I. LOOS DIR. P. HELD. FEC.

Rub: Stůl pokrytý kobercem, na němž jest vyšit český lev, na stole na podušce korunovační klenoty české. Nápis: VOTIS FID. PERP. ACCEPT. REGES BOHEM. SOLLEM. CORON. — PRAGAE MENSE SEPT. MDCCCXXXVI. (Zlatá a stříbrná a z nového zlata.)

Medailie, jimiž byli rychtářové o národní slavnosti korunovační podělováni, ryl Lerch z Lerchenavy, c. k. rytce mincí příručí, a věnoval čistý výnos ústavu pro dospělé slepce v Čechách.*)

*) Na líci prvé medailie jest J. Mt. král Ferdinand v korunovačním ornátě, na líci druhé medailie jest J. Mt. královna. V pravém pozadí jest královský hrad s chrámem sv. Víta, v pravo dále český lev, na stolku v levo jsou korunní znaky.

Na prvé medailii jest nápis: Ferdinandus I. D. G. Imperator Austriae coronatus in Regem Bohemiae. Nápis na druhé medailii: Maria Anna D. G. Imperatrix Austriae coronata in Reginam Bohemiae.

Zcela dole jest známka: I. D. Lerch F. Pragae.

Na rubu obou medailií jest znak království Českého a vůkol něho nápis: Pragae mense Septemb. Anno Domini MDCCCXXXVI.

XII.

Na oslavení korunování krále Ferdinanda V. podnikla r. 1833. založená Jednota průmyslová velikou *„českou výstavu plodin a výrobků průmyslových“* v paláci Ledebourově na Malé Straně, jež byla z celých Čech hojně obeslána. Čítala přes 4000 předmětů, tak že jinak dosti prostranné místnosti k jich přiměřenému vystavení nikterak nepostačovaly.

„S hrdostí může Čech touto výstavou putovati,“ — psala Bohemie v č. 112., — „vše tu hlásá česť a slávu jeho vlasti a dokazuje, jak důležité místo již zaujímáme v průmyslu a umění mezi ostatními zeměmi v Evropě.“

Dvůr navštívil výstavu dne 8. září o 10. hod. ranní a byl uvítán generálním řiditelstvím Jednoty ku povzbuzení průmyslové činnosti v Čechách a hr. Ledebourem, jako domácím pánem. Zvláště J. Mt. král Ferdinand s velikou zálibou vystavené předměty prohlížel.

Po druhé navštívil dvůr výstavu 11. září po hostině dvorní a o té návštěvě J. Mt. král opět s potěšením milostivě a blahovolně veliký vývoj průmyslu v Čechách uznával a drahně vystavených předmětů koupil.

J. Mt. král Ferdinand také v listu hraběti

Jos. Dietrichsteinovi, jako předsedovi Jednoty ku povzbuzení průmyslové činnosti v Čechách, nad zdarem průmyslové výstavy potěšení vyslovil. —

Dne 14. září navštívil arcivévoda František Karel zasedání *Královské Společnosti nauk* v Karolině. —

Na oslavení korunování J. J. Mtí. krále Ferdinanda a královny Marie Anny podnikli stavové Čeští dne 14. září na širé pláni u invalidovny velikou *slavnosť národní*, k níž se dály po drahnou dobu rozsáhlé přípravy.

Za vrchního řízení hr. Josefa Thuna bylo na louce u invalidovny zřízeno 16 menších restaurací s tančírnami pro lid z českých krajů k slavnostem těmto sezvaný.

Při hospodě města Prahy byly dvě tančírny. V těchto hospodách byl lid zdarma pohostěn. Kromě toho měli také restaurace soukromní podnikatelé Chlumecký, Kasalický a Vorlík, v nichž se prodávaly pokrmy a nápoje.

Ku obveselení a zábavě lidu byly zřízeny kolotoče, houpačky, rozličná divadla a j.

Na obou stranách u prostranství pro ohňostroj, jejž měl provésti Stuwer z Vídně, provozovali různí gymnastičtí umělci své hry.

Při dvorní tribuně hrály hudební sbory městských granátníkův a ostrostřelců, kteří tam měli také své hlavní stráže.

Dvorní tribuna vynikala velkolepostí i vkusností stavby.

Po snešení stavů měly býti vrcholem a střediskem těchto slavností svatební průvody všech krajů českých.

K průvodu tomuto pozvaní svatebníci sjížděli se do Prahy již 12. a 13. září, z každého kraje přijelo přes 60 hostí.

V den této národní slavnosti již od časného rána hrnul se lid k invalidovně.

O 7. hodině byl pořádán průvod venkovanů na královéhradecké silnici.

Po 9. hodině přibyli měštští granátníci, střelci, pěší i jízdní za velení majora Šebelky a stanuli u dvorní tribuny.

Kolem 12. hodiny přijel dvůr, a byl uvítán u nádherného, v korintickém slohu zbudovaného dvorního pavilonu nejvyšším purkrabím Karlem hr. Chotkem, stavy a nejvyššími hodnosty zemskými.

J. Mt. král pro churavosť také těchto slavností nemohl se účastniti.

J. Mt. královnu provázela arcivévodkyně Terezie, potomní královna neapolská s ostatními princi a princeznami císařského domu a celý sbor diplomatický.

Záhy po příjezdu dvora ubíral se slavnostní průvod kolem královské tribuny. V čele průvodu jel herold královského města Prahy, za ním šli pražští cechové se svými praporci, stkvěle ozdobenými, jim následovali pražští svatebčané. Za nimi přišli všičtí krajové v pořádku abecedním. V čele každého oddělení krajského jel praporečník s hudbou. Oddělení krajská vedli panští úřadníci s nejzasloužilejšími rychtáři, jichž bylo k těmto slavnostem ze všech panství na 200 sezváno.*)

---

*) Na památku připojujeme soupis těchto svědků korunování krále Ferdinanda V.:

Z kraje *berounského:* Václav Bílý z Mal. Chuchle, Ondřej Císař ze Rpet, Fr. Holý z Nové Vsi, Mat. Hron ze Solopisk, Kaj. Kunc z Kvaně, Josef Kučera ze Všeradic, Václav Procházka z Maršovic, Jan Škvor ze Lhářovic a Fr. Uman ze Záluží.

Z kraje *bydžovského:* Josef Pfaff z Hor. Brusnice, Josef Haag z Vysočan, Josef Říha z Chotovic, Josef Bržák z Kněžic, Josef Ulrich z Dol. Lanova, Tobiáš Vraštil ze Šarové Lhoty,

Jan Madějovský ze Slavhostic, Václav Vrabec ze Staré Paky, Fr. Veverka z Libice, Václav Paroubek z Lobnice, Václav Čarda z Křičan, Jan Kyncl z Horních Štěpanic a Jakub Neuwirt z Žitěnína.

Z kraje *budějovického:* Pavel Bežman ze Lhoty, Kašpar Pešek z Findretšlagu, Urban Krägher z Gerbetšlagu, Bernard Wagner z Kodetschlagu, V. Schachl z Hurek, Kašpar Petr z Vosiku, Vojtěch Zaunmüller z Hondschlagu, Fr. Tagek ze Slabošovic, Jan Kubn z Debrníka, Josef Koček z Libořez a Martin Kolář ze Smolče.

Z kraje *boleslavského:* Fr. Král z Vrutic, Václav Horák z Nemyslovic, Hynek May z Pulečné, Jan Mrkvička z Jakbenic, Josef Jomrich z Ulersdorfu, Ferdinand Thiel z Horní Chrastavi, Václav Kožák z Hnanic, Fr. Richter z Tachova, Václav Manžel z Dol. Livna, Jan Werner z Kosmonos, Josef Tomášů z Markvatic, Jan Starý z Bratronic, Mat. Hlavenský z Čečetic, Jan Novotný z Veselé, Václav Syrový z Niměřic, Václav Pelc z Pertolic, Antonín Thum z Nového Paulsdorfu, Jakub Robiš z Kundratic, Matěj Janda z Řepína, Flor. Lang z Radla a Jan Pankrac z Březinky.

Z kraje *chrudímského:* Josef Bezděk z Korouhve, Josef Linhart z Jenšovic, Josef Gregor z Ostrova, Jakub Dvořák z Osiku, Josef Čermák z Tisové, Josef Urban z Mikulčí, Josef Polívka ze Švihova, Fr. Krejčí ze Rváčova, Josef Tuček ze Svratky, Karel Suchý z Holetína, Václav Beránek z Jesničan, Fr. Roček ze Zminného, Jan Luhoný z Chvojna, Jan Habětinek z Dol. Rovného, Fr. Semonský z Pardubiček a Antonín Charvat ze Ždanic.

Z kraje *čáslavského:* Jos. Sturma z Chotusic, Martin Stumer z Hybrálce, Mat. Havelka z Potěh, Mat. Novák z Košic, Fr. Růžička z Kacova, Jos. Moravec z Lihoště, Jan Štefáček z Borové, Fr. Havrda ze Zbraslavic, Jan Šrámek z Borku, Josef Růžička z Cyrkvice, Josef Naprávník z Herálce, Mat. Průša ze Šetejovic a Tomáš Houfek z Rybníčku.

Z kraje *chebského:* Jos. Spinnler z Hermansgrünu, Jos. Böhm ze Pšova, Jiří Kühnel ze Prachomet, Jan Langhammer ze Schwaderbachu, Ondřej Rohl z Dol. Rychnova, Kašpar Köpl z Nové Vsi, Jan Moder ze Spitengrünu (?), Jan Herget ze Světlé, Ant. Hausner z Polikna, Ant. Ziesch ze Skytal, Ant. Präger z Vladař a Fr. Dorschner ze Starého Sedla.

Z *kouřímského* kraje: Jakub Procházka z Domašína, Fr. Němec z Cerhenic, Václ. Knorr z Dol. Chaber, Jan Vokoun ze Stupic, Jan Záruba z Dřevčic, Fr. Pavlíček z Vikáně, Jan

svatba dle způsobu v tom kraji obvyklého. Sva-

Veselý z Újezda, Pavel Skroust ze Skvorce, Josef Schreiberg z Murchova a Martin Bysálek z Nesmina.

Z kraje *klatovského:* Jan Mařík z Milovsi, Jan Machal z Bozkova, Vav. Johánek z Bořic, Jakub Baxa z Přetína, Vác. Červený z Vlčí, Ondř. Bláha z Chocomyšle, Václ. Strahovský z Kolovče, Jos. Polanský z Čečovic a Jos. Toman z Lukavice.

Z kraje *královéhradeckého:* Jiří Weisser ze Šonova, Fr. Štancl z Libné, Fr. Forejtek z Lible, Fr. Stenička z Cetného, Al. Zobel z Mladkova, Václ. Pluhovský ze Sedlic, Al. Neumann z Kyje, Václ. Vávra ze Semešnic, Melich. Birke z Pěchova, Jiří Galla z Velké Zdobnice, Jan Pič z Schönwaldu, Fr. Knöbl z Králova Dvora, Fr. Haase z Podstráně, Josef Trejbar ze Slatiny, Ant. Walter z Libnice (?), Ondřej Pros z Malého Úhřinova a Fr. Hartl z Hodkovic.

Z kraje *litoměřického:* Fr. Guth ze Stadic, Vác. Havránek z Braňan, Ant. Walke z Bukova, Jos. Dittrich z Lužice, Krištof Haše ze Sobědruh, Jos. Čedík z Hor. Litvínova, Ant. Roháček z Vražkova, Fr. Petrich z Velemína, Ant. Ungermann z Chotiněvsi, Mich. Scheithauer ze Lkáně, Václav Höhner z Drachkova, Fr. Heinrich ze Stružnice, Josef Böhm z Chlumu, Frant. Kunte z Holan, Jos. Braut z Jílové, Josef Ohman z Georgswaldu, Josef Kný ze Srbské Kamenice, Jan Knobloch z Pirkšteina.

Z kraje *prachenského:* Vav. Keclík z Pětin, Fr. Křivánek z Kostelce, Jos. Mikeš z Martinic, Jan Adamec z Březí, Jak. Havelka ze Soušic, Jak. Koraus z Mal. Boru, Jan Matějka z Unarova, Fr. Milčice z Račinovic, Mat. Krejčí z Chvaletic, Vác. Pýcha z Měkynce, Fr. Vachta z Přešťovic, Josef Hojden z Tuškova a Jan Schmidt z Roku.

Z kraje *plzeňského:* Tom. Vít z Outušic, Jos. Ulč z Lobezu, Kašp. Kočí z Tuchova, Jan Hügl z Borovan, Vincenc Zeidler z Litic, Vác. Nadler z Hor. Kramolína, Fr. Egerer z Rájova, Blaž. Chott z Tymákova, Jan Schirl ze Skupče, Jan Zykmund ze Štahlovic, Josef Soukup z Dražně, Josef Široký a Jan Tait.

Z kraje *rakovnického:* Martin Matějka z Honic, An. Slabý z Kralup, Jan Ranzner z Broumu, Jan Plička z Dřínova, Vác. Karhan z Dobřína, Ant. Banka ze Tmáně, Jan Hejda z Malínova a Fr. Ženíšek z Ouholiček.

Z kraje *žateckého:* Al. Schmidt z Neundorfu, Jan Schneider z Černoce, Ant. Böhm z Veletic, Jos. Scheithauer, Jak. Rudolf z Malnic a Mart. Kraus z Bítozevsi.

*

tebčané byli obdarováni věny, jež k slavnostem těmto darovala Praha (4 věna) a stavové (pro každý kraj jedno věno 200 zl. ve stř.)*)

Všičtí snoubenci i jich průvodčí musili přijíti na tuto slavnosť v plném kroji národním.**)

Z kraje *táborského:* Faber z Hodonic, Jan Rypáček z Hodětína, Jan Samec z Drhovic, Jan Kníže z Těchoraze, Jan Anderle z Mal. Ratmírova, Fr. Musil z Voldřichova, Přibil z Dobronic, Fr. Karter z Leskovic, Jan Váňa z Hlavatce, Mat. Beneš z Lipice a Jan Prchlý ze Sudoměřic.

*) Svatebčané v průvodu byli z *Berounska:* Václ. Borek z Kochanova a Marie Vrhelova z Košic; z *Bydžovska:* Jan Hakken z Češova a Fr. Reichova; z *Budějovicka:* Jan Strejček ze Lhotic a Anna Říhova z Hosině; z *Boleslavska:* Jos. Sloda z Vlšetína a Dorota Rösslova z Havlovic; z *Chrudímska:* Jan Bureš z Višnar a Marie Anna Jílkova z Malé Sedlče; z *Čáslavska:* Jos. Kreuz ze Sinnersdorfu a Ter. Altrichterova z Pfafendorfu; z *Loketska:* Adam Böhm a Eva Wernerova; z *Kouřimska:* Jan Dub z Nešpor a Frant. Dubova z Veliše; z *Klatovska:* Jan Škarda a Anna Machova; z *Hradecka:* Karel Gretzbach a Barbora Hofmannova, oba z Teplice; z *Litoměřicka:* Jos. Schindler a Josefa Pancnerova z panství duchcovského; z *Prácheňska:* Jan Vokatý a Marie Zborníkova; z *Plzeňska:* Matěj Heirath a Anna Škardova; z *Rakovnicka:* Jan Panzner a Růž. Merhautova; z *Táborska:* Fr. Skalák a Anna Korbelova; ze *Žatecka:* Fr. Tropschuh a Karol. Standtova.

**) Nemohouce při obmezeném místě průvod tento zevrubně popsati vyjímáme toliko ze současného popisu:

Kraj *Berounský:* Praporečník a 22 jonáků s bílými a červenými praporečky na koních, po venkovsku osedlaných, jeli v čele. Je následovali na stkvostně ozdobených vozích svatebčané: ženich, nevěsta, rodiče, družba, mládenci, družičky, řečník a šašek, kterýžto svými posuňky mnohého z přítomných k smíchu přinutil. Na posledním svatebním voze byla nevěstina truhla a stkvostné svatební peřiny. K nim se připojila řada ovčákův a vůz s dívkami, kteréžto zpívajíce ovce stříhaly. A sotva že divák na pilné, veselé ovčáky na okamžik s potěšením svou pozornosť obrátil, objevil se zrakům jeho opět jiný, rozmanitými košíčky obsypaný vůz, v něm zbraslavské dívky, pletením košíčků se obírající. Za nimi jela, říkaje, malá, na sloupech stojící kovárna, kterážto veliké množství diváků k sobě vábila Uprostřed vozu byla malá výheň, a

Každý kraj se snažil některou svou zvláštností anebo karakteristickou vzácností vyniknouti.

---

okolo ní seděli pracující chlapci s mistrem z pověstné železné huti hraběte Wrbny. Nad sloupkami byly nápisy: »Zdráw buď král náš!« a »Zdráwa buď Králowna nasse!« — Mnozí si na památku v této dílně udělaný, na hlavičce písmenem F naznačený cvoček domů nesli.

Kraj *Bydžovský*: Za praporečníkem a šesti rolníky na koních jely vozy s hudebníky a svatebčany a za nimi šlo sedm rybářů se sítí a rybářským nářadím, kteřížto několik vyhlášených kaprů z kopidlenského rybníka nesli.

Kraj *Budějovský*: Z předu na koni rychtář a za ním 4 vozy se svatebčany. Dva z nich byly oblouky z proutí klenuty a malými praporečky ozdobeny. V prvním, z jehožto středu se hedbávnými fábory a šátky okrášlený svatební strom vypínal, seděl ženich s nevěstou, s dudákem, houslistou, družbou, mládencem a družičkami. Čtveračivé družičky v tmavozelených kabátkách, faldatých, dole širokou pentlí lemovaných sukních (u nich kytle nazývaných) a červených punčochách poskakujíce a strakatými šátky nad hlavou potřásajíce vesele zpívaly, mezi jinými také jejich při svatbách obyčejnou píseň: »Už mau milau na námluvy wezau, už gsau tamhle na kopečku atd.« Mládenci v krátkých kazajkách, krátkých, kožených kalhotech, modrých punčochách, s rozmarinou a fábory na vysokých do široka se končících kloboukách při dudách a krátkých pronikavých housličkách bujně vejskali. Za nimi kráčeli třeboňští pěšáci (lovci třeboňských rybníků) v loveckém svém oděvu. Měli totiž vysoké, daleko nad kolena sáhající boty, černou, koženou zástěru, takové též náramky a až k loktům rukávy. Nejmladší z nich nesl praporec s knížecím Švarcenberským znakem, nejstarší (tak nazvaný fišmistr) držel v ruce malovanou feruli (právo) a ostatní nesli nevod (78 sáhů dlouhou síť) s náramně dlouhým a tlustým, 5 centnéřů těžkým provazem, jejžto *provázkem* nazývají.

Kraj *Boleslavský*: V předu byl vůz, velmi stkvostně a nádherně ozdobený, s obrazy allegoricky sestavenými. Za ním jela řada jezdců v staročeském kroji a svatebčané se vším nevěstiným nářadím. Jeden vůz představoval dílnu na bavlnu, a v ní pracovali dělníci jako ve fabrice. Pohled na to skoro každého překvapil. Za ním neslo 6 mužův uměle ze skel sestavený chrámek a je následoval průmysl tohoto kraje vyznačující. Chrámek tento podali sklenáři J. Mti. králové, jenž byl nejmilostivěji přijat.

Za průvodem krajů táhlo 450 havířů s prapory a hudbou a pražští ostrostřelci městští.

Kraj *Chrudimský*: V čele jeli na koních čtyři trubači s bobrovými čepicemi, v krátkých, černou kožešinou vykládaných kazajkách, v modrých, soukenných, hedbávím vyšívaných vestách a v dlouhých nohavicích s četnými knoflíky po stranách. Za nimi jeli dva jezdci ve vysokých, fábory ozdobený kloboukách, v dlouhých, světle zamodralých kabátech s velikými knoflíky, ve vestách takové též barvy, v krátkých jelenicích a s ostruhami na botách. V sedlách měli bambitky zastrčeny. Ženich jel na koni a jemu po levém boku svatební řečník. V šestém voze teprv jela čtyrmi nevěsta, za tímto, jakož i čtvrtým a a pátým vozem trubač. Za vozem nevěstiným jel svatební šašek (blázen) v krátké kazajce, s červenými fábory na punčochách a s vysokým do špice kloboukem, modrou mašlí ozdobeným. Na posledním žebřinovém voze bylo nářadí nevěstino, při čemž zásoba pěkného lnu chyběti nesměla. Mezi lnem seděl muž a předl. Mimo něj seděl na voze i šašek, kterýžto okolostojící čtveračivě ku koupi na voze nahromaděných věcí pobízel.

Kraj *Čáslavský*: Svatebčané šli pěšky, před nimi 6 hudebníků, 1 s basou a 5 s housličkami: se 2—3 strunami kráčelo. Ženich měl zelenou aksamitovou čepičku na hlavě a na ní klobouk se širokou střechou a modrým třapcem, jejžto byl od nevěsty darem dostal. Nevěsta měla dlouhý pláštík a na hlavě korunku. Ku konci jelo 12 rychtářů ve třech listím ozdobených pryčkách.

Kraj *Loketský*: Tento kraj se nejen krojem, ale i tím od ostatních lišil, že k ženichovi pouze svatebčané mužského a k nevěstě ženského pohlaví připojil. Oděv jejich jest nazvíce černé barvy; mužští mají krátké, velmi široké nohavice, ženské dlouhé sukně, a mužští i ženské kraťounké kabátky. Nevěsta měla na hlavě zlatou, lesknoucími se kameny vykládanou korunku. Hudebníků bylo pět: dudák, dva houslisté, trubač a klarinetista. Na posledním k svatbě náležejícím voze bylo nevěstino nářadí, obzvláštně mnoho lnu a peřiny, mezi nimiž nevěstě od kmotry darovaná poduška nejkrásnější byla. Při lnu seděla selka a předla. Za svatebčany jeli chmelaři a chmelařky. Na voze se čtyřmi koňmi byla chmelnice vypodobněna a jonáci a dívky se vesele sbíráním chmele zaměstnávali. Jonáci měli našedivělé, špičaté, chmelem okrášlené klobouky na hlavách, široké rukávy u košil, červené šle a červené, kožené rukavičky. Dívky měly malé, zlaté čepečky na hlavách. Velmi příjemno bylo na ně se podívati.

Dědičný pokladní kn. Lobkovic, nejv. zemský

Kraj *Kouřímský*: Za praporečníkem a jinými třemi rolníky na koních jeli na jednom voze hudebníci a na jiném mladí manželé s rodičemi a mládenci. Na třetím byli svatební hosti a na čtvrtém, jehožto zadní díl pantofli podobný byl, bylo nevěstino nářadí a šašek, u nich »tlampač« nazývaný. — Na pátém voze jelo osm selských děvčat a za nimi na koních osm po domácku vyšňořených jonáků. Za svatebčany jeli vozy čtyrové, na nichž okolo Prahy květoucí zahradnictví vyobrazeno bylo. Pěstování květin, ovoce a vína bylo velmi vkusně v obrazech těchto vypodobněno. Na jednom z těchto vozů celé selské nářadí, ba i několik jonáků obilí mlátit jsme viděli. Na jiném byla pod ohromným slaměným kloboukem společnosť ženců.

Kraj *Klatovský*: Tento kraj se obzvláštně krojem na Šumavě domácím vyznačoval. Svatebčané dílem šli, dílem jeli. Z předu šel družba s čekanem (čekan jest cvočky pobitá kladívko a sekerku vypodobňující hůlka), za ním dudák a houslista, a za těmito řečník, bez něhožto žádná svatba býti nemůže. Tento řídí svým čekanem celou svatbu a pod paždí nese pro duchovního dar, koláč totiž a slepici. Za řečníkem přišel ženich, čekan, jakožto domácí právo, pod kabátem schovaný maje. Nevěsta jela ve voze, ačkoli obyčejně také pěšky chodívá. Před ní seděl dudák a houslista, jí po boku družba s metlou a za ní svatebčané. Na jiném voze bylo nevěstino nářadí. Děvčata měly všecky červené zástěry, ženy modré a nevěsta žlutou. Klatovští táhnouce kolem královské tribuny zpívali píseň, již složil prefekt gymnasia klatovského Doubalík.

Kraj *Kralohradecký*: Za svatebčany jeli na třech vozích ženci a k mladým manželům se teď připojili staří manželé, stříbrnou svatbu při této příležitosti slavíce.

Kraj *Litoměřický*: Svatebčané šli, jako když po oddavkách z kostela vyjdou, a za nimi bylo na dvou ozdobených vozích nevěstino nářadí. Za tím jsme viděli radovánky vinařů. Před vozem, hrozny velmi vkusně ozdobeným, kráčeli hudebníci, vinaři a vinařky, hroznové věnce, soudky a skleničky nesouce a píseň vinařů, již složil far. Mart. Blažek, prozpěvujíce. J. Mt. královna přijala podaný jí soudeček vína a také ihned za hromového jásání lidu na zdar země České připila.

Kraj *Prachynský*: Z předu jeli dva jezdci a za nimi na voze hudebníci. V druhém, čtyrmi jezdci provázeném voze, byla nevěsta s družbou, rodičemi a dvěma svědky; v třetím byl ženich se šesti družičkami; na čtvrtém plampač se příbuznými nevěsty; na pátém nevěstino nářadí; na šestém a

hofmistr sv. p. Hess a ryt. Hennet vypláceli svatebčanům věna v tolařích r. 1836. ražených a udíleli rychtářům korunovační medailie, jež byl ryl Jos. Lerch z Lerchenau.

Titéž hodnostové vydali také městským střelcům ceny ku střílení do terče.

---

sedmém ostatní svatebčané. K svatebčanům se na dvou vozích ženci připojili, jako když tak nazvané obžinky slavívají. Uprostřed vozu stoh obilí a okolo něho jonáci a dívky s kosami a srpy. Oděni byli po strakonicku.

Kraj *Plzeňský:* V čele jel tak nazvaný faktor (plampač a též šašek) s praporem. Fábory jsou jeho okrasa a pod tířrohým kloboučkem má červenou čepičku. Za ním jeli na čtyrovém voze ženich a nevěsta s mládenci, družičkami a třemi hudebníky. Jedna z družiček držela před ženichem na talíři šátek a kytku, kterýžto ženich vzal a při tom nevěstu k srdci přivinul. Jest totiž v tamnějším kraji v obyčeji, že se nevěsta před svatbou žertovně, říkaje, odkoupí a potom teprv ženichovi předvede s těmito slovy: »Pane ženichu, co je vám milejší, tento šátek a tato kytka, anebo panna nevěsta?« Načež ženich odpoví: »Všecko dohromady.« Po této odpovědi starší družička hostům rozmarinu rozdává. Na druhém voze bylo nářadí nevěstino a při něm několik velmi veselých svatebčanů. Na třetím jeli ostatní svatební hosti. V předu držely dvě osoby povřísly upevněného kohouta, za nímžto třetí s obnaženým mečem stojí. Ubohý kohout se totiž k smrti odsoudí a faktor ho sekne, při čemž se ledacos žertem prohodí, co na mnohoženství naráží.

Kraj *Rakovnický:* Před osmi hudebníky v černých kazajkách, dlouhých bílých kalhotách s chocholkami a modrými fábory na kloboucích, kráčel vážným krokem praporečník. Je následovali svatebčané a tyto opět veselí ženci se svou hudbou. Oděv jejich zhusta na staročeský kroj připomínal.

Kraj *Zatecký:* V předu jelo sedm rychtářů s »právem« v ruce na bujných broních, klobouky kytkami z klasů ozdobeny majíce. Za nimi byli hudebníci a svatebčané. Dívky byly v dlouhých, bílých šatech a každá nesla košíček z kvítí anebo z klasů. Nejposlednější jel vůz s nářadím nevěstiným, s několika ženami a šaškem.

Kraj *Táborský:* Ke svatebčanům se připojili obžinky slavící ženci. V celku se od ostatních málo lišili.

Po průvodu nastalo na širé pláni hlučné veselí a radování.

Až do večera byl shromážděný lid zdarma pohosťován. Pilo se ze 3000 džbánků, k této slavnosti zvláště zhotovených a českým lvem ozdobených. Džbánky i talíře si hosté na památku nechávali.

Na 300 sudů piva bylo vypito a veliké množství chleba i pečení rozličných pojedeno.*)

J. Mt. královna i s dvorem kochala se radostí plesajícího lidu.

„Diplomaté byli unešeni tímto obrazem," popoznamenal tehdejší archivář stavův Erben. Při celé slavnosti neudála se nižádná nehoda.

Ohňostroj měl býti vypálen teprve dne 15. září u večer, déšť tomu však zabránil. Teprv dne

*) Že současného popisu slavností těchto ještě vyjímáme: Jakmile se z Karlína na plácek před invalidovnou přišlo, objevila se již zrakům říkaje předmluva k slavnosti. Tu bručel medvěd uprostřed zástupu lidu, donucován pánem svým k neohrabanému tanci, tam se pronikavě ozývalo: »Panna, růže, všecko zmůže!« atd.; opodál se opět prováděly odvážlivé skoky a kejkle na provaze, tam zaznívalo řinčení bubínku a jezdci na dřevěných koníkách a jelínkách se do kola proháněli; nejblíže u invalidovny byly v pletených boudách vinárny, kavírny a pivny, a po celém plácku roztroušené prodavačky a písničkářky. — Za invalidovnou očekávalo již množství domácího i přespolního lidu začátek radovánek, kteréžto příjezdem nejjasnějšího dvora po jedenácté hodině počaly. Kdo milovník divadla jest, mohl se na šprýmy skotačivého pimprlete podívati, nebo na bajazzo a jeho nečeského pána. Na dřevěných koních jezdit nebo se houpat také mohl, komu právě taková chuť přišla. Slovem, bylo to podívaná, že si ji lépe člověk zadarmo ani přáti nemůže. Mnohý se také najedl a napil, jídla a pití bylo v hojnosti, pečené husy lítaly v povětří. K večeru se již všecko spřátelilo, všecko byla jedna duše, jedno tělo, a mnozí se až příliš bratrsky objímali. I stánky byly tak veselé, že smíchem skoro až pukaly. Hezky pozdě již bylo, když se všecko rozešlo a rozneslo. Druhého dne pro samý déšť ani k ústrojnímu ohni nepřišlo.

22. září bylo toto divadlo za velikého účastenství obecenstva uspořádáno.

V pátek dne 16. září odejeli královští manželé saští do Drážďan, kamž je provázela arcivévodkyně Žofie.

Dne 17. září o polednách odevzdala deputace stavů českých*) J. J. Mtem. korunovační dary; J. Mti. králi 10.000 dukátů v umělecké, gotické, stříbrné kasetě, J. Mti. královně 5000 dukátů v červeném, sametovém váčku. Klíče a řetízek při váčku byl zlatý, na jedné straně byl český lev, na druhé monogram J. Mti. a drahými kameny ozdobená koruna česká.

Deputaci vedl nejvyšší purkrabí Karel hrabě Chotek.

Při tom projevili J. J. Mti. přání, aby darův těchto bylo použito ku nějakému nadání na prospěch a užitek země.**) —

Téhož dne 17. září povolal J. Mt. král přítomné v Praze rytíře zlatého rouna ku řádové kapitole, v níž bylo jmenováno 14 rytířů zlatého rouna, mezi nimi také arcivévodové Karel Ferdinánd a František Ferdinand, nejvyšší kancléř hr.

---

*) Deputovanými stavů byli: Děkan pražského dómu, kanovník Neumann, generál velmistr Köhler, prelát strahovský, Kar. Ans. kn. Thurn a Taxis, Bedř. hr. Schönborn, Fr. starohr. Salm, J. Matyáš hrabě Thun, náměstek presid. gubernia Jos. ryt. Procházka, Kar. ryt. Horn, Václ. Bohuš ryt. z Otošic, pražský purkmistr ryt. Spořil, náměstkové jeho Fanta a Keller a magistrátní rada Strecker.

**) Z daru tohoto bylo věnováno nemocnici Alžbětinek 12.000 zl., na založení nadací při Klarově ústavu pro slepé 2000 zl., nemocnici milosrdných 6756 zl. 15 kr., různým ústavům 2700 zl.

Na památku korunování bylo v Čechách založeno drahně ústavův a nadací dobročinných; tak ústav pro chudé v Kralupech, v Poličce (nadace pro slepého chudého), v Jablonném a j.

Ant. Mitrovský, nejvyšší purkrabí hr. Chotek a kníže Adolf Schwarzenberk a j.*)

Dne 18. září o 1. hod. odpoledne položil J. Mt. král Ferdinand zástupcem svým arcivévodou Františkem Karlem základ nové kaple ústavu pro dospělé slepce.

Jako za pobytu J. J. Mtí. krále Ferdinanda a královny Marie Anny v Čechách r. 1835., tak i při korunování současné časopisy české i německé J. J. Mti. nadšenými básněmi a jinak oslavovaly.**)

---

*) O korunování udělil J. Mt. král 6 velkokřížů řádu Leopoldova, 3 řády železné koruny I. třídy, 2 komanderské kříže řádu sv. Štěpána, 10 komanderských křížů řádu Leopoldova, 1 řád železné koruny II. tř., 1 malý kříž řádu sv. Štěpána, 16 malých křížů řádu Leopoldova. Velkokříž řádu Leopoldova obdržel také president nejvyššího soudu hr. L. Taaffe, gubernator moravsko-slezský hr. Ugarte, hr. Kašpar Šternberk a j. — Současně bylo jmenováno 7 tajných radů, mezi nimi také královéhradecký biskup Hahnl, 1 sbobodný pán, 1 rytíř, do panského stavu bylo povýšeno 7 šlechticů. C. k. dvorní radové byli jmenováni 2, gubernialní rada 1, vládní rada 1, appelační rada 1, cís. radů 6 atd.

Velikou zlatou čestnou medailií s řetězem byli vyznamenáni 4, toutéž medailií se stuhou 3, prostřední zlatou čestnou medailií 15, malou stříbrnou medailií 12 rychtářův a úředníků panských.

**) Na uvítání J. J. Mtí. v říjnu r. 1835. v Praze vydány byly:

Hlasy vlastenců při radostném vítání J. C. M. Ferdinanda I. a Marie Anny, v Praze dne 4. října 1835 (básně Čelakovského, Chmelenského, Malého, Štěpánka, Macháčka, Tomsy, Vinařického, Storcha, Langera, V. Svobody, Klicpery a Hanky).

Hlasy věrných Čechův k J. C. M. Ferd. I. a Marianně v říjnu 1835 (básně Vinařického, Chmelenského, Sedláčka, Jind. Marka, Hanky a Macháčka).

Z r. 1836. uvádíme toliko: Časopis katol. duchovenstva IX. r., běh 1836, v němž jsou mimo jiné básně různých básníků »Hlasy duchovenstva k J. J. c. kr. Mtem. Ferdinandovi a Marii Anně při slavnosti korunování v Praze dne 7. a 12.

J. Mt. král Ferdinand vyslovil vlastnoručním listem ze dne 18. září 1836, svědčícím nejvyššímu purkrabí a c. k. představeným úřadův obzvláštní potěšení nad výmluvnými důkazy věrnosti, lásky a příchylnosti, jež jim za jejich pobytu v království Českém byly projeveny a projádřil správci země nejvyšší svou spokojenosť za dobrý stav všech odvětví veřejné správy a nad jeho snahami o blaho země.*)

Kromě toho vyslovil J. Mt. listem z téhož dne velícímu generálovi hr. z Mansdorfů plnou spokojenosť.**)

---

září 1836,« jež obětoval kanovník J. M. Pešina. V tomtéž časopise bylo uveřejněno (str. 590.—615.) Jirsíkovo »Kázání na slavnosť J. nejm. Jas. cís. Ferdinanda krále českého korunování.«

V »Bohemii« byly uveřejněny:

»Böhmens Rundgesang an dem Krönungstage S. M. Ferd. I., Königs von Böhmen« od Fr. Reila (čís. 114., 20. září); — »Zur allerh. Krönungsfeier S. M. Ferd. I. als Bönigs von Böhmen« od K. E. Eberta (čís. 115., 23. září); — »Die Salbung des Königs« od Jana Herbsta (č. 117., 27. září).

Te Deum, jež bylo provozováno o instalování abatyše ústavu šechtičen na Hradčanech dne 10. září 1836, skládal Alb. Mašek, ředitel kůru v Týně.

V lednu r. 1837. byly vydány národní hymny ku korunování J. J. Mtí. krále a královny české na slova V. Hanky, V. Svobody a Em. Zdekaura.

J. Labický složil korunovační valčík, Jan Procházka šest korunovačních pochodů, jež byly provozovány v divadle při korunovační opeře.

V Praze byly vydány také korunovační papíry na psaní.

*) Královský tento list byl vyhlášen nejvyšším purkrabím presidialním listem ze dne 26. září 1836, čís. 4347., všem úřadům krajským a těmi magistrátům a dominiím. Kraj. úřad chrudímský vyhlášení toto učinil 9. října 1836, č. 720 pol.

**) Vlastnoručním listem presidentovi dvorní rady vojenské generálu hr. Hardeggovi jmenoval J. Mt. arcivévodu Ferdinanda generálem kavalerie, arcivévodu Jana a velitele v království Lombardsko-benátském hr. Radeckého generály. Týmž listem udělil J. Mt. hr. Hardeggovi řád zlatého rouna, skutečnými tajnými rady jmenoval podmarš. sv. p. Gepperta,

V den odjezdu J. J. Mtí. z Prahy (19. září) byl dvůr na mši a potom na rozloučenou ještě byli J. J. Mtmi. přijati nejvyšší úřadníci zemští, vysoké kněžstvo, šlechta, generálové a štábní důstojníci a úřadníci státní.

V ulicích, jimiž dvůr z Prahy odjížděl, byly rozestaveny sbory a řemeslničtí pořádkové.

Dne 19. září o 11. hodině dojel průvod královský do *Běchovic*. V *Českém Brodě* rovněž i v *Kouřími* byli J. J. Mti. magistrátem, duchovenstvem a j. honoracemi slavně uvítáni.

Rychtářové panství Černokosteleckého provázeli J. J. Mti. koňmo až do *Plaňan*, kde bylo obědváno. Před obědem přijali tu J. J. Mti. kolínského vikáře Baloce a plaňanského děkana V. Kyncla.

Na hranicích panství kolínského byly postaveny obrovské, prapory zemskými a jmény J. J. Mtí. ozdobené obelisky.

Tam byli J. J. Mti. uvítáni úřadnictvem panství kolínského, cerhenického, radovesnického a lošanského, jakož i žactvem a kněžstvem.

Do *Kolína* přibyl dvůr o 4¼. hod. odpolední. Celé město bylo okrášleno.

Bez průtahu ubíral se průvod dále a již o 4½. hodině vjížděl do kraje čáslavského, na jehož hranicích byly zřízeny čtyry jehlany, květinami a chvojím ozdobené. Při nich uvítal J. J. Mti. hr. Chotek v čele úřadnictva, duchovenstva, cechů, žactva a j. z okolních panství.

---

podm. bar. Trappa a kn. Bentheima a udělil drahně vysokých řádů generálům.

J. Mt. král Ferdinand také zvláštním listem hr. Schönbornovi, jako předsedovi spolku ku podporování hudebního umění, spokojenosť nad konservatoří pražskou vyjádřil.

Odtud provázelo průvod několik set sedláků s bíločervenými praporečky na koních.

Na půl míle před *Čáslavou* u dvou obelisků, jež postaviti dal hr. Jos. Thun, očekávali průvod úřadníci, cechové, kněžstvo, žáci a obecný lid z celého okolí.

O 6. hod. vjížděli J. J. Mti. v jízdném průvodu venkovanů za hlaholu zvonů, za střelby hmoždířové do *Čáslavi*, jsouce pozdravováni nadšeným jásáním shromážděných tisícův.

Na náměstí Čáslavském stál obelisk se jmény J. J. Mtí., na vrcholci jeho vlál prapor kraje čáslavského. Celé město se stkvělo v hávu slavnostním.

J. J. Mti. ubytováni byli v krajském domě. Jízdní venkované, vedeni žehušickým myslivcem, s hudbou žehušických myslivců defilovali pak před J. J. Mtmi.

U večer bylo osvětlení. U jehlanu na náměstí stáli horníci s rozžatými kahany; na temeně jehlanu zaplál bengalský oheň. Když se pak J. J. Mti. u okna objevili, byla zpívána v průvodu vojenské hudby národní hymna. Také na hradě Lichnici plály ohně.

O tabuli střídavě hráli před krajským domem žehušičtí myslivci a vojenská hudba.

Dne 20. září vyjeli J. J. Mti. po mši k Německému Brodu.

Na hranicích panství golčov-jenikovského vítalo průvod 80 jízdných sedláků, jež pak provodili J. J. Mti. celým panstvím.

Golčov-Jenikov byl krásně vyzdoben.

Než bylo přepřaženo, přijali J. J. Mti. místní i okolní hodnostáře.

Také *Habry* byly důstojně okrášleny.

V *Kameně* bylo opět přepřaháno.

U slavnostní brány byli J. J. Mti. nadšeně uvítáni.

Okolo 1. hodiny odpolední dorazil průvod do *Německého Brodu.*

U vjezdu do města byla slavnostní brána. Celé město bylo okrášleno květinami, chvojím a významnými nápisy.

J. J. Mti. usídlili se v hostinci u „zlatého lva", kdež jim byla odevzdána magistrátem německo-brodským příležitostná báseň slavnostní.

Okolo 2. hodiny ubíral se dvůr ku *Stokům* a dále k *Jihlavě.*

Ve Stokách byli J. J. Mti. u brány uvítáni s nápisem: „Heil dem hohen Herrscherpaare!", domácím i okolním úřadnictvem a duchovenstvem, řemeslnickými pořádky, školní mládeží a venkovským lidem. K uvítání dostavil se do Stoků také magistrat *humpolecký.* Ve Stokách byli také J. J. Mtem. svatebčané ze stockého panství, jež J. Mti. při národní slavnosti o korunování neviděli, představeni.

Po krátkém pobytu odejeli J. J. Mti. do Jihlavi. Střelba z hmoždířův ohlašovala blížení se průvodu královského. U statku jihlavského lékárníka Hellera před Jihlavou byla slavnostní brána a mohutné jehlany, tam podal majitel statku J. J. Mtem. příležitostnou báseň. Na kraji panského lesa byl ohromný nápis „Vivat!".

Na zemském pomezí postavili okolní vrchnosti ohromnou bránu slavnostní, ozdobenou českým lvem a šesti červenobílými prapory. Na bráně té byl nápis: „Gott geleite." — „Die dankbaren Böhmen aus Treue und Liebe."

U této brány očekávali J. J. Mti. úřadníci, magistráty, kněžstvo, cechy, měšťané a poddaní z vůkolních panství a měst *Polny, Přibyslavi, Větrného Jeníkova, Želiva* a j. Podél silnice tvořili

špalír mladí měšťané s červenobílými prapory a dívky. U brány zastavily povozy a krajský čáslavský, jenž byl královský průvod až na zemské hranice provázel, tu opětně J. J. Mtem. za navštívení kraje čáslavského nejpokorněji děkoval, při čemž se mu dostalo blahosklonného uznání J. J. Mtmi.

Když pak J. J. Mti. přes hranice jeli, lid shromážděný bouřlivě „S Bohem!“ volal a J. J. Mtem. hluboce pohnut vroucně žehnal.

Na území *moravském* byla postavena šest sáhů vysoká slavnostní brána, ozdobená moravskou orlicí a šesti prapory v barvách moravských, s nápisem: Ferdinandum et Annam cum Bohemiae corona reduces Moravia laeta salutat. —

Dne 22. září mezi 4. a 5. hodinou odpoledne přijeli J. J. Mti. do Schönbrunnu.

XIII.

Císař a král Ferdinand Dobrotivý, složiv dne 2. prosince 1848 korunu, uchýlil se v zátiší na hrad králů Českých do Prahy.

Císař *František Josef I.*, nastupuje téhož dne 2. prosince 1848 na trůn otců svých, ve slavném manifestu k národům evropským mimo jiné prohlásil: „Mocí *pragmatické sankce* povolán položiti sobě na hlavu koruny říše Naší, oznamuji svým národům co nejslavněji, že nastupuji trůn pod jménem František Josef I.“ —

Dne 30. prosince 1849 byla oktrojována ústava, podepsaná všemohoucím ministrem Drem *Bachem,* kterýž byl v kabinetu Schwarzenberkově od 21. listopadu 1848 ministrem spravedlnosti a od 28. července 1849 ministrem vnitra.

Ve spisku tomto nemůžeme zevrubněji vylíčovati zápasy, jež od těch dob za svou existenci národní podnikáme, toliko letmo dotekneme se fakt a událostí v bojích za naše národní a státní právo zvláště vyznačných a důležitých.*) —

Roku 1859., dne 24. m. června krvácela armáda u *Solferina,* ministr Bach padl, jeho dě-

*) O vývoji politiky české od r. 1848. zevrubněji jsme pojednali ve spise: „*Z naší doby,*“ díl I. a IV.

dictví se ujal kabinet *Rechberg* (21. srpna r. 1859.) — *Goluchowski* (od 28. srpna 1859).

V m. květnu 1860 byla povolána do Vídně tak zvaná rozmnožená říšská rada. Po ukončení její porad (29. září 1860) vydán jest *neodvolatelný* císařský *diplom ze dne 20. října 1860,* jímž byla slavně uznána *historická práva království a zemí* a jímž bylo obnoveno ústavní zřízení v říši rakouské.*)

Dne 20. října 1860 povolán byl na místo hr. Goluchowského rytíř *Schmerlink* za ministra vnitra, dne 4. února 1861 byl ustanoven arciv. *Rainer* předsedou ministerstva.

Dne 26. února 1861 byly vydány Schmerlinkovy ústavní řády, dne 7. dubna 1861 byl zahájen

*) Ze říjnového diplomu vyjímáme:

Předkové Naši slavné paměti moudře i pečlivě k tomu hleděli, aby v Našem nejjasnějším domě zřízena byla jistá forma posloupnosti, načež od J. M. Ap. Vel., slavného císaře Karla VI., dne 19. dubna 1713 s konečnou platností a nezměnitelně ustanoven jest řád posloupnosti zákonem státním, základním a domovním posavade platným, kterýž pod jménem *pragmatické sankce znám jest a od řádných stavů Našich rozličných království a zemí přijat byl.* Na tomto řádu posloupnosti co nepodvratném základu právním a na nedílnosti i nerozlučitelnosti svých rozličných částí, s právy a svobodami jmenovaných království a zemí v srovnalosť uvedené, založeno jsouc odolalo mocnářství Rakouské, smlouvami státními a mezinárodními od té doby rozšířené a utužené, vítězně všelikým nebezpečenstvím a útokům, které na ně dorážely, jsouc v tom podporováno a hájeno věrností, oddaností a udatností svých národův.

Prohlédajíce k dobrému Našeho domu a Našich poddaných, máme za Svou povinnosť vladařskou, abychom mocného postavení mocnářství Rakouského hájili a pojištěním jasných a nepochybných zřízení právních a svorné spolučinnosti bezpečnosti jemu propůjčili. Kteréhožto zjištění mohou úplně poskytnouti jen takové instituce a taková zřízení právní, *ježto stejnou měrou se srovnávají s vědomím práva historického, s rozličností Našich království a zemí, a s tím, čeho vyhledává jich pevný, nedílný a nerozlučitelný svazek*

nový sněm království Českého, na němž byli zástupcové národa českého v menšině.

Již v sezení 11. dubna ujal se kardinál kníže *Schwarzenberk* slova:

„Mocí svého úřadu jako arcibiskup pražský cítím se povinna učiniti návrh, shromážděný sněm ať vyřkne ve slušné formě nejponíženější prosbu, *aby J. Vel. náš nejmilostivější císař a král ráčil se dáti jakožto král český slavně korunovati.*"

Odůvodňuje pak tento návrh pravil:

„Národ český touží po tom, aby uzavřen byl užší ještě svazek mezi královstvím českým a jeho králem, a svatý tento svazek jest korunovace.

Tato korunovace jest nejsvětější úvazek povinností panovnických a věrnosti poddaných a proto víže úžeji než chladné právo a chrání mocněji než ostří meče." —

Tento návrh kardinálův byl *jednohlasně* přijat. Císař *František Josef I.* deputací, jež tuto adresu sněmu království Českého přinášela, pravil:

„Dám se korunovati v Praze za krále českého a jsem přesvědčen, že tímto svatým obřadem bude upevněn nový, nezrušitelný svazek důvěry a věrnosti mezi trůnem Mým a Mým královstvím Českým. —

Schmerlink byl propuštěn 23. července 1865, v čele vlády byl povolán hr. *Mensdorff-Pouilly* (29. června 1865), kterýž však již 27. července 1865 hr. *Rich. Belcredimu* ustoupil.

Nový sněm království Českého byl zahájen královským manifestem ze dne 20. září 1865, k němuž byla dána odpověď adresou, navrženou hr. Alb. Nosticem. V adrese té byla vyslovena důvěra, „že jsou všichni národové v říši stejně blízcí otcovskému srdci J. Vel. a že každé království a každá země nadíti se může stejného uznání práv svých a stejné nejvyšší ochrany". Končí pak adresa ta slovy: „Blahostným pak znamením

zdařilé obnovy té bude nám Čechům *korunování, odvěké to v království našem zjevení, vzájemné rukojemství a nejvyšší zabezpečení stavu právního.* Protož toužebně hledí věrně poslušný sněm radostnému dni tomu vstříc, *kde spočívati bude staroslavná koruna česká na posvěcené hlavě Františka Josefa Prvního.*"

Při rokování o této adrese hr. *Jindřich Clam* mimo jiné pravil:

„Obavy přítomnosti nemohou mně zakaliti zrak do budoucnosti a nad hrozivými těmito mraky svítí mně tři hvězdy: jest to *víra ve slovo císařské,* že ničehož nepřipustí, co by zkrátiti mohlo práva tohoto království, jest *to důvěra do nás samých,* že zástupcové království Českého nikdy ruky nepřiloží na ztenčení práva tohoto království a jest to za *třetí naděje, že národové se sestupují kolem myšlénky Rakouské,* která v tom spočívá, že tím, čím Rakousko bylo, povstalo i dále se udrží." —

Dne 8. ledna 1866 oznamoval maršálek sněmu království Českého odpověď J. Mti. k této adrese; čeští poslanci a celý národ s nadšením přijali zvláště tato její slova:

„Radostně pozdravím okamžik, ve kterém zdar velikého díla přivede Mne do Mého starostihodného hlavního města Prahy, *abych tam uprostřed svých věrných Čechů po právu a svaté zvyklosti vykonal akt korunovace.*" —

Když vypukla válka s Pruskem r. 1866., opustil Ferdinand Dobrotivý království České; tehdáž byly také klenoty koruny České po ujednání zemského výboru s místodržitelstvím ku konci měsíce května t. r. zvláštním poselstvím do Vídně odveženy.

Poselství toho súčastnili se také Dr. Rieger a Dr. Brauner, posléze jmenovanému byla uložena péče zvláštní o korunní klenoty, jež také hned

po příjezdu do Vídně, dne 24. května, do klenotnice císařské odevzdal.*)

Dne 3. července 1866 byla bojována bitva u *Sadové*, 7. února 1867 padl hr. Belcredi, nástupcem jeho byl *Beust*.

Dne 17. února bylo nastoleno prvé samostatné ministerstvo uherské, jehož presidentem byl hr. *Julius Andrassy*.

Dne 27. června 1867 stal se Beust říšským kancléřem a hr. Taaffe ustanoven jest zástupcem presidenta cislajtánského kabinetu. 24. července r. 1867. bylo konstituováno říšské ministerstvo.

Ku žádání sněmu království Českého r. 1867. bylo povoleno navrácení posvátných klenotů korunních. Sněm vypravil dne 26. srpna 1867 do Vídně ku jich přijetí a převezení do Prahy zvláštní poselství, jež vedl nejvyšší maršálek kníže Adolf Auersperk, členy byli Dr. Rieger, Dr. Sladkovský, hrabě Thun, rytíř Kopec, Dr. Schrott, Dr. Lumbe a Dr. Tedesco, jako zástupce Dra Görnera. Klenoty korunní byly těmto poslům 28. dne měs. srpna v císařské klenotnici odevzdány a v šestispřežním voze dvorním ve slavném průvodu k severnímu nádraží dopraveny.

Za hlaholu zvonů vyjel o 9. hodině vlak z Vídně.

Na všech stanicích na Moravě vítán byl vlak korunní nesčíslnými davy lidu, spolky, hudbou, střelbou z hmoždířů, na kopcích zapalovány byly ohně slavnostní.

---

*) Dr. Rieger o tom píše v dopisu svém ze dne 25. května: »Že Dr. Brauner spolu jedoucí měl v kufru korunu českou se žezlem, pláštěm a říšským jablkem — kteréž věci ještě téhož večera, když jsme o půl 11. hod. přijeli, do komory pokladův odevzdal, bude Vám z novin známo.«

S velikou slávou bylo poselství uvítáno v Praze.*)

---

*) Z popisu slavností těch ve „*Světozoru*" r. 1867. uveřejněného vyjímáme: Vlak přibyl o 9. hod. ranní dne 29. srpna. Na nádraží byly klenoty korunní uloženy do skleněné skříně, v níž byly upevněny červenými, zlatem propletenými šňůrami.

O půl desáté hodině vypravil se průvod k nádraží. Klenoty korunní vynesli ryt. Kopec, Dr. Lumbe, Dr. Schrott a Dr. Sladkovský. Za nimi šli nejvyšší maršálek a zástupce vlády rytíř Bohuš s ostatními členy deputace.

Na všech věžích bylo zvoněno, s ostrovů rozléhala se střelba z hmoždířů.

Klenoty korunní uloženy jsou na šestispřežní vůz arcibiskupův, k nim zasedli Dr. Sladkovský a ryt. Kopec.

Všecky ulice, jimiž se průvod ubíral, byly dekorovány a lidem přeplněny.

V předu celého průvodu jelo oddělení městské jízdy a oddělení husarův, za těmito ubíralo se dvanácte arcibiskupských lokajův v slavnostní stroji. Po straně vozu s klenoty jel generál brigádník a plukovník velící onomu oddělení vojska, které po ulici bylo rozestaveno. Za korunními klenoty byla pak nepřehledná řada vozův s ostatními členy zemského výboru, členy sněmu zemského a jinými hodnostáři, mezi povozy vynikaly vozy maršálkův a hraběte Waldštýna, za průvodem tímto jelo opět oddělení husarův. V ulicích pražských, od nádraží až k hlavnímu chrámu na hradě stálo dílem vojsko, dílem sbory měšťanské, deputace z venkova a společenstva řemeslnická se svými prapory a s hudbou, pak rozličné spolky české rozestaveny. Na nábřeží stál bujarý »Sokol« se svými bratry venkovskými. Po obou stranách v ulicích za jmenovanými spolky a společenstvy vlnily se ohromné davy lidu. Jakmile přiblížil se průvod, ihned obnaženy všecky hlavy a provoláno »Sláva« koruně, s oken pak házeny na cestu věnce a květiny.

Před chrámem Sv. Mikulášským na Malé straně sešli se zastupitelé šlechty, civilní a vojenští hodnostáři a důstojníci; zejména četně ba skoro v plném počtu zastoupena byla šlechta historická, jež postavila se v kostele po pravé straně.

Před kostelem opět sňata s vozu skříně s klenoty a donešena do chrámu, kdež v čele duchovenstva přijal ji J. E. kardinál arcibiskup. Do chrámu kráčel průvod středem družiček, které po obou stranách vchodu byly se postavily. J. E. kardinál arcibiskup po skončených službách božích a

slavném »Te Deum« odešel k hlavnímu chrámu na hrad, načež za podobných obřadů, jako prve, dovezeny klenoty na hrad, kdež arcibiskup je opět přijal.

Po 11. hodině konečně došel průvod na Hradčany. Brána, vedoucí ke chrámu sv. Víta, byla zelení ozdobena a ověšena prapory, v chrámě pak zdobily květiny hlavní oltář, na němž klenoty uloženy jsou. Když byl průvod blížil se hlavnímu chrámu, kardinál arcibiskup s kapitolou a s třemi preláty zemskými vyšel vstříc až ke vchodu, načež skříně s klenoty vnešena do chrámu. Mnoho nejvyšších duchovních hodnostářů kráčelo před klenoty, za nimi pak následoval opět zemský výbor, členové pražské rady městské a obecní starší a venkovské deputace. Mezi tím zněl s kůru velebný chorál. Po některých modlitbách vystaveny jsou klenoty na odiv všeobecný.

Návštěva v chrámu svato-Vítském byla veliká a ochabla poněkud jen od 12 do 2 hodin. Té chvíle navštívili chrám mnozí cizinci. Avšak s poledne hrnuly se opět davy ke chrámu, že brzy pomýšleno na to, aby obecenstvo bylo poznenáhla odstraněno z chrámu. Celou hodinu skorem trvalo, nežli chrám byl prázden. Vyjma asi 20 osob nebylo nikomu dovoleno býti přítomnu zavření koruny a klenotův.

Udeřením 6. hodiny kardinál arcibiskup s místodržitelem, zemským maršálkem, světícím biskupem, pražským měšťanostou a členy zemského výboru přistoupil k oltáři. Stráž stojící před oltářem vzdala vojenskou poctu a členové zemského výboru, Dr. Sladkovský, Dr. Schrott, Dr. Lumbe a rytíř Kopec sejmuli klenoty s oltáře a za hlučné hudby odnesli je krytou chodbou do sklepení u kaple Svato-Václavské. Zde přečten a oněmi, kdož ku klenotům chovají klíče, podepsán pamětní spis, načež klenoty jsou uzavřeny. Městské sbory opustily hlavní stráž na hradě a davy lidu poznenáhla se rozešly.

Dr. Rieger vzpomínaje této výpravy na sněmě království Českého dne 7. listopadu 1889 mimo jiné pravil:

»Víra a důvěra v další trvání státního práva českého jest společná všemu národu, nalézá se v palácích i v nejnižších chatrčích, každý Čech, veliký i malý, klade na tuto drahou vzpomínku po našich předcích velikou váhu, ona jest zakořeněna v nejhlubším srdci jeho.

Připomínám toho sobě, když jsme vezli z Vídně nazpět do Prahy korunu českou, kterak tehdáž všude planuly ohně na všech kopcích po Moravě a v Čechách, kterak lid náš

u sv. Víta na veřejný odiv vystaveny. Nával lidu domácího i cizího byl do chrámu sv. Vítského po celý den veliký. K večeru udeřením 6. hodiny přistoupil arcibiskup se světícím biskupem, starostou měst pražských a členy zemského výboru k oltáři. Stráž, stojící před oltářem, vzdala vojenskou poctu, členové zemského výboru Dr. Sladkovský, Dr. Schrott, Dr. Lumbe a ryt. Kopec sejmuli klenoty s oltáře a za hlučné hudby odnesli je krytou chodbou do sklepení korunovačních klenotů nad jižním vchodem do někdejší křížové lodě chrámu svato-Vítského. Zde přečten a podepsán byl slavnostní spis těmi, kdož chovají klíče ku klenotům korunním a na to byly klenoty uzamčeny.

Po čas opravování komory klenotní byly korunní klenoty v zemském archivu uloženy a odtud byly 30. října 1868 opět do klenotní komory*) při chrámu svato-Vítském přeneseny.

---

všude přibíhal k našemu vlaku, aby nás pozdravil a jásal nad tím, že koruna naše opět se vrací do vlasti, *že státní právo České, jehož symbolem je tato koruna česká, posud žije v srdcích lidu českého.*

Takové myšlénky, tak hluboko zakořeněné v srdcích se nedají ignorovat, nedají se bagatellisovat, takové myšlénky bývají mocným činitelem v dějinách a prameuem velikých obětí.« —

*) Korunní komora byla dostavěna r. 1367. Vchází se do ni z kaple Svatováclavské. Dvéře, r. 1867. nově pořízené, jsou uzamčeny sedmerými zámky, jichž klíče se nacházejí nyní po jednom v rukou nejvyššího maršálka, jednoho přísedícího zemského výboru, arcibiskupa, děkana kapitoly, starosty měst pražských, místodržitele a místopředsedy místodržitelského. Korunní komora smí se otevříti toliko k rozkazu samého krále.

Když byly korunní klenoty r. 1866. do Vídně odvezeny, byla komora tato důkladně obnovena, jest 12 metrů dlouhá, 4 metry široká, 4 metry vysoká. Gotické klenutí ve tři čtverce rozdělené spočívá na podstavcích, představujících fantastické hlavy bradáčův. Stěny jsou pokryty malbou kobercovou se štíty erbovními, kteréž jsou: orlice Svatováclavská, lev český,

Dne 24. prosince 1867 zřízeno bylo společné říšské ministerstvo, v jehož čelo postaven byl říšský kancléř Beust, v naší polovici říše nastoleno jest „občanské ministerstvo“ knížete *Carlosa Auersperka* (30. prosince 1867).

Dne 8. m. června 1868 byl císař František Josef I. korunován na krále uherského.

Dne 29. toho měsíce byly zavedeny přímé volby do říšské rady, jimiž podvrácena jest politická váha a samostatnosť sněmů království a zemí.

Dne 22. srpna 1868 ohradili poslancové čeští práva a svobody království i národa Českého památnou deklarací, v níž dovozovali:

„Jeho Veličenstvo přijav korunu českou postoupením dobrovolným od nejjasnějšího předchůdce krále Ferdinanda V., přísahou národu zavázaného, nepřijal ji zajisté jinak, než se všemi právy a povinnostmi, jež tento držel na základě

---

orlice moravská i slezská, cimbuří hornolužické, volek dolnolužický a konečně erby arcibiskupství Pražského i Olomouckého. Malby tyto vykonal Josef Macourek.

Při západní straně stojí stůl dubový a na něm skříň korunní. Úhledné práce řezbářské vykonali Pražští řezbáři Heidelbergové, otec a syn, výtečné pak malby na deskách měděných, jimiž skříň celá bohatě jest ozdobena, dílem jsou znamenitým mistrovské ruky Petra Maixnera. Ozdoby smaltové provedl Josef Chadt. Malby tyto představují v prostředním poli průčelním sv. Václava na trůně, jemuž s výše žehná Bůh Otec, v postranních polích vznášejí se andělé, držící štíty s orlicí sv. Václava a se lvem českým. Po stranách jest skříň vyzdobena podobami krále Vratislava a Karla IV.

V této dubové skříni jest v dílně Janouškově v Praze zhotovená nedobytná pokladna, aksamitem černým pokrytá, v níž jsou uloženy klenoty korunní: koruna, žezlo, říšské jablko a j., pod sedmerem zámkův, jichž klíče jsou svěřeny týmž hodnostářům, kteří opatrují klíče ku dveřím do této komory v kapli Svatováclavské.

Kříž, plášť, štola, tunika, pás atd., jsou složeny v pokladě Svatovítském, nad nynější sakristií.

přísahy korunovační a nejvyššího listu majestátného od 8. dubna 1848."

„Země domu rakouského až do r. 1848. *nebyly* žádným státem *jednotným, alebrž zvláštními k dynastii ve stejných poměrech stojícími státy, spojenými v jednu říši na základě pragmatické sankce toliko společnou dynastií.*" —

„Zejména pak koruna česká se zeměmi svými *nebyla* nikdy v realní unii s nějakým státem rakouským, neřku-li cislajtanským; bylať sice s ostatními zeměmi domu habsburského právem dědičné, všem společné dynastie a na čas trvání této v jedno mocnářství spojena, — *avšak vždy bez újmy samostatnosti a zvláštní osobnosti své historické a státoprávní,* jakož také ani za absolutní doby nikdy a od nikoho popíráno nebylo, že by království České po vymření panujícího rodu nemělo právo *voliti sobě krále svobodně a neobmezeně bez ohledu na jiné země a utvořiti tudíž opět stát samostatný;* z čehož plyne nezvratně, že spojení zemí koruny české s ostatními zeměmi bylo a jest pouze *dynastické,* t. j. pouze společnou známkou dědičnosti v téže dynastii podmíněné."

„Veliké změny v právním poměru mezi královstvím Českým a nejvyšším panovníkem a rodinou panující nemohou se státi podle historické ústavy zemské *právně a platně než novou úmluvou, úmluvou mezi králem českým a politickým národem českým správně a spravedlivě zastoupeným.*" —

Ministerstvo Auersperkovo dohospodařilo dne 24. září 1868, hrabě *Taaffe* byl povolán zatímně v čelo kabinetu, jehož předsedou se stal teprv 17. dubna 1869; odstoupil již 15. ledna 1870. Taaffovým nástupcem byl *Plener* (15. ledna 1870), kterýž však byl již 1. února 1870 vystřídán Drem *Hasnerem.* 11. dubna 1870 stal se hr. *A. Potocki* presidentem kabinetu.

Sněm království Českého byl zahájen dne 29. září 1870 královským reskriptem ze dne 26. září t. r., v němž se mimo jiné praví:

„My jsme sobě dobře vědomi lesku, jímžto koruna našeho království Českého vážnosť a moc Našeho mocnářství obestřela. My jsme se také na tom ustanovili, *království tomu znova nedílnosť a neodcizitelnosť země nezrušitelně písemně stvrditi* a tak jako za našich osvícených předků *má korunování korunou českou Našemu vnitřnímu spojení s národem českým lesknoucí se dáti význam . . .*"

Kabinet Potockého odstoupil 4. února 1871. Dne 6. února 1871 nastoupilo ministerstvo hrab. *Hohenwarta.*

Nový sněm království Českého byl zahájen dne 14. září 1871 známým císařským reskriptem ze dne 12. září 1871.

Při rokování o adrese, jíž sněm království Českého k tomuto reskriptu odpověděl, hrabě *Jindřich Clam-Martinic* mimo jiné pravil:

„Až konečně udeří hodina, kdy tamto ze starého hradu královského prolétnou městem a celou zemí plamenná slova: *Král jest korunován! Král vykonal přísahu věrnosti svému národu a národ svému králi!"* — pak nebude jediného syna této země, jenž by se vzpírati mohl tomuto novému svazku mezi královstvím Českým a jeho králem, a pak sestoupí s posvěcenou korunou svato-Václavskou požehnání a blahopřání všech obyvatelů této země na hlavu našeho krále." —

Poslání Hohenwartovo bylo zmařeno spojenými a ve spojení mocnými odpůrci národa českého, kabinet jeho odstoupil 30. října 1871.

Po nepatrné episodě ministerstva *Holzgethanova* (od 30. října do 25. listopadu 1871) stal se kníže *Adolf Auersperk* náčelníkem ministerstva,

kteréž v duchu Lasserovu po celou dobu svého trvání výstředně stranicky vládlo. —

Dne 15. února 1879 loučil se kn. Ad. Auersperk s prestolem ministerským, jeho nástupcem byl *Stremeyer*, který však již 12. srpna 1879 musil ustoupiti hr. *Taaffe-ovi.*

Poslancové čeští vstoupili r. 1879. opětně do říšské rady. V trůnní řeči ze dne 8. října 1879 události té vzpomněl J. Vel. těmito slovy: „Poněvadž také poslancové Mého milého království Českého k Mému vyzvání, *bez újmy svému právnímu přesvědčení,* při vší různosti svých názorů v plném počtu na půdu společného jednání vstoupili, učiněn jest důležitý krok ku dosažení všeobecného smíru a dorozumění — —.“

Památná tato trůnní řeč končila slovy:

„Rakousko po svém historickém poslání zůstane záštitou práv svých zemí a národů v jich nerozdílném jednotném svazku — trvalým stanem práva a skutečné svobody.“

V I. řádném sezení nově zvolené říšské rady dne 9. října 1879 bylo přečítáno *Vyjádření poslanců českých*, dané v Praze dne 23. září 2879, v němž poslancové čeští mimo jiné prohlašovali:

„Tímto krokem (vstoupením do rady říšské) a důslednostmi jeho *nikterak se nevzdáváme a vzdáti nemůžeme stanoviska* právního, vyjádřeného v opětných veřejných enunciacích, nejposléze ve volebním provolání konservativní strany českých velkostatkářů ze dne 24. června 1879 a ve volebním provolání české strany národní ze dne 20. června 1879, na jejichž základě jsme byli zvoleni; *aniž bychom prejudikovati chtěli mnohými státními spisy uznanému a zaručenému státoprávnímu postavení království Českého a koruny české; ano, pokládáme spíše za právo a za povinnosť svou, v tomto státopráním postavení království a koruny*

české založená práva a nároky, jako dosud i na dále zastávati a obhajovati.“ —

* * *

Dne 29. června 1875 skonal na královském hradě pražském král *Ferdinand Dobrotivý* ve stáří 82 let, dne 4. července t. r. byly ostatky jeho převeženy do Vídně.

Dne 4. května 1884 zemřela na hradě pražském královna *Marie Anna* ve stáří 81 let, dne 10. května t. r. byla v císařské hrobce ve Vídni pochována.

Veškerý národ Český zalkal nad rakví posledně korunovaného krále Českého, a z vroucího srdce žehnal a po všecky časy bude žehnati památce Ferdinanda krále Dobrotivého. —

Na sněmě království Českého pravil Dr. *Rieger* (10. prosince 1887): „Vyslovuji to s přesvědčením, že národ náš jest skutečně loyálním, že jest a býval vždy oddán svému panovníku, svému králi!

Ba to slovo „*náš král*“ má pro našeho člověka, Čecha, jakési zvláštní magické kouzlo, *neboť v pojmu krále našeho cítíme svou politickou a historickou individualitu representovánu a v pojmu koruny cítíme se representovanými jako historický národ český.*

To jsou připomínky nám všem drahé, které nás víží k životu, které sílí naše naděje v budoucnosť a které nám dávají důvěru silnou a nás vedou k tomu, abychom věrně vytrvali v tomto mocnářství, v němž po přesvědčení svém nalézáme nejbezpečnější základ své budoucnosti.‘

Jest tedy národ náš eminentně royalistický, *královský* a přeje si, aby tato mysl věrné oddanosti ke králi našemu a tato idea zakotvená v srdci českém nebyla vytlačena u nás žádnou jinou.“ —

Dne 5. října 1888 prohlásil hrabě *František Thun* na sněmě království Českého:

„My sobě přejeme a doufáme *v korunování našeho krále.* To se nám jako zločin vytýká. Ano, toho zločinu se dopouštíme, ale s tím nejplnějším přesvědčením, s tím nejvroucnějším vědomím dynastického citu, kterýž na lásce lidu ku králi ničeho nemění.

Každý národ lpí na upomínkách ze svých dějin, jest to přirozeno; toť život národa.

Kéž pomazání a korunování korunou sv. Václava ještě vroucněji utuží pásky, jež spojují milovaného mocnáře s věrným jeho lidem! Dejž to Bůh!" — —

Na nově zvoleném sněmě království Českého r. 1889. učinil Dr. *Julius Grégr* a společníci návrh na podání státoprávní adresy J. Mti. králi, v němž mimo jiné dovozují:

„Jen vrácením politické samostatnosti, jak zaručena jest zemskými řády, vzájemnými smlouvami a korunovačními přísahami nejjasnějších předků Vaší královské Milosti, jen obnovením sněmu na základech spravedlivých a uspokojením národu, který tvoří převážnou většinu v zemi, jejímž odvěkým jest representantem a vlasteneckým strážcem, lze uspořádati poměry tohoto království *trvale a zdárně.*" —

Při rokování o tomto návrhu Dr. *Jul. Grégr* pak zvláště dokazoval, že byl „stát český až do nejnovějších dob, až do r. 1848. v personální unii, v žádném jiném svazku k ostatním zemím monarchie."

Také po katastrově bělohorské ostala samostatnosť království českého netknuta a to i po „obnoveném zřízení zemském", které vydal Ferdinand II. r. 1627.

I podle tohoto zřízení zemského zůstalo krá-

lovství České samostatným a věci jeho vyřizoval sněm a král.“ —

Při obhajování návrhu této adresy pravil posl. *Špindler* dne 8. listopadu 1889:

„Dynastický cit v národě našem klíčí a vyrůstá z právního vědomí našeho národu, že J. Vel. císař jest naším králem českým.“

„A z toho hlediště pojata má restituce Českého státního práva, *korunovace Českého krále a spojené s ní potvrzování práv a výsad tohoto království korunovační přísahou,* význam, který dynastický cit v národě našem sílí, který jej podporuje a který jej k plnému rozvoji přivádí.“ — —

„Konečné vítězství českého státního práva jest však *nutností* jak pro náš národ, *tak i pro říši Rakouskou,* která již svrchovaně potřebuje na svých severozápadních hranicích pevné bašty, jakou jí může býti jen obnovený český stát, stát, který bude bezpečnou asekurací, že tato říše, založena za účelem krásným, aby byla ochranou a záštitou celé skupiny malých národů, nikdy a nikým nebude odcizena svému vlastnímu historickému úkolu.“ —

Při tomto rokování prohlásil zpravodaj většiny Dr. *Rieger* dne 7. listopadu:

„My pokládáme státní právo v první řadě za poměr mezi národem českým a J. Vel. naším králem, za poměr, do kteréhož jiným míchati se nesluší, pokud na jejich práva se nesáhá.

Tento poměr má první a základní známku tu, že zakládá se na smlouvě svobodné mezi národem Českým a panující dynastií, že národ Český svobodnou volbou povolal panující dům na trůn království Českého a že se to stalo tedy poměrem právním obapolně platným a obapolně závazným, *že tedy národ český jest individualitou právní a že nemůže býti považován za objekt, kterým by*

